

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना
Local Adaptation Plan for Action (LAPA)
गोसाईकुण्ड गाउँपालिका, रसुवा
(आ.व.२०८१/०८२ देखि २०८५/०८६ सम्म)



गोसाईकुण्ड गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
स्याफ्रुवेशी, रसुवा
२०८१

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना
Local Adaptation Plan for Action (LAPA)

गोसाईकुण्ड गाउँपालिका, रसुवा
(आ.व.२०८१/०८२ देखि २०८५/०८६ सम्म)



गोसाईकुण्ड गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
स्याफ्रुवेशी, रसुवा
२०८१

योजनाको नाम	स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना Local Adaptation Plans for Action (LAPA)
तयार गरिएको वर्ष	२०८१
योजना अवधि	२०८१/२०८२ देखि २०८५/२०८६ सम्म
सर्वाधिकार	गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको कार्यालय, रसुवा

सहजीकरण :

लाङटाङ क्षेत्र संरक्षण सरोकार समाज, रसुवा Langtang Area Conservation Concern Society (LACCoS).
माउण्टेन रिसर्च एण्ड डेभलपमेण्ट फाउन्डेसन प्रा.लि., काठमाण्डौ Mountation Research and Development Foundation Pvt.Ltd. (MRDF), Kathmandu, Nepal.

आवरण तस्बीर: गोसाईकुण्ड गाउँपालिका पदाधिकारी र बिषयगत शाखा प्रमुखज्युहरु ।

गाउँपालिका अध्यक्षको भनाई

गाउँपालिकाको तर्फबाट

नेपाल एक कृषि प्रधान देश हो। बागमती प्रदेश, अन्तर्गत रहेको दुर्गम रसुवा जिल्लाको गोसाइकुण्ड गाउँपालिका पिछडिएको साथै यहाँका अधिकांश मानिसहरूको कृषि तथा पशुपालन र ज्यालामजदुरी मा निर्भर छन् र विपद् जोखिम तथा जलवायु परिवर्तनले गर्दा गरिवी र सामाजिक अन्यायका अन्तर्निहित कारणहरू न्यूनीकरणका लागि थप चुनौतिहरू सृजना गरेको छ। अनियमित वर्षा र अत्याधिक एवं पटक पटक आउने बाढि, विनाशकारी हुरि बतास, हिमपात, सुख्खा आदि जस्ता सबै प्रकारका प्रकोपहरूले गर्दा गरिव तथा विपन्न वर्गको जीविकोपार्जन सुरक्षामा असर पार्दछन्। परिवर्तित जलवायुले ल्याएको असरहरूले विकासका कार्यक्रमहरूलाई समेत प्रत्यक्ष रूपमा असर पारेको अनुभव गरिएको छ। विभिन्न खालका प्रकोपहरूले यस गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका समुदायहरूका स्थानीय बासिहरूलाई असर पारेको छ। यहाँका सतप्रतिशत घरधुरीहरू विपद् जोखिम तथा जलवायु परिवर्तनको असरबाट दिन प्रतिदिन प्रभावित भईरहेको सन्दर्भलाई मध्येनजर गरि यस गोसाइकुण्ड गाउँपालिकास्तरिय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना युएसएआईडी जल जंगल कार्यक्रमको आर्थिक सहयोग, गोसाइकुण्ड गाउँपालिकाको समन्वय र लाडटाडक्षेत्र संरक्षण सरोकार समाज रसुवा, माउण्टेन रिसर्च एण्ड डेभलपमेन्ट फाउण्डेशन प्रा।लि। काठमाण्डौको सहजीकरणमा गोसाइकुण्ड गाउँपालिका, रसुवाले तयार गरेको हो।

यसरी पहिचान भएका विपद् तथा जलवायु जोखिमलाई विस्तृत रूपले व्यवस्थापन गर्नको लागि आगामी ५ वर्षको लागि विस्तृत कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ। गाउँपालिकास्तरिय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने सहयोग गर्नसक्ने सरोकारवालाहरू समेतको सहयोगमा यसलाई पूर्णरूपमा कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ। यो कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने आर्थिक, प्राविधिक तथा अन्य आवश्यक श्रोत साधनहरूको व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाको तर्फबाट सदैव तयार रहनेछ। यो कार्ययोजना तयारीको लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्नुहुने युएसएआईडी जलजंगल कार्यक्रमप्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु। त्यसैगरी यो योजना तयारीको प्रकृत्यामा सहजीकरण गर्ने लाडटाडक्षेत्र संरक्षण सरोकार समाज रसुवा, माउण्टेन रिसर्च एण्ड डेभलपमेन्ट प्रा।लि। काठमाण्डौ र यो कार्ययोजना तयारीमा अहोरात्र खटिने सबै वडाका जनप्रतिनिधीहरू, राजनितिक दलहरू, शिक्षक, समाजसेवी, विपद् व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरू, महिला, दलित लगायत सहभागी सम्पूर्ण निकाय तथा व्यक्तिहरूप्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु। साथै गोसाइकुण्ड गाउँपालिकाले सबै निकायहरूलाई सहयोगको लागि आव्हान गर्दछु।

.....
कैसाड नुर्पु तामाङ
अध्यक्ष

संक्षिप्त शब्दावलीहरु

लापा	स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना	LAPA	Local Adaptation Plans for Action
नापा	राष्ट्रिय अनुकूलन योजना	NAPA	National Adaptation Program of Action
एलडीसीआरपी	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशिल योजना	LDCRP	Local Disaster and Climate Resilience Plan
एलडीएमसी	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	LDMC	Local Disaster Management Committee
जि.वि.व्य.स.	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	गापा	गाउँपालिका
DDMC	District Disaster Management Committee	नपा	नगरपालिका
जिसस	जिल्ला समन्वय समिति	मक्षउस	मध्यवर्ती क्षेत्र उपभाक्ता समिति
भिसिए (VCA)	Vulnerability Capacity Assessment	सावउस	सामुदायिक वन उपभाक्ता समूह
सिसिए (CCA)	Climate Change Adaptation	कि.मि	किलोमिटर
वडा कार्यालय	Ward Office	मि	मिटर
गाउँपालिका	Rural Municipality	हे.	हेक्टर
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय	Office of the Rural Municipal Executive	रु.	रुपैया
नगरपालिका	Municipality	आ.व.	आर्थिक वर्ष

विषय सूची

परिच्छेद १: परिचय.....	४
१.१ योजनाको परिचय तथा औचित्य, मान्यता र आवश्यकता.....	४
१.२ योजनाको लक्ष्य, मान्यता एवम् निर्देशक सिद्धान्तहरू.....	५
स्थानीय अनुकूलन योजना र विपद जोखिम व्यवस्थापन बीच अन्तर सम्बन्ध.....	५
१.३ योजना तयारीका चरण तथा प्रक्रियाहरू.....	६
१.४ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि.....	७
१.५ सङ्कटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण.....	८
१.६ प्रकोप व्यवस्थापन तथा अनुकूलनका उपायहरू तथा प्राथमिकीकरण.....	८
१.७ अनुमोदन तथा आवधिक योजनामा समायोजन.....	८
परिच्छेद २ : गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको परिचय तथा अवस्थिति.....	९
२.१ गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति र भु-वनोट.....	९
२.२ सामाजिक, आर्थिक तथा मानवीय अवस्था.....	९
२.२.१ जनसंख्या.....	९
२.२.३ उर्जा.....	१२
२.२.४ कृषि तथा खाद्य सुरक्षा.....	१३
२.२.५: वर्तमान भू-उपयोग सम्बन्धी विवरण.....	१३
२.३ भौतिक पूर्वाधारको अवस्था.....	१४
२.३.१ सडक सञ्जाल.....	१४
२.३.२ वन स्रोत तथा जलाधार.....	१५
२.३.३ धार्मिक, सांस्कृतिक तथा पर्यटन.....	१६
२.३.४ कार्यरत सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरू.....	१६
परिच्छेद ३: जलवायु परिवर्तन, विपद् तथा प्रकोपको अवस्था.....	१८
३.१ गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको तापक्रमको परिदृष्य.....	१८
३.२ गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको वर्षाको परिदृष्य.....	१९
३.३ प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम.....	२०
३.४ प्रकोप तथा जोखिम विश्लेषण.....	२९
३.५ संकटासन्न वर्ग तथा समुदाय पहिचान.....	३१
३.६ वडाको जोडागत जोखिम स्तरीकरण.....	३२
३.७ प्रकोपको स्तरीकरण.....	३३
३.८ स्रोतहरूको विवरण तथा जोखिमको अवस्था.....	३४
३.९ परिवर्तित प्रकोप, वाली तथा मौसमी पात्रो.....	३७
३.१० जीविकोपार्जनका स्रोतहरू माथिको प्रभाव विश्लेषण.....	३९
३.११ जोखिमको रूपरेखा.....	३९
३.१२ विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव.....	४१
३.१३ पारिस्थितिकीय प्रणालीको संकटासन्नता चित्रण तथा विश्लेषण.....	४४
३.१३.१ वन जङ्गल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा पारेको जोखिमहरूको विश्लेषण.....	४४
३.१३.२ कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा पारेको जोखिमहरूको विश्लेषण.....	४५
३.१३.३ जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा पारेको जोखिमहरूको विश्लेषण.....	४६
३.१३.४ पारिस्थितिकीय प्रणालीमा पारेको तुलनात्मक रूपमा जोखिम विश्लेषण.....	४७
परिच्छेद ४: जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका रणनीतिहरूको पहिचान.....	४८
४.१ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका रणनीतिहरू.....	४८
४.२ विषयगत क्षेत्र अनुसारका रणनीतिहरू.....	४८
परिच्छेद ५ : जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना.....	४८
५.१. जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापहरूको पहिचान.....	४८
५.२ अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यहरूको प्राथमिकीकरण.....	५१

५.३ बजेट सहितको अनुकूलन कार्ययोजना.....	६३
परिच्छेद ६ : जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मूलप्रवाहीकरण.....	६७
६.१ आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरूमा मूलप्रवाहीकरण.....	६८
६.२ स्थानीय तहको वार्षिक योजना, बजेट तर्जुमा र अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रक्रियामा समायोजन.....	६८
६.३ अनुगमन तथा मुल्यांकन योजना.....	६९
६.४ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन व्यवस्थापनका कार्यहरूको तर्जुमा र कार्यान्वयन.....	७०
अनुसूचीहरू.....	७२
अनुसूची १: स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, गोसाईकुण्ड गाउँपालिका, रसुवा.....	७२
अनुसूची २: गोसाईकुण्ड गाउँपालिका, गाउँकार्यपालिकाका पदाधिकारीहरूको विवरण.....	७२
अनुसूची ३: गोसाईकुण्ड गाउँपालिका, स्याफ्रुवेशिमा मौजादमा रहेको खोजउद्धार सामाग्रीको विवरण.....	७२
अनुसूची ५: कार्यक्रमको फोटोहरू.....	७३

तालिका सुची

तालिका: १ गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको संकटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण	८
तालिका: २ गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको वडागत जनसंख्या विवरण (स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८).....	९
तालिका: ३ गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको उमेर समूहको अवस्थाको विवरण (स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८).....	१०
तालिका ४: अपाङ्गताको प्रकार अनुसारको जनसंख्या.....	११
तालिका ५: स्वास्थ्य संस्थाहरूको विवरण.....	१२
तालिका ६ : जलविद्युत आयोजनाको विवरण.....	१३
तालिका ७ : गाउँपालिकाको भू उपयोग अवस्था	१३
तालिका ८ : सेवा प्रदायक संस्थाहरूको विश्लेषण.....	१६
तालिका ९ : गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम.....	२०
तालिका १० : प्रकोपको अवस्था तथा जोखिमहरूको विश्लेषण.....	२८
तालिका ११: संकटासन्नवर्ग तथा सामाजिक समूहहरूको पहिचान.....	३०
तालिका १२: वडाहरूको जोडागत जोखिम स्तरीकरण.....	३२
तालिका १३: प्रकोप स्तरीकरण.....	३२
तालिका १४: परिवर्तित प्रकोप, वाली तथा मौसमी पात्रो.....	३६
तालिका १५: जीविकोपार्जनका स्रोतहरू माथिको प्रभाव विश्लेषण.....	३८
तालिका १६ : गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको जोखिमको रूपरेखा.....	४०
तालिका १७: विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव.....	४१
तालिका १८: वन जङ्गल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण.....	४४
तालिका १९: कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण.....	४५
तालिका २०: जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण.....	४६
तालिका २१: पारिस्थितिकीय प्रणालीमा तुलनात्मक जोखिमहरूको विश्लेषण.....	४६
तालिका २२: जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापहरूको पहिचान.....	४८
तालिका २३ : अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्युनिकरण कार्यहरूको प्राथमिकीकरण.....	५१
तालिका २४ : स्थानीय अनुकूलन योजना, गोसाईकुण्ड गाउँपालिका, रसुवा.....	५३
तालिका २५: योजना तर्जुमा प्रक्रिया समायोजन.....	६८
तालिका २६ अनुगमन तथा मुल्यांकन.....	६९

चित्रहरुको सुची

चित्र १: लापा खाकाको समग्र प्रक्रिया.....	६
चित्र २ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना विधि प्रक्रिया.....	७
चित्र ३ : गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको नक्ष नक्शा.....	९
चित्र ४: गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको उचाईको नक्शा.....	९
चित्र ५ वडा अनुसार महिला र पुरुषको जनसंख्या.....	१०
चित्र ६ वडा अनुसार महिला र पुरुषको जनसंख्या.....	११
चित्र ७ वडा अनुसार महिला र पुरुषको जनसंख्या.....	१२
चित्र ८: गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको भुउपयोग सम्बन्धी नक्शा.....	१४
चित्र नं. ९: प्रमुख तथा सहायक सडकहरु.....	१४
चित्र १०: अधिकतम, न्यूनतम र औसत तापक्रमको अवस्था.....	१८
चित्र ११ वार्षिक वर्षा र ऋतुअनुसार वर्षाको विवरण.....	१९
चित्र १२: समग्र जोखिम नक्शा.....	३४
चित्र १३: आगलागी नक्शा; स्रोत: USGS, Sentinel2, Landsat9.....	३५
चित्र १४: पहिरो नक्शा; स्रोत: USGS, Sentinel2, Landsat9;.....	३६
चित्र १५: बाढी नक्शा; स्रोत: USGS, Sentinel2, Landsat9 नक्शा.....	३६
चित्र नं १६: लापा मूलप्रवाहीकरण.....	६७

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको सारांश

जलवायु परिवर्तन प्राकृतिक प्रक्रिया भएतापनि मानव क्रियाकलापले यसको प्रवेगदरमा वृद्धि ल्याएको तथ्यलाई नकार्न नसकिने अहिलेको स्थिति छ, र यसबाट सिर्जित प्रकोपहरूसँग जुध्न अहिलेको प्रमुख चुनौती रहेको छ । अहिले विश्वको ध्यान नै जलवायु परिवर्तनको असरबाट विश्वलाई जोगाउनु, यसबाट निम्तिने प्रकोपहरूसँग जुध्नु जीविकोपार्जनमा सुधार ल्याउने र समानुकुल बढाउन कसरी गर्ने तर्फ आकृष्ट भएको अवस्थामा नेपाल पनि अछुतो नरहने देखिन्छ । तसर्थ नेपाल सरकारले स्थानीय समुदायको जीविकोपार्जनमा सुधार ल्याउन, अनुकूलित क्षमता वृद्धि, विपद जोखिम व्यवस्थापन र समानुकुलन बढाउन वर्तमान परिपेक्ष्यमा रसुवा जिल्लाको गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाले पनि यसबाट सृजित तथा भविष्यमा हुन सक्ने प्रतिकुल प्रभावहरूसँग अनुकूलित हुने क्षमताको अभिवृद्धि गर्न परिमार्जित स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना निर्देशिका २०७६ ले निर्दिष्ट गरेका विधि, प्रक्रिया, चरण र औजारहरूलाई नै अवलम्बन गरी बहुसरोकारवाला निकायहरू जस्तै: गाउँपालिका जनप्रतिनिधिहरू, विषयगत शाखा प्रमुख तथा दलका प्रतिनिधीहरू, सँघसँस्थाका प्रतिनिधीहरू, समाजसेवी, बुद्धिजीवि, आमा समूह, मध्यवर्ति क्षेत्र उपभोक्ता समितिका पदाधिकारी तथा प्रतिनिधीहरू, सामुदायिक वनका प्रतिनिधि, दलित, महिला, जनजाती, जोखिम क्षेत्रका प्रतिनिधी, अन्य संघसंस्थाहरूको प्रत्यक्ष सहभागितामा वडा स्तरबाट पहिचान भएका प्रभावहरू तथा अनुकूलनका प्रयासहरूलाई समेत समावेश गरी आ.व. २०८१/०८२ देखि ०८५/०८६ सम्मको लागि यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ । यस गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना प्रतिवेदनको सारांशलाई तालिकामा यसरी प्रस्तुत गरिएको छ ।

शिर्षक	विवरण
गाउँपालिका	गोसाईकुण्ड गाउँपालिका, रसुवा जिल्ला
सिमाना	पूर्व: नौकुण्ड गाउँपालिका, नुवाकोट र सिन्धुपाल्चोक जिल्ला, पश्चिम: आमाछोदिडमो गाउँपालिका, उत्तर: चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बत रहेको छ, भने दक्षिण: कालिका गाउँपालिका र त्रिशुलि नदि रहेको छ ।
भू.उपयोग/वनावट	गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल ९७८.७७ वर्ग किमि रहेको छ
घरधुरी एवं जनसंख्या	घरधुरी— २०३८, जनसंख्या—७,७८८ (महिला ३,८१५ र पुरुष ३,९७३) श्रोत: रास्ट्रिय जनगणना २०७८
हावापानी	टुन्ड्रा, उष्ण, समशितोष्ण
क्षेत्रफल	९७८.७७ वर्ग कि.मि.
प्रमुख जीविकोपार्जनका आधार	कृषि तथा पशुपालन, व्यापार व्यवसाय र वैदेशीक रोजगार
मुख्य जलवायुजन्य प्रकोप	पहिरो, आगलागि, बाढीबर्षा, मानव रोग, पशुरोग, कृषिमा रोग, वन्यजन्तु आतंक, तुषारो, असिना, खडेरी, हावाहुरी, हिमपात र चट्याड ।
वडा को संकतासन्नता स्तर	उच्च जोखिममा वडा नं.१, ३, ४, मध्यम जोखिममा ५, ६ न्युज जोखिममा २ रहेका छन् ।
परिकल्पना	जलवायुजन्य परिवर्तनका कारण सम्भावित विपद तथा जोखिम कम गर्न, विपदको समयमा आपतकालीन कार्यसम्पादन गर्न, प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्न र विपद पश्चात पुनःस्थापन तथा पुननिर्माणका लागि दिशानिर्देश गर्नका साथै सँकटासन्न तथा जोखिमयुक्त समुदायको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि भई एउटा जलवायुमैत्री गाउँपालिकाको रूपमा विकसित भई जीविकोपार्जनको स्रोतमा टेवा पुऱ्याउने छ ।
आशातित उपलब्धी	जलवायु परिवर्तनका कारण हुने प्रकोप तथा विपदलाई विकासका क्रियाकलापहरूमा

शिर्षक	विवरण
	मुल प्रवाहीकरण गरी विपदको हकमा न्यूनीकरण र जलवायु परिवर्तनसँग अनुकूलीत हुदै तनाव रहीत एक उत्थानशील समुदायको रुपमा परिचित हुनेछन् ।
मुख्य भूमिका/सहयोग गर्न सक्ने निकायहरु	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, जि.स.स, विपद् व्यवस्थापन समिति, पशु सेवा केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, कृषि विकास कार्यालय तथा कृषक समूह, मध्यवर्ति क्षेत्र उपभोक्ता समिति, सा.व. उपभोक्ता समूह, वन कार्यालय जिल्ला प्रशासन लगायत अन्य सरकारी कार्यालय तथा गैरसरकारी संस्था, सहकारी संस्था, खानेपानी उपभोक्ता समिति, विद्यालय, रेडक्रस, सशस्त्र, नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, उद्योग वाणीज्य, रेमीट्यान्स, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु, युवाक्लवहरु, महिला समूह, आमासमूह, बचत समूह, संचार (एफ.एम.) आदि ।
क्षमता विकास	गाउँपालिका, वडा र बस्ती स्तर गरी तीन वटै तहका कार्यान्वयनकर्ता, व्यवस्थापक, अनुगमनकर्ता समेत स्थानीय तहमा विषयगत क्षेत्रको जनशक्ति विकास कार्य गरिने छ ।
लैंगिक तथा सामाजिक समविसिकरण	जलवायु परिवर्तन तथा गैरजलवायु परिवर्तनले गर्दा मानवीय तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीमा देखिएको नकारात्मक असरहरुलाई सम्बोधन गर्नको लागि तर्जुमा गरिएको अनुकूलन क्रियाकलापहरुमा वृद्धबृद्धा, गर्भवती र सुत्केरी महिला, २ वर्षमुनीको बच्चा, विपन्न, जनजाती, दलित, महिला, फरक क्षमता भएका र पछाडि पारिएका वर्गहरुको पहुंच तथा नियन्त्रणको अवस्था सुनिश्चितता गरिएको छ ।
योजनाको समायोजन	तयार गरिएको स्थानीय अनुकूलन योजनालाई दिगो र संस्थागत रुपमा कार्यान्वयन गर्नको लागि गाउँपालिकामा तयार हुँदै गएको आवधिक गाउँपालिका र वडाको योजनामा तथा आगामी वर्ष देखि राष्ट्रिय योजना तर्जुमा प्रक्रिया अनुसार समायोजन गरिने छ । अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी निकायको वार्षिक योजनामा समेत समावेश गराउनको लागि पैरवी गरिनेछ ।
योजना कार्यान्वयन	गाउँपालिका तथा वडाकार्यालयको नेतृत्व तथा स्थानीय सेवा प्रदायक संघसंस्थाको सहकार्यमा कार्यान्वयन गरिने छ ।
अभिलेखीकरण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	कार्यक्रमको अनुगमन तथा मुल्यांकन जिल्लातह, गाउँपालिका तथा वडा कार्यालय र लक्षित समुदायहरु मार्फत स्वअनुगमन, सरोकारवालाहरुको सहभागितामा संयुक्त अनुगमन एवं अनुगमन तथा व्यवस्थापन समिति मार्फत कार्यक्रमहरुको नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ । साथै यस योजना अन्तर्गत कार्यान्वयन भएका क्रियाकलापहरु, आर्थिक एवं महत्वपूर्ण उपलब्धीहरुको अभिलेख व्यवस्थित गरिनेछ ।

आगामी पाँच वर्षको लागि तयार गरिएको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका क्रियाकलापहरूको विषयगत क्षेत्र अनुसार बजेट सहितको संक्षिप्त रूपः

क्र स	विषयगत क्षेत्रहरू	आ.व. २०८१/ ०८२	आ.व. २०८२/ ०८३	आ.व. २०८३/ ०८४	आ.व. २०८४/ ०८५	आ.व. २०८५/ ०८६	जम्मा
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	१५५०	३४५०	१६५०	१६५०	१५५०	९८५०
२	बन, जैविक विविधता, जलाधार संरक्षण	४९५०	५९५०	७४५०	४९५०	१४५०	२४७५०
३	जलस्रोत तथा उर्जा	१०००	४०००	१०००	१०००	१०००	८०००
४	स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई	६०५०	१७०५०	१२०५०	१५५५०	५५०	५१२५०
५	जलवायुजन्य प्रकोप नियन्त्रण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन	९६००	९६००	१०८००	९५००	११५००	५१०००
६	उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार	४०	२५४०	२५४०	२५४०	४०	७७००
७	पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा	२००	९३००	१०४००	१०४००	२४००	३२७००
८	लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, जीविकोपार्जन र सुशासन	२४५०	४८५०	३१००	३१००	४००	१३९००
९	जनचेतना अभिवृद्धि, क्षमता विकास तथा अनुगमन	१७००	२७००	२२००	२७००	२७००	१२०००
	जम्मा	२७५४०	५९४४०	५११९०	५१३९०	२१५९०	२१११५०

परिच्छेद १ परिचय

१.१ योजनाको परिचय तथा औचित्य, मान्यता र आवश्यकता

जलवायु परिवर्तन प्राकृतिक प्रकृया भएतापनि मानव विकास, विलासीयुक्त जीवन, वन विनास र बढ्दो औधोगिकरणका कारणले हरितगृह ग्याँसको उत्सर्जन भएर जलवायु परिवर्तनको प्रत्यक्ष असर वायुमण्डलीय तापक्रममा बृद्धि र वर्षको समय तथा मात्रामा विषमता देख्न सकिन्छ र यस्ता असरहरूले वर्षेनी नेपालमा बाढी, पहिरो, सुख्खा खडेरी, रोगकिरा, हावाहुरी, आगलागी, जनावर आतंक, असिना, महामारी, सितलहर, चट्याङ्ग, लु जस्ता घटनाहरू बढी मात्रामा दोहोरिरहेका छन् । यसको प्रभाव प्रत्यक्ष रूपमा जीविकोपार्जन, प्राकृतिक स्रोत, कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, जल स्रोत तथा उर्जा, वन, जैविक विविधता, नागरिक स्वास्थ्य, शहरीकरण तथा भौतिक पूर्वाधारको क्षेत्रमा देखापर्न थालिसकेको छ ।

सन २०१६ को जल तथा मौसम विज्ञान विभागको प्रतिवेदन अनुसार नेपालको प्रति वर्ष अधिकतम औषत तापक्रम ०.०५६ डिग्री सेल्सियसले बढेको छ भने न्यूनतम तापक्रम ०.००२ बढेको छ । सोही प्रतिवेदन अनुसार सन १९७१ देखि २०१४ सम्ममा नेपालको औषत वर्षा १.३३ मि.मि घटेको देखिन्छ । जर्मनवाचद्वारा प्रकाशित ग्लोकलले क्लाइमेट रिस्क इन्डेक्स— २०२१, को १६ संस्करणका अनुसार सन् २०००—२०१९ को अवधिमा जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित प्रमुख दस देशको सूचीमा नेपाल दशौं नम्बरमा परेको छ । ११ हजार भन्दा बढी त्यस्ता घटनाहरूको कारण ४,७५,००० भन्दा बढी व्यक्तिले जीवन गुमाए र विश्व अर्थतन्त्रले २.६६ ट्रिलियन अमेरीकी डलरको नोक्सानी बेहोर्नु पर्यो । जलवायु परिवर्तनले गर्दा तापक्रममा बृद्धि हुने, वर्षमा परिवर्तन हुने र समग्र पृथ्वीको प्राकृतिक सन्तुलनमा फरक पर्न थालेको महशुस हुन थालेको छ ।

जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक असरबाट गरिब, विपन्न, महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धाहरू, साधन स्रोतमा कम पहुँच भएका घरधुरी साथै प्राकृतिक श्रोतमा आश्रित समुदायहरू बढी प्रभावित हुन्छन् भन्ने विभिन्न अध्ययनहरूले प्रस्ट पारिसकेका छन् । यस्तो प्रकारको प्रकोप बढ्दै गइरहेको महशुस यस गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाका वासिन्दाले पनि अनुभव गर्न थालेका छन् । यस गाउँपालिकाका अधिकांश घरधुरीहरू कृषि तथा पशुपालनमा निर्भर रहेका छन् तर बाढी, पहिरो, खडेरी, अनियमित वर्षाबाट यहाँको कृषि उत्पादनमा असर परी यहाँको जीविकोपार्जनको पद्धतिमा नकारात्मक असर पार्दै गरेको सन्दर्भमा बढ्दै गएको जलवायुजन्य प्रकोपबाट परेको तथा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभावबाट स्थानीय स्तरमा अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न स्थानिय अनुकूलन योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यहोरा राष्ट्रिय संरचनाले दर्शाएको छ ।

सोही सन्दर्भमा युएसएड जनजंगल परियोजना को आधिक सहयोगमा गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको आयोजनामा लाइटाइड क्षेत्र संरक्षण सरोकार समाज, रसुवा र माउन्टेन रिसेर्च एण्ड डेभलपमेन्ट फाउन्डेसन, ललितपुरको सहजीकरणमा यस गोसाईकुण्ड गाउँपालिकामा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना अनुसारका विधि तथा प्रक्रियाहरू अवलम्बन गरी बहुसरोकारवाला निकाय जस्तै: गाउँपालिकाका प्रमुख, उप प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, वडा अध्यक्षहरू, विषयगत कार्यालयका प्रमुख तथा प्रतिनिधि, शिक्षक, सुरक्षा निकाय, समाजसेवी, राजनैतिक दलका प्रतिनिधि, प्राकृतिक श्रोत व्यवस्थापन समूहका प्रतिनिधि, महिला, पुरुष लगायत अन्य बुद्धिजीविहरूको सहभागितामा मिति २०८१ भाद्र २५ देखि मंसिर ३ गतेसम्म संचालित जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सम्बन्धी अभिमुखीकरण एवं मस्यौदा उपर छलफल र अनुमोदनका विभिन्न गोष्ठी तथा कार्यक्रमहरू सन्चालन गरी आगामी ५ वर्षका लागि जलवायु परिवर्तन स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ । यस योजनाबाट यहाँका वासिन्दाको अनुकूलन क्षमतामा अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुऱ्याउने विश्वास गर्दै यस योजनालाई गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको विषयगत योजना बनाई नियमित योजना तर्जुमा प्रकृया मार्फत गाउँपालिका, प्रदेश लगायत राष्ट्रिय योजनामा समावेश गरिने छ । साथै यस गाउँपालिकामा सञ्चालन हुने अन्य विकास कार्य समेत जलवायु परिवर्तन अनुकूलन मैत्री बन्दै जाने विश्वास गरिन्छ । यो योजनाको कार्यान्वयनको प्रत्येक चरणमा वृद्धवृद्धा, नाबालक, फरक क्षमता भएका र महिला संवेदनशीलतालाई ध्यानमा राख्दै क्रियाकलाप सञ्चालनमा बढी भन्दा बढी विपन्न वर्गको सहभागितालाई सुनिश्चित गरिनुका साथै समावेशीकरणलाई प्राथमिकता प्रदान गरिने छ ।

१.२ योजनाको लक्ष्य, मान्यता एवम् निर्देशक सिद्धान्तहरू

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका निर्दिष्ट सिद्धान्तहरू (समावेशी, उभर्वगामी, लचिलो, तत्परता) लाई आधार विन्दु मानिने छ । गोसाईकुण्ड गाउँपालिकामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाले गोसाईकुण्ड गाउँपालिका अन्तर्गत पर्ने सम्पूर्ण वडाहरू, वस्ती र टोलमा तथा समुदायको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि भई जीविकोपार्जनमा सुधार पुऱ्याएको हुनेछ । यस योजनाका औचित्य निम्नानुसार रहेका छन् ।

- अति जलवायु सङ्घटासन्न वडा, टोल वस्ती तथा समुदाय र तिनका अनुकूलन चुनौती तथा अवसर लगाएतका कार्य पहिचान गर्न ।
- स्थानीय समुदायले आफ्ना आवश्यकताबारे आफै निर्णय गर्न सहज तरिका प्रयोग गर्न सक्ने गरी आफ्ना कार्यहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गर्न ।
- स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्न र स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन बमोजिम सो कार्ययोजनालाई स्थानीय तथा राष्ट्रिय स्तरका योजनामा समेत समावेश गर्न ।
- सेवा प्रदायक निकायले समयमै प्रभावकारी ढङ्गले स्रोत परिचालन गरी अनुकूलन कार्य क्रमबद्ध रूपमा अपनाउन /कार्यान्वयन गर्न ।
- कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्न कार्यक्रमको अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्न र
- स्थानीय तथा राष्ट्रिय योजनालाई लागतको आधारमा प्रभावकारी विकल्प पहिचान गर्न ।

मान्यता:

- स्थानीय जलवायु अनुकूलन कार्ययोजना स्थान विशेष अनुसार फरक फरक हुन्छ ।
- स्थानीय समुदाय तथा सरोकारवालाहरूको सहभागीतामा लक्षित क्षेत्र वर्ग तथा समुदायको पहिचान गरी जलवायु परिवर्तनको असर सामना गर्न अनुकूलनका उपायहरूको प्राथमिकीकरण गरी स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गरिएकोछ ।
- गाउँपालिका स्तरीय अनुकूलन योजनाले लक्षित वर्ग तथा समुदायलाई समेटेी जोखिम क्षेत्रको पहिचान गरी कार्यक्रमहरूको तय गरेको हुँदा यो कार्ययोजना प्रभावकारी रूपले सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।
- स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना निर्माण गर्दा गाउँपालिकामा रहेको सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूलाई समावेश गरिएकोले योजनालाई प्राथमिकता साथ कार्य गर्न उपयुक्त वातावरण श्रृजना हुनेछ ।
- स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचनाको निर्देशक सिद्धान्त उर्ध्वगामी, समावेशी, तत्परता र लचिलोमा आधारित भई स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गरिएको छ ।
- राष्ट्रिय अनुकूलन योजनाले पहिचान गरेका क्षेत्रमा आधारित भई जलवायु परिवर्तनले असर गर्ने सबै विषयगत क्षेत्र समेटेी विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूको सहभागीतामा योजना तयार गरिएको छ ।
- स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गर्दा स्थानीय विपद व्यवस्थापनका पक्षहरूलाई पनि विशेष स्थान दिईएको छ ।

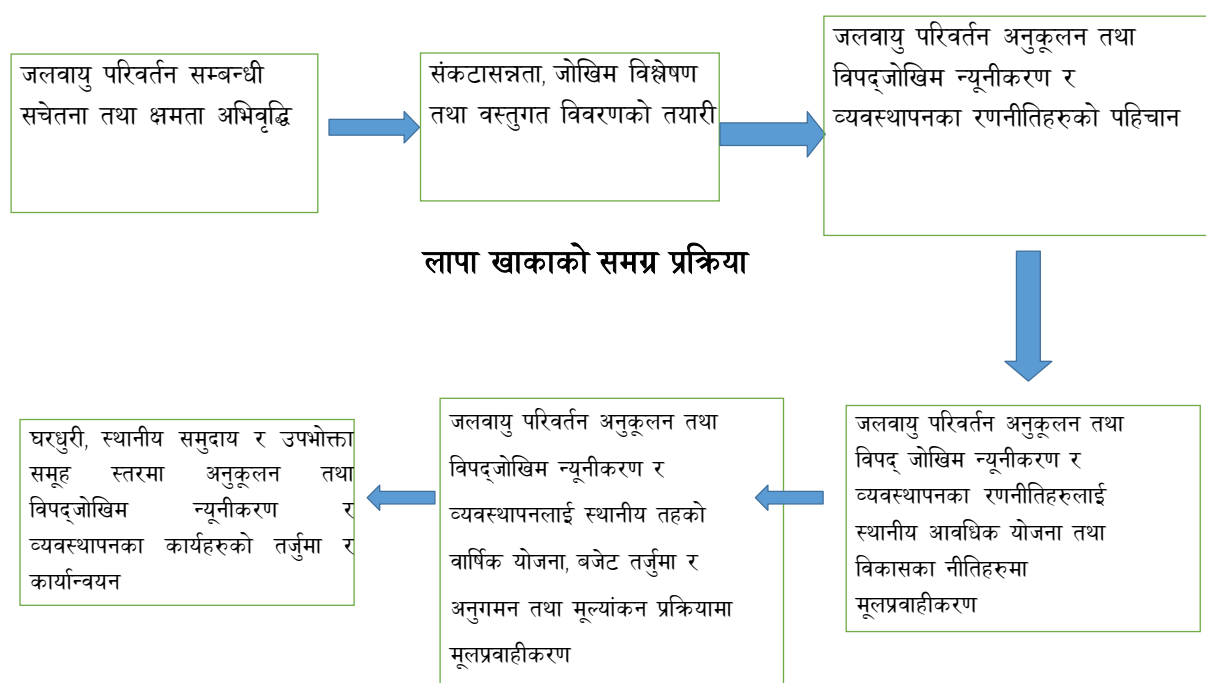
स्थानीय अनुकूलन योजना र विपद जोखिम व्यवस्थापन बीच अन्तर सम्बन्ध

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयले स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका राष्ट्रिय संरचना तयार गरी लागू गरेको छ भने स्थानीय विपद व्यवस्थापन योजना तयारीको लागि संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट मार्गदर्शन तयार गरी लागू गरेको छ । यो दस्तावेजको लागि गृह मन्त्रालयबाट मार्गदर्शन लागू गरिएको भएतापनि यसको उद्देश्य, आशय, योजना तर्जुमा प्रक्रिया र विधिमा खासै भिन्नता देखिँदैन । दुवै योजनाको मुख्य उद्देश्य नेपालले भोगिरहनु पर्ने र दोहोरिने बाढी पहिरो, माहामारी, आगलागी, सुख्खा खडेरी, शितलहर, असिना जस्ता विनासकारी समस्या तथा जोखिमहरूसँग जुध्न उत्थानशील समुदायको निर्माण गर्नु रहेको छ । स्थानीय अनुकूलन योजनाले जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित जलवायुजन्य प्रकोपहरूमा केन्द्रीत भई संकटासन्न समुदायको अनुकूलित क्षमतामा अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यका साथ योजना तयार गरेको र स्थानीय विपद व्यवस्थापन योजनाले जलवायुजन्य तथा अन्य प्रकोपहरूलाई समेटेी विपद व्यवस्थापनका पक्षलाई केन्द्रीत गरी योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने भएकाले स्थानीय अनुकूलन योजना र स्थानीय विपद जोखिम व्यवस्थापन योजनालाई समायोजन गर्नुपर्ने आवश्यक देखिन्छ । विपद व्यवस्थापन योजनामा समावेश भएगरेका विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी योजनाहरू पनि स्थानीय

अनुकूलन योजनामा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्दा अझ बढी प्रभावकारी हुने देखिएकोले दुवै योजनाहरूलाई संयुक्त रूपमा समान पक्षहरूलाई समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

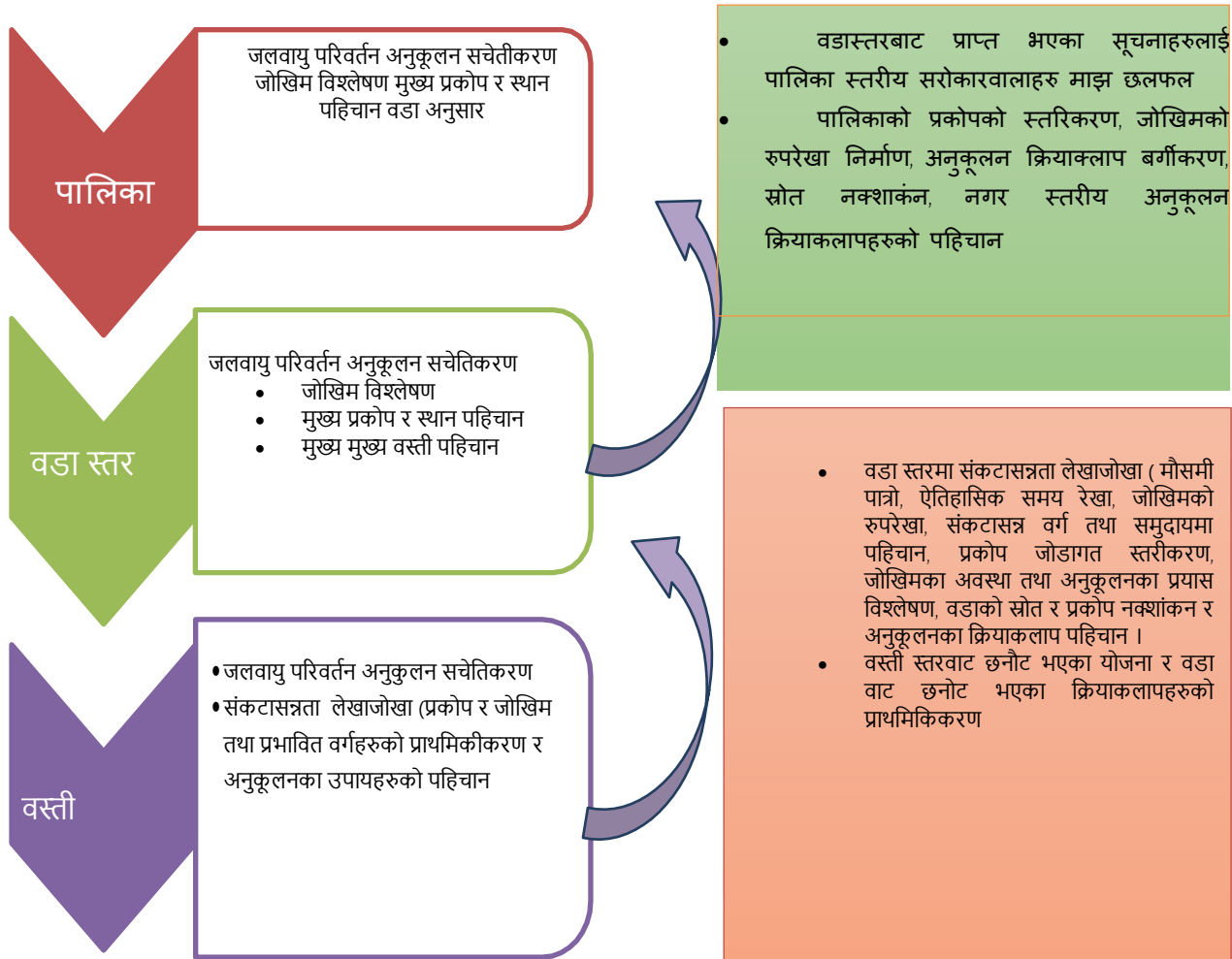
१.३ योजना तयारीका चरण तथा प्रक्रियाहरू

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्दा जलवायु परिवर्तन नीति २०७६, राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम २०६७, परिमार्जित स्थानीय अनुकूलन कार्य योजनाको राष्ट्रिय संरचना २०७६, स्थानीय विपद्जोखिम व्यवस्थापन योजनातर्जुमा निर्देशिका २०६८, वातावरण नीति, २०७६ लाई आधार मानिएको छ । स्थानीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्ययोजनाको (लापा) राष्ट्रिय संरचनाका चार निर्देशक सिद्धान्तहरू (उद्भवगामी, तत्परता, लचकता र समावेशी) र छ, चरण अन्तर्गत विभिन्न सहभागितामूलक विधि तथा औजारहरूको प्रयोग गरी यो कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ ।



चित्र १, लापा खाकाको समग्र प्रक्रिया

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गोष्ठी गोसाईकुण्ड गाउँपालिकामा जनप्रतिनिधिहरू र पालिकास्तरीय सरोकारवालाहरूलाई जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सचेतिकरण गरेर शुरुवात गरिएको थियो । सो गोष्ठीमा गाउँपालिका क्षेत्रमा मुख्य मुख्य प्रकोपहरूको पहिचान साथै जोखिमहरूको विश्लेषण गरिएको थियो । त्यसैगरी वडा स्तरमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सचेतिकरण, प्रकोपको पहिचान र बस्तिहरू छनौट पश्चात् बस्तिहरूमा संकटासन्नता लेखाजोखा र अनुकूलनका क्रियाकलापहरूको पहिचान गरिएको थियो । वडामा संकटासन्नता लेखाजोखा, प्रकोप स्रोत नक्सांकन समेत तय गरी अनुकूलनका क्रियाकलापहरू पहिचान गरिएको थियो । प्रत्येक क्रियाकलापहरूलाई विभिन्न सुचकको आधारमा प्राथमिकिकरण गरिएको हो । प्रत्येक वडाबाट आएका सुचनाहरूलाई पुन गाउँपालिकामा प्रस्तुत गरिएको थियो । वडाहरूको स्तरीकरण, स्रोत नक्सांकन, गाउँपालिकाको जोखिम विश्लेषण, गाउँपालिका स्तरीय अनुकूलनका क्रियाकलापहरू पहिचान साथै वर्गीकरण गरिएको हो ।



चित्र २, स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना विधि प्रक्रिया

१.४ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि

जलवायु परिवर्तन नविनतम विषयवस्तु भएकाले जलवायु परिवर्तनले पार्ने असर तथा प्रभावलाई सम्बोधन गर्नका लागि प्रभावकारी स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्न जलवायुले के कस्तो असर पारेको छ, के कस्तो प्रभाव पार्न सक्दछ, अनुकूलनका विद्यमान अवसर वा चुनौती के के छन् र त्यसको सामना गर्नका लागि आवश्यक स्रोत र साधन कसरी जुटाउने आदि सूचना स्थानीय स्तरमा जानकारी गराउन समुदाय, वडा तथा बस्ती स्तरमा ६ वटा संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण र गाउँपालिका स्तरमा सचेतना तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रम र योजना तर्जुमा तथा मस्यौदा छलफल गोष्ठी संचालन गरिएको थियो । सचेतना कार्यक्रममा सङ्घटन समुदाय, स्थानीय निकाय, राजनीतिक दल, शैक्षिक एवं सेवा प्रदायक संघ—संस्था, विज्ञ, दलित, महिला, फरक क्षमता भएका समूह, जनजाति, किसान, युवा र सर्वसाधारणलाई सहभागी गरिएको थियो । सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रमको लागि जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि पावरप्वॉइन्ट मा प्रस्तुति, फ्लेक्स चार्ट, सामुहिक छलफल, लघुप्रवचन, सामुहिक कार्य जस्ता प्रशिक्षण विधिको प्रयोग गरिएको थियो ।

१.५. सङ्कटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण

यस गाउँपालिकाभित्र रहेका विभिन्न वडाहरूमा जलवायुजन्य प्रकोपका कारणले सिर्जित जोखिम पहिचान गर्नका लागि सूचकमा आधारित सङ्कटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण विधिको प्रयोग गरिएको छ । यस विश्लेषणका लागि आवश्यक सूचकहरू छनौट गरिएको छ । यि सूचकहरूको सूचनाका स्रोतहरूमा पालिकाको पाश्र्वचित्र, जिआईएस, सरोकारवालाहरूसंगको अन्तर्क्रिया र अन्य प्रतिवेदनहरूको समिक्षा तथा पुनरावलोकनलाई लिईएको थियो । अन्य विज्ञहरूको सुझावलेमई पनि सूचकहरूको रूपमा लिईएको थियो । सङ्कटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषणको नक्शालाई अनुसूचीमा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका न. १, सङ्कटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषणका

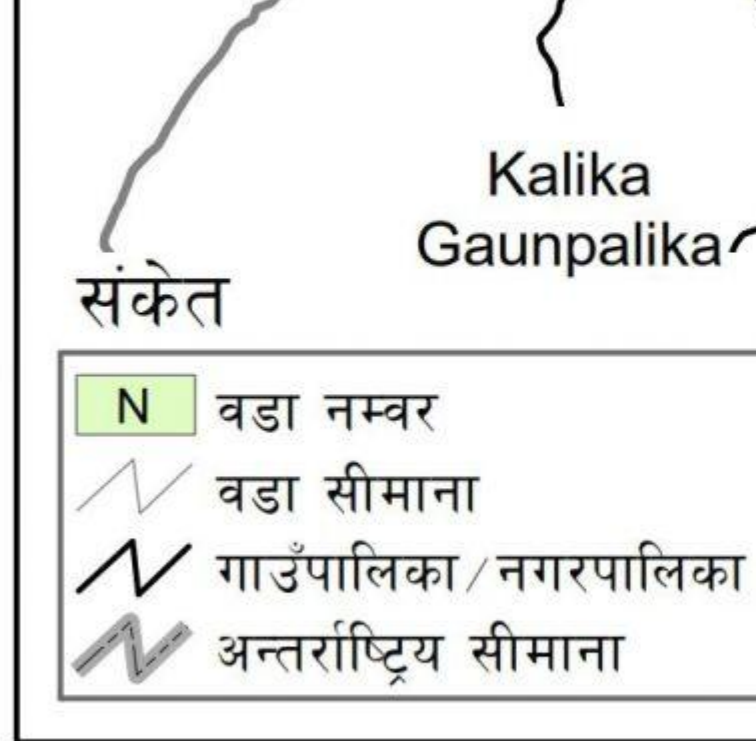
प्रकोपहरू	सम्मुखताका सुचकहरू	संवेदनशीलताका सुचकहरू	अनुकूलनशीलताका सुचकहरू
वाढी	वन क्षेत्र	अपाङ्ग अवस्थाको विवरण	सामुदायिक वनहरू
खडेरी	कृषियोग्य क्षेत्र	अपाङ्गताको प्रकार अनुसारको जनसंख्या	स्वास्थ्य संस्थाहरू
आगलागी	वस्ती, समुदाय	वडागत जनसंख्या	दक्ष जनशक्ती
पहिरो	भौतिक पुर्वाधार	लिङ्ग र उमेर समुह अनुसार घरमुलीको संख्या	कृषि, वन, स्वास्थ्य सम्बन्धी तालिम प्राप्त व्यक्तीहरू
हावाहुरी	जनसंख्या	जातजाति अनुसार जनसंख्या प्रतिसत	खानेपानी तथा सिंचाईको उपलब्धता
असिना	फलफुल तथा अन्नवाली	स्थानीय समुदाय	समुह, संजाल
चट्याङ	मानव जिवन	गोठाला, कृषक	परम्परागत ज्ञानसीप
वन्यजन्तु आतंक	वन तथा आवदी क्षेत्र	मानव र मानव वस्ती	योजना, कार्यविधि
मानव रोग	मानव स्वास्थ्य	जनसंख्या	स्वास्थ्य सम्बन्धि ज्ञान, सचेतना
तुषारो	अन्न तथा तरकारी	खाद्यान्न	प्राविधिक ज्ञान, सचेतना
पशुरोग	चौपाय	पशु चौपाय	पशु कार्यालय, प्राविधिक ज्ञान, तालिम, सचेतना

१.६ प्रकोप व्यवस्थापन तथा अनुकूलनका उपायहरू तथा प्राथमिकीकरण

सङ्कटासन्न व्यक्ति, समुदायहरू, जीविकोपार्जन तथा पर्यावरणीय प्रणालीको जानकारी अनुसार जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु अनुकूलनका कार्यक्रमहरू तयार गरिएको छ । यसलागि वडा अध्यक्ष, वडा सदस्यहरू, कृषकहरू, मध्यवर्ति वन उपभोक्ता समिति का प्रतिनिधि, महिला समूहका प्रतिनिधि, सम्बन्धित सरकारी अधिकारीहरू, विषयगत शाखाका प्रतिनिधिहरू तथा विभिन्न सरोकारवालाहरूको उपस्थितिमा ऐतिहासिक समयरेखा, सङ्कटासन्नता नक्साङ्कन, जलवायु परिवर्तनको क्षेत्रगत प्रभाव, कृषि, वन, जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेका प्रभाव, जीविकोपार्जनका स्रोत माथिको जोखिम विश्लेषण, अनुकूलनका उपायहरूको प्राथमिकीकरणका कार्यहरू सहभागितामूलक अभ्यास तथा विश्लेषण गरी आएका नतिजाहरू परिच्छेद ३ मा उल्लेख गरिएको छ ।

१.७ अनुमोदन तथा आवधिक योजनामा समायोजन

गाउँपालिकाद्वारा आयोजित बैठकले विभिन्न विधि, प्रक्रिया तथा तरिकाहरू प्रयोग गरी तयार पारिएको स्थानीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्ययोजनाको मस्यौदालाई आवश्यक पृष्ठपोषण सहित पारित गरेको थियो । उक्त बैठकले यस कार्ययोजनालाई गाउँपालिकाको एक अभिन्न अङ्गको रूपमा ग्रहण गर्दै आगामी वर्षहरूमा वार्षिक तथा आवधिक योजना निर्माण गर्दा यस योजनालाई अङ्गीकार गर्ने निर्णय पनि गरेको थियो ।



स्रोत: स्थलरूप नक्सा (स्केल १:२५०००/१:२५०००)
 तयार पार्ने: गाउँपालिका, नगरपालिका तथा

२.२ सामाजिक, आर्थिक तथा मानवीय अवस्था

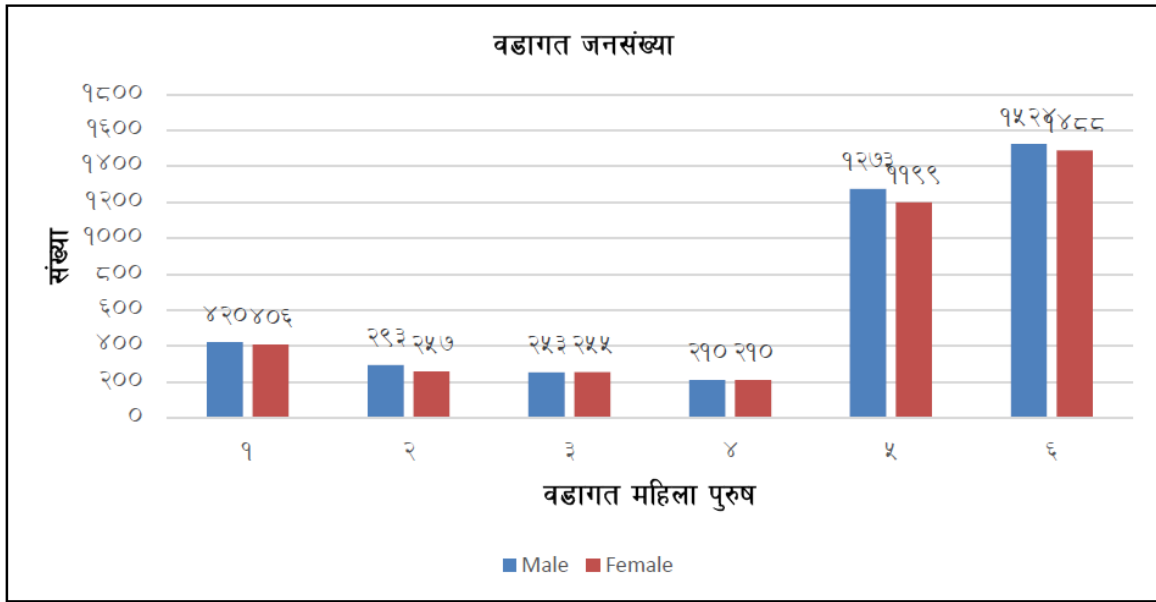
२.२.१ जनसंख्या

यस गाउँपालिकाको २०७८ सालको राष्ट्रिय जनगणना अनुसार कुल जनसंख्या ७ हजार ७ सय ८८ जना रहेकोमा ३ हजार ९ सय ७३ जना पुरुष र ३ हजार ८ सय १५ जना महिला रहेका छन् जसमध्ये ५१.०% पुरुष र ४९.०% महिला रहेका छन् । साक्षरदर ६८.९% रहेको छ । गरिवी, अशिक्षा, अज्ञानता, भिरालो जमीन, सुख्खा भु बनावट, प्रविधि पहुँचमा कमी, स्रोत साधनको वैज्ञानिक परिचालनमा कमी, दुर्गमता, कमजोर शासन र सार्वजनिक सेवामा कम पहुँचले गर्दा बहुसंख्यक जनताको जीवन जोखिममा रहेको देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा जनजाति जातीको बाहुल्यता रहेको छ । यस गाउँपालिकामा मुख्य पेशा कृषि, पशुपालन र ज्यालामजदुरी, वैदेशिक रोजगार रहेता पनि हाल पर्यापर्यटन व्यवसाय तर्फ उन्मुख भएको पाईन्छ ।

तालिका न. २, गोसाईकुण्ड गाउँपालिका रसुवाको वडागत जनसंख्या विवरण

वडाहरु	पुरुष	महिला
१	४२०	४०६
२	२९३	२५७
३	२५३	२५५
४	२१०	२१०
५	१२७३	११९९
६	१५२४	१४८८
जम्मा	३९७३	३८१५

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८



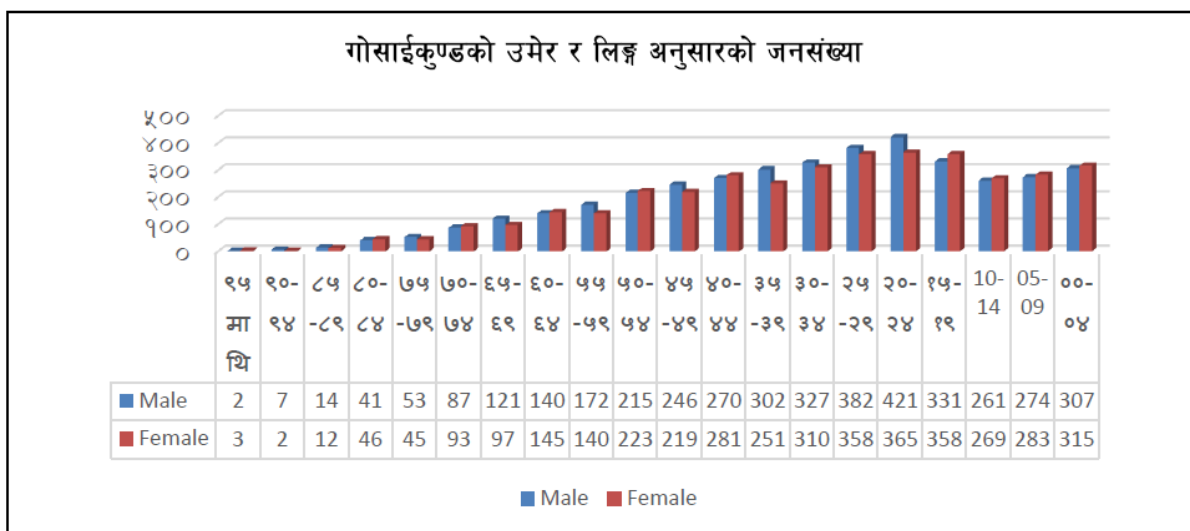
चित्र ५ वडा अनुसार महिला र पुरुषको जनसंख्या

वडागत जनसंख्या अनुसार सबैभन्दा बढि जनसंख्या वडा नं. ६ मा रहेको छ भने समग्रमा पालिकामा महिला ४९ प्रतिशत रहेकोछ ।

तालिका न.३, गोसाईकुण्ड गाउँपालिका, रसुवाको उमेर समूहको अवस्थाको विवरण

उमेर समूह	पुरुष	महिला
९५ माथि	२	३
९०-९४	७	२
८५-८९	१४	१२
८०-८४	४१	४६
७५-७९	५३	४५
७०-७४	८७	९३
६५-६९	१२१	९७
६०-६४	१४०	१४५
५५-५९	१७२	१४०
५०-५४	२१५	२२३
४५-४९	२५६	२१९
४०-४४	२७०	२८१
३५-३९	३०२	२५१
३०-३४	३२७	३१०
२५-२९	३८२	३५८
२०-२४	४२१	३६५
१५-१९	३३१	३५८
१०-१४	२६१	२६९
०५-०९	२७४	२८३
००-०४	३०७	३१५

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

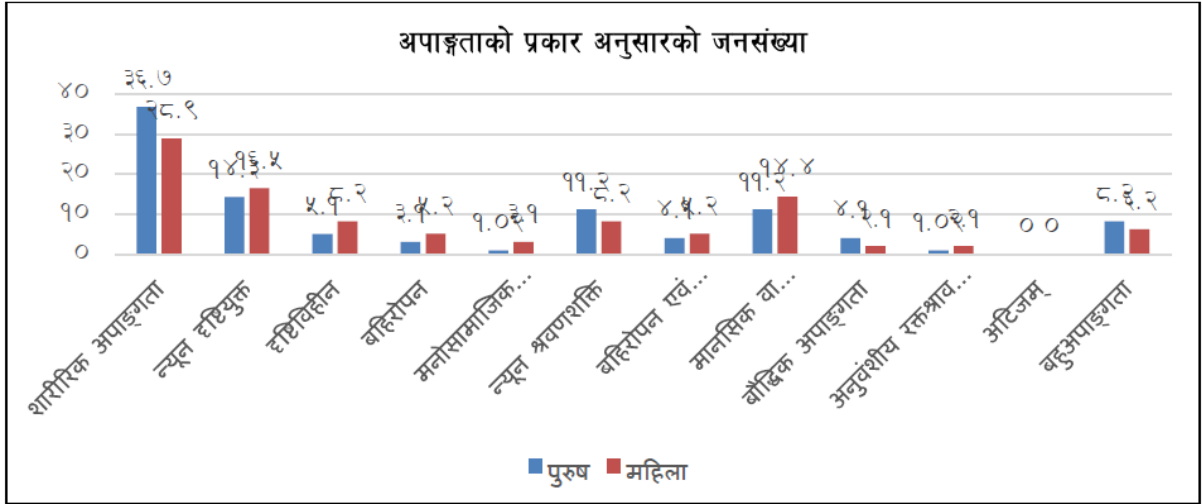


चित्र ६, वडा अनुसार पुरुष र महिलाको जनसंख्या

गोसाईकुण्डमा १५ देखि ३४ वर्षको उमेरका जनसंख्या अत्यधिक अर्थात् ३६ प्रतिशत रहेको देखिन्छ भने ६४ देखि ९५ वर्ष उमेरका जनसंख्या १ प्रतिशत मात्र देखिन्छ ।

तालिका ४ अपाङ्गताको प्रकार अनुसारको जनसंख्या

प्रकार	कुल	पुरुष	महिला
शारीरिक अपाङ्गता	३२.८	३६.७	२८.९
न्यून दृष्टियुक्त	१५.४	१४.३	१६.५
दृष्टिविहीन	६.७	५.१	८.२
बहिरोपन	४.१	३.१	५.२
मनोसामाजिक अपाङ्गता	२.१	१.०२	३.१
न्यून श्रवणशक्ति	९.७	११.२	८.२
बहिरोपन एवं दृष्टिविहीन	४.६	४.१	५.२
मानसिक वा मनोसामाजिक	१२.८	११.२	१४.४
बौद्धिक अपाङ्गता	३.१	४.१	२.१
अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफिलिया)	१.५	१.०२	२.१
अटिजम्	०	०	०
बहुअपाङ्गता	७.२	८.२	६.२



चित्र ७, वडा अनुसार महिला र पुरुषको जनसंख्या

शारीरिक अपाङ्गता, न्यून दृष्टियुक्त तथा मानसिक अपाङ्गता भएका मानिसहरु अत्यधिह हरेको देखिन्छ ।

स्वास्थ्य अवस्था

जिल्ला जन स्वास्थ्य कार्यालय, रसुवा अन्तर्गत सदरमुकाम धुन्चेमा जिल्ला अस्पताल र आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिसित्सालय ले सेवा प्रदान गर्दै आईरहेको र वडा स्तरमा तपसिलमा उल्लेखित विवरण अनुसारको स्वास्थ्य संस्था रहेकाछन । समुदायस्तरमा जम्मा ५४ जना महिला स्वास्थ्य स्वयमसेविका कार्यरत रहेका छन । स्थानीयस्तरका स्वास्थ्य संस्थाहरुबाट वियमित स्वास्थ्य चेकजाँच साथै गर्भवती, सुत्केरी महिला, बालबालिकाहरु, विवाहित महिलाहरुले नियमित सेवा दिईन्छ ।

तालिका ५, स्वास्थ्य संस्थाहरुको विवरण

वडा नं.	स्वास्थ्य चौकी	सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	आयुर्वेदिक स्वास्थ्य संस्था
१	१	१	
२	१	०	
३	१	१	
४	१	०	
५	१	१	
६	१	०	
जम्मा	६	३	

यस गोसाईकण्ड गाउँपालिकामा ६ वटा स्वास्थ्य चौकी र ३ वटा सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाई रहेकाछन् ।

२.२.३ उर्जा

रसुवा जिल्ला जलश्रोतको हिसावले धेरै सम्भावना रहेको जिल्ला हो । यस गाउँपालिकामा साना, मझौला र ठूला जलविद्युत आयोजनाहरु संचालनमा रहेका छन । खाना पकाउने ईन्धनको रूपमा काठदाउरा र एलपी ग्याँस, विजुली प्रयोग गरेको पाइन्छ ।

तालिका न.६, गाउँपालिका अन्तरगत रहेका जलविद्युत आयोजनाहरू

क्र.स.	आयोजना को नाम	आयोजना रहेको स्थान	आयोजनाको वर्तमान अवस्था	आयोजनाको क्षमता
१	रसुवागढि जलविद्युत आयोजना	गोसाईकुण्ड १ र २ टिमुरे	निर्माणाधिन	१११ मे.वाट
२	चिलिमे जलविद्युत आयोजना	गोसाईकुण्ड ५, स्याफ्रुवेशि	संचालन मा रहेको	२२ मे.वाट
३	भोटेकोशि जलविद्युत आयोजना	गोसाईकुण्ड गापा ५, स्याफ्रुवेशि	बन्द रहेको	१२० मे.वाट
४	लाडटाडखोला जलविद्युत आयोजना	गोसाईकुण्ड गापा ५, स्याफ्रुवेशि	निर्माणाधिन	२० मे.वाट
५	केन्जुडमाईको जलविद्युत आयोजना	गोसाईकुण्ड गापा ४, केन्जुड, लाडटाड	संचालन मा रहेको	१०० कि.वाट

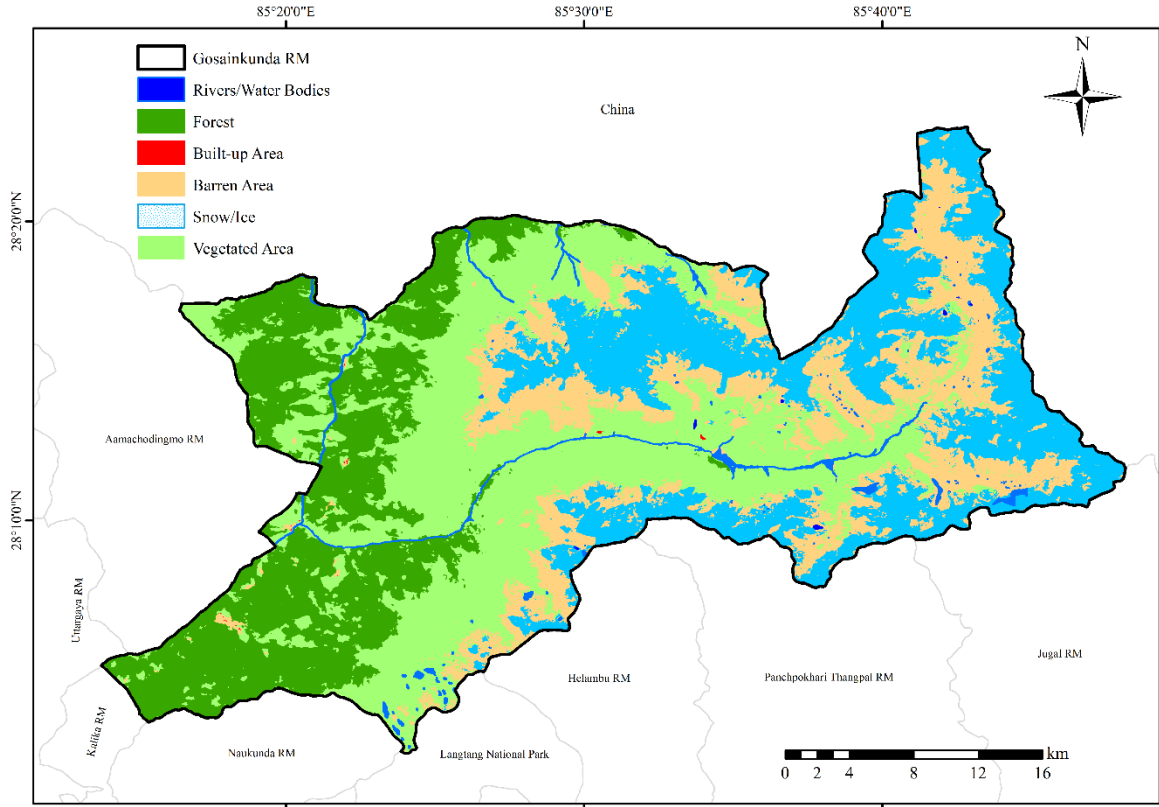
२.२.४ कृषि तथा खाद्य सुरक्षा

गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाका अधिकांश समुदायहरूमा मकै, धान, गहुँ, जौ, कोदो जस्ता खाद्यान्न खेती गरिन्छ । केही समुदायहरू अमिलो, कागती, सुन्तला, नासपति, अम्बा, केरा जस्ता फलफुल खेती भएको पाईन्छ । यस गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको आर्थिक पक्षको मुल आधार कृषि क्षेत्र नै हो भने सहायकरूपमा उद्योग र पर्यटन व्यवसाय रहेको छ । व्यापार व्यवसायको क्षेत्रमा रसुवा जिल्ला कै राम्रो स्थानीय तहको रूपमा रहेको छ ।

२.२.५ वर्तमान भू-उपयोग सम्बन्धी विवरण

तालिका न.७, गोसाईकुण्ड गाउँपालिका को भू-उपयोग अवस्था

वर्गीकरण	क्षेत्रफल (वर्ग किलोमिटर)	प्रतिशत
खोला	२.१५	०.२२
वन, जङ्गल	२१४.४८	२१.८७
निर्मित क्षेत्र	०.२७	०.०३
बाँझो जमीन	१९७.०५	२०.०९
हिउँ	२२४.४३	२२.८८
खेती जमीन	३४२.३६	३४.९१
जम्मा	९८०.७६	श्रोत: जिल्ला वन कार्यालय, रसुवा

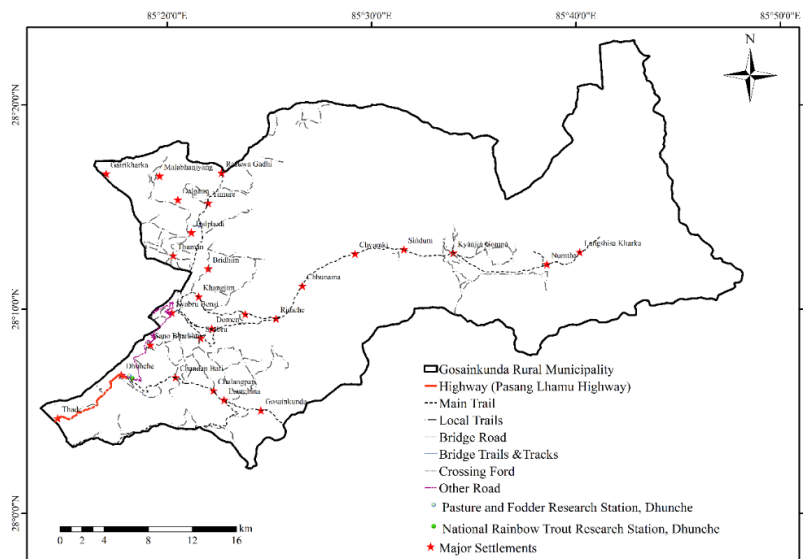


चित्र ८, गोसाइकुण्ड गाउँपालिकाको भू.उपयोग सम्बन्धि नक्सा

यस गाउँपालिकामा खेतीयोग्य जमीन ३४.९१ प्रतिशत रहेकोछ भने हिउँले ढाकेको क्षेत्र २२.८८ प्रतिशत रहेकोछ । त्यसपछि बन क्षेत्र र बाझो जमीन क्षेत्रले ढाकेको देखिन्छ ।

२.३ भौतिक पूर्वाधार अवस्था

२.३.१ सडक सञ्जाल



चित्र ९, प्रमुख तथा सहायक सडकहरु

२.३.२ वन स्रोत तथा जलाधार

गाउँपालिकाको तल्लो भुभागमा सालको जंगल अनि नदी—नालाले छोडेका बगर र टार क्षेत्रमा लाम्पातेका वन लगायत विभिन्न थरीका मिश्रित वनले यस क्षेत्रको उष्ण किसिमको वनलाई परिभाषित गर्दछ । उपउष्ण क्षेत्रमा सल्लाको वन देखिन्छ । यसको वनभिन्न अरू धेरै रूख—बिरुवा फस्टाउने अवस्था हुँदैन । कटुस एवं खोटे सल्लाको प्रचुरता बिलाएपछि गाउँपालिकाको उत्तरी भागमा २००० मिटरको उँचाइबाट ३००० मिटरसम्म शीतोष्ण हावापानी पाईन्छ । यहाँ नेपालमा यस हावापानी पाईने क्षेत्रमा सर्वाधिक फैलन सफल खस्रु, खस्रु जस्तै कडा काठ हुने अन्य वृक्षहरु बाँझ, फलाँट, लालीगुराँसका वन पनि अधिक भेटिन्छन् । ती मध्ये सौर, ओखर, पैयुँ विभिन्न जातका चिमाल गुराँस एवं ठिग्रे सल्ला मिसिन पुगछन् । शीतोष्ण हावापानीमा विशेष गरेर कोणधारी वृक्ष प्रजातिमा देवदार, झुले सल्ला, रानी सल्ला, धुपी, अधिक भेटिन्छन् । सल्ला परिवारको लोठ सल्ला 'ट्याक्ससः' को भने आफ्नै वन हुँदैन, अरू वनभिन्न यो वृक्ष फस्टाउँछ । हिउँदमा पात झर्ने वृक्षहरु मध्ये फिरफिरे प्रजातिका 'म्यापलः', ओखर तथा लेक पाडग्रो पनि यस क्षेत्रमा पाइन्छ । हरियो चौडा पात भएका वनको माझ—माझमा पहेंलिएका पात झर्न सुरु भएपछि त्यहाँ निकै आकर्षक दृश्य निर्माण हुन्छ । भोजपत्रका साथमा मझौला कदका चिमाल झाडी, थोरबहुत धुपी एवं रानीसल्ला र खस्रुका वृक्षहरु हुने उपलेकाली वन पाईन्छ । उपलेकाली वनको प्रसंगमा गोब्रेसल्ला (तालिसपत्र), र लोठसल्ला र ठिग्रे सल्ला (हेमलक ट्री) को तल मैदानमा निगालो घारीको बाहुल्य भएको हुन्छ ।

विष (*Aconitum ferox*) (*Aconitum laciniatum*) (*Aconitum spicatum*), बोजो (*Acorus calamus*) केतुक (*Agave cantula*), जिम्बु (*Allium hypsistum*), कुरिलो (*Asparagus racemosus*), ठुलो ओखती (*Astilbe rivularis*), टाँकी (*Bauhinia purpurea*), पाखनवेद (*Bergenia ciliate*), भाङ्गो (*Cannabis sativa*), आकाशवेली (*Cuscuta reflexa*), हातेजडी (*Dactylorhiza hatagirea*), लोक्ता (*Daphne bholua*), निगालो (*Drepanostachyum falcatum*), उचभ (*Ganoderma lucidum*), अल्लो (*Girardinia diversifolia*), ठोदने (*Koenigia mollis*), गुच्छीच्याउ (*Morchella esculenta*), भुल्ले/जटामसी (*Nardostachys jatamansi*), सतुवा (*Paris polyphylla*), कुटकी (*Picrorhiza scrophulariiflora*), पिप्पा (*Piper longum*), खिरौला (*Polygonatum cirrhifolium*) र (*P. verticillatum*), पदमचाल (*Rheum austral*) र (*R. moorcroftianum*), गुर्जो (*Tinospora sinensis*), टिम्बुर (*Zanthoxylum armatum*) जस्ता जडीबुटी÷गैह्र काष्ठ वनजन्य उत्पादनहरु (NTFP) पाईन्छ ।

जैविक विविधताको दृष्टिकोणबाट अत्यन्तै संवेदनशिल स्थान (*Biodiversity Hotspot*) यी क्षेत्रहरु लाइटाइड राष्ट्रिय निकुञ्ज को क्षेत्र मा पर्दछन । माछाहरुमा असला, धामी र बाम पाईन्छ । त्यसैगरी घस्रने जातका प्राणीमा *Amphiesma platyceps*, *Amphiesma stolatum* प्रजातिका सर्प, *Calotes versicolor*, *Laudakia tuberculata*, *Hemidactylus sp.* प्रजातिका छेपारो तथा मौसुलीहरु *Asymblepharus himalayanus* प्रजातिका भानेमुझे तथा *Duttaphrynus himalayanus*, *Duttaphrynus melanostictus*, *Duttaphrynus stomaticus*, *Euphlyctis cyanophlyctis* प्रजातिका भ्यागुतोहरु पाईन्छन् ।



हिमाली हिउँकुखुरा (*Tetraogallus himalayensis*), लरवान (*Lerwa lerwa*), च्याखुरा (*Alectoris chukar*), कालो तित्ता (*Francolinus francolinus*), पिउरा (*Arborophila torqueola*), लाल कण्ठे पिउरा (*Arborophila rufogularis*), चिलिमे (*Ithaginis cruentus*), मुनाल

-*Tragopan satyra*), फोकास (*Pucrasia macrolopha*), डाँफे (*Lophophorus impejanus*), लुईचे (*Gallus gallus*), कालिज (*Lophura leucomelanos*), चीर (*Catreus wallichii*), बौडाइ (*Falco tinnunculus*), कालो चील (*Milvus migrans*), हाडफोर (*Gypaetus barbatus*), हिमाली गिद् (*Gyps himalayensis*), काकाकुल (*Spilornis cheela*), तामे दुक्कुर (*Streptopelia orientalis*), न्याउली (*Megalaima virens*), कुथुर्के (*Megalaima asiatica*), टूलो डुन्डुल (*Glaucidium cuculoides*), सेतोकण्ठे माटीकोरे (*Halcyon smyrnensis*), सानो माटीकोरे (*Alcedo atthis*), ध्वासे चिबे (*Dicrurus leucophaeus*), भद्राई (*Lanius schach*), हरियो चिचिल्कोटे (*Parus monticolus*), गेरुकटी गौथली (*Cecropis daurica*), जुरेली (*Pycnonotus cafer*), बाखे जुरेली (*Hypsipetes leucocephalus*), काँकिर (*Zosterops palpebrosus*), डाङ्गे रुपी (*Acridotheres tristis*), कल्चौडे (*Myophonus caeruleus*), धोबिनी रबिन (*Copsychus saularis*), थोप्ले खोलेधोबिनी (*Enicurus maculatus*), भेकभेक भ्याप्सी (*Saxicola torquatus*), काले भ्याप्सी (*Saxicola caprata*), हिमाली भ्याप्सी (*Saxicola ferreus*), सानो हजारा चाँचर (*Monticola cinclorhynchus*), घर भंगेरा (*Passer domesticus*), फुसो टिकटिके (*Motacilla cinerea*), खोले टिकटिके (*Motacilla maderaspatensis*), कटुसटाउके मुरलीचरा (*Merops leschenaulti*) लगायतका चराचुरुङ्गीहरू भेटिएको थियो । यहाँ कस्तुरी मृग (*Moschus sps.*), ओत (*Lutra lutra*), हिमाली कालो भालु (*Ursus thibetanus*), चितुवा (*Panthera pardus*), चरीबाघ (*Felis bengalensis*) वन विरालो (*Felis chaus*), हिमालयन मृग (*Muntiacus vaginalis*), भारल (*Hemitragus jemlahicus*), घोरल (*Naemorhedus goral*), थार (*Capricornis thar*), बदेल् (*Sus scrofa*) लगायतका स्तनधारी जनावरहरू पाईने जानकारी सामुहिक छलफलका क्रममा भेटिएको थियो

२.३.३ धार्मिक, सांस्कृतिक तथा पर्यटन

यस गाउँपालिकामा विभिन्न पवित्र तथा पर्यापर्यटकिय स्थलहरू रहेको पालिका हो । लाडटाड हिमाल, लाडसिला खर्क, चेकोरी, क्यान्जीन रि, ग्लेसियर लेक, क्यान्जीन गुम्बा, गोसाईकुण्ड यहाको प्रमुख पर्यटकिय स्थलहरू हुन । बौद्ध, धर्मावलम्बीहरूको बाहुल्यता रहेता पनि यस गाउँपालिकामा मुख्यतया ल्होसार, दशैं, तिहार, माघेसक्रान्ती, तीज, जनैपुर्णिमा, होली, चैतेदशैं, बुद्धजयन्ती लगायतका चाडपर्वहरू मुख्य रूपमा मनाइन्छ ।

२.३.४ कार्यरत सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरू

यस गाउँपालिकाले जिल्ला तथा स्थानीय स्तरमा रहेका निम्न बमोजिमका सम्पूर्ण सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरूमा सहयोगका लागि बेला बेला अन्तरक्रिया गर्ने, पत्राचार गर्ने तथा निरन्तर सम्पर्क र समन्वय गरी संस्थाहरूमा सहयोगका लागि बेला बेला अन्तक्रिया गर्ने, पत्राचार गर्ने तथा निरन्तर सम्पर्क र समन्वय गरी अनुकूलन योजना कार्यन्वयन गर्नेछ ।

तालिका ८ सेवा प्रदायक संस्थाहरूको विश्लेषण

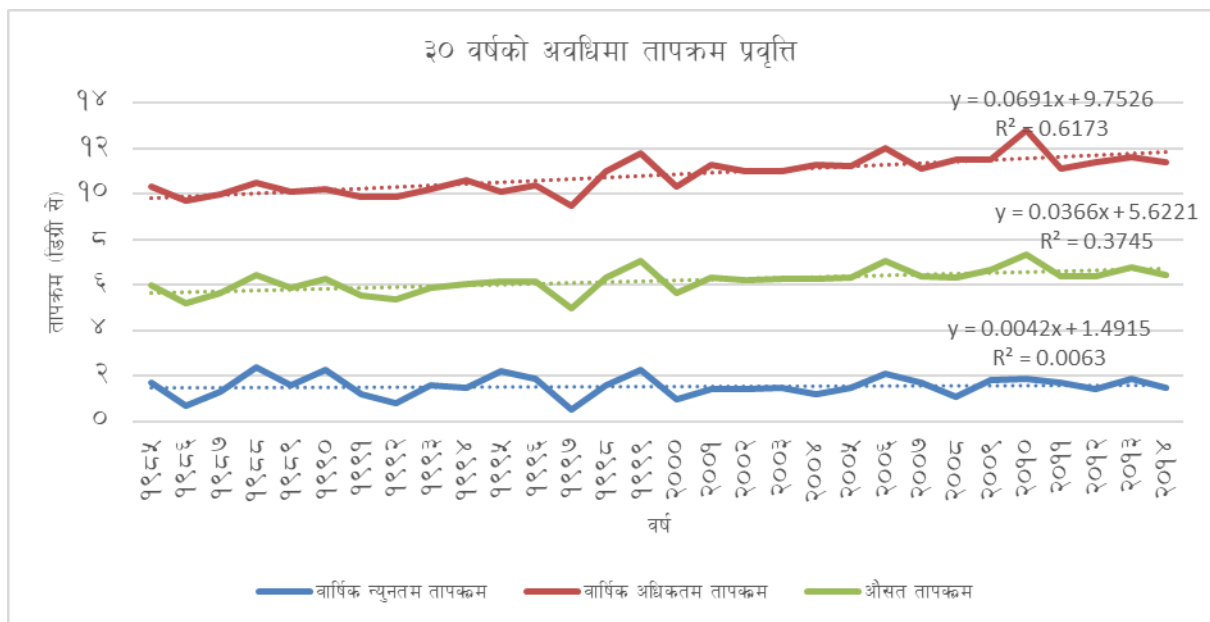
सेवा प्रदायक निकायहरू	संस्थाले प्रदान गर्ने सेवा तथा भूमिकाहरू	सम्भाव्य अनुकूलन सहयोग
संघिय सरकार अन्तगतका कार्यालयहरू		
जिल्ला प्रशासन कार्यालय, धुन्चे		
जिल्ला समन्वय समिति को कार्यालय	विकास निर्माण, आर्थिक सहयोग	लापा कार्यन्वयन, अनुगमन
कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय		
लाडटाड राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय		
जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय		
रसुवा भन्सार कार्यालय, टिमुरे		
अध्यागमन कार्यालय, टिमुरे		
शिक्षा विकास तथा समन्वय ईकाई		
नापी कार्यालय, रसुवा		
मालपोत कार्यालय, रसुवा	जग्गा रजिष्ट्रेशन,	
जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, रसुवा		
जिल्ला हुलाक कार्यालय, रसुवा		
कारागार कार्यालय, रसुवा		
प्लान्ट क्वारेन्टाईन कार्यालय, टिमुरे		

सेवा प्रदायक निकायहरू	संस्थाले प्रदान गर्ने सेवा तथा भूमिकाहरू	सम्भाव्य अनुकूलन सहयोग
खाद्य आयात निर्यात गुणस्तर प्रमाणिकरण कार्यालय, टिमुरे		
सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना, धादिङ (फिल्ड कार्यालय		
संघिय सरकार अन्तरगत का सुरक्षा निकायहरू		
श्रीनाथ गण ब्राबल व्यारेक, रसुवा	शान्ति सुरक्षा र खोज उद्धार कार्य	वातावरण संरक्षण तथा सरसफाइ
जिल्ला प्रहरी कार्यालय, रसुवा	शान्ति सुरक्षा र खोज उद्धार कार्य	वातावरण संरक्षण तथा सरसफाइ
सशस्त्र प्रहरी वल नेपाल, २० नं. गुल्म हेडक्वाटर, धुन्चे	शान्ति सुरक्षा र खोज उद्धार कार्य	जैविक विविधता संरक्षण तथा सरसफाइ अभियान
राष्ट्रिय अनुसन्धान जिल्ला कार्यालय	सुरक्षा सम्बन्धी अनुसन्धान	
ईलाका प्रहरी कार्यालय, टिमुरे	शान्ति सुरक्षा र खोज उद्धार कार्य	जैविक विविधता संरक्षण, सरसफाइ
सशस्त्र प्रहरी वल नेपाल, टिमुरे	सिमा सुरक्षा, शान्ति सुरक्षा कायम र खोज उद्धार कार्यमा सहयोग	जैविक विविधता संरक्षण तथा
प्रदेश सरकार अन्तर्गतका कार्यालयहरू		
उद्योग तथा वाणिज्य कार्यालय, रसुवा		
रसुवा अस्पताल, धुन्चे	स्वास्थ्य सम्बन्धी उपचार, सल्लाह,	नयाँनयाँ रोगबारे सचेतीकरण
डिभिजन वन कार्यालय, धुन्चे	उपभोक्ताको माग अनुसार वन पैदावर आपूर्तिको सहयोग,	प्राविधिक सहयोग वृक्षारोपण, वन व्यवस्थापनका कार्यमा सहयोग
जलश्रोत तथा सिचाई विकास डिभिजन पूर्वाधार विकास कार्यालय, रसुवा		
जनस्वास्थ्य कार्यालय, रसुवा	स्वास्थ्य सम्बन्धी उपचार, सल्लाह	नयाँनयाँ रोगबारेमा सचेतीकरण
आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिसित्सालय		
प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कार्यालय इकाई, नुवाकोट	सहूलियत दर वीउविजन वितरण, वीउ विजनको व्यवस्था	पुनःकृषि तथा पशु सम्बन्धी तालिम दिने, आर्गनिक औषधीको लागि सल्लाह सुझाव
प्राविधिक कार्यालय इकाई, धुन्चे		
पशु सेवा सम्पर्क केन्द्र, रसुवा	भ्याक्सीन सेवा, पशु चौपायालाई न्यून शुल्कमा उपचार गर्ने	पशु नश्व सुधार, निशुल्क पशु सेवा, स्तर उन्नती
गोसाईकुण्ड गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, स्याफुवेशी	दर्ता, सिफारिश, आर्थिक सहयोग	अनुकूलन योजना कार्यान्वयन
नेपाल सरकार अन्तर्गतका परिषद/ प्रतिष्ठान तथा अर्ध सरकारी निकायहरू		
चरन तथा घाँसेवाली अनुसन्धान केन्द्र		
रेन्वो ट्राउट मत्स्य अनुसन्धान केन्द्र		
नेपाल बिद्युत प्राधिकरण वितरण केन्द्र	विद्युत लाईन विस्तार	सस्तो सुलभ सिफएल
नेपाल टेलिकम दुरसञ्चार कार्यालय		
स्वास्थ्य बीमा बोर्ड, रसुवा शाखा		
नेपाल बैक लिमिटेड, धुन्चे शाखा		

सेवा प्रदायक निकायहरू	संस्थाले प्रदान गर्ने सेवा तथा भूमिकाहरू	सम्भाव्य अनुकूलन सहयोग
राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक, धुन्चे शाखा		
कृषि विकास बैंक, धुन्चे शाखा		
अन्य निकायहरू		
विद्यालय	शैक्षिक सेवा केन्द्र	वातावरण शिक्षा प्रदान
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	ऋण दिने बैकिङ्ग कारोवार, तालिम	सुलभ व्याजमा ऋण, आयआर्जन
गैसस	निःशुल्क उपचार, अनाथलाई सहयोग, तरकारी बिऊ प्रदान, शुशासन सिकाई तथा कार्य केन्द्र, अनुकूलन योजना, आर्थिक र प्राविधिक रूपमा सहयोग	जैविक विविधता संरक्षण, दिगो वन संरक्षण क्षमतामा अभिवृद्धि, जीविकोपार्जन, अनुकूलनका कार्यक्रम संचालन
मध्यवर्ति क्षेत्र उपभोक्ता समिति र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह	काठ, दाउरा प्रदान, विपन्न वर्गमुखी कार्यक्रम संचालन, सुशासनका कामहरू, वन हेरालुलाई तालिम गोष्ठी, सामाग्री वितरण, चोरी शिकारी नियन्त्रण दल गठन र परिचालन, का.स.का पदाधिकारीलाई तालिम	सुलभ मुल्यमा काठ, दाउरा प्रदान, आयआर्जन सम्बन्धी तालिम, जीविकापार्जनमा सहयोग, विपन्नवर्गमुखी कार्यक्रम अझ बढाउने/सुशासन को काम गर्ने
नेपाल रेडक्रस	राहत सामाग्री वितरण भाँडाकुडा/ त्रिपाल /वाटरगार्ड/ फिल्टर	स्वास्थ्य उपचारको लागि आर्थिक सहयोग
सहकारी संस्था लि.	बचत र ऋण, आयआर्जन	

परिच्छेद ३ जलवायु परिवर्तन, विपद् तथा प्रकोपको अवस्था

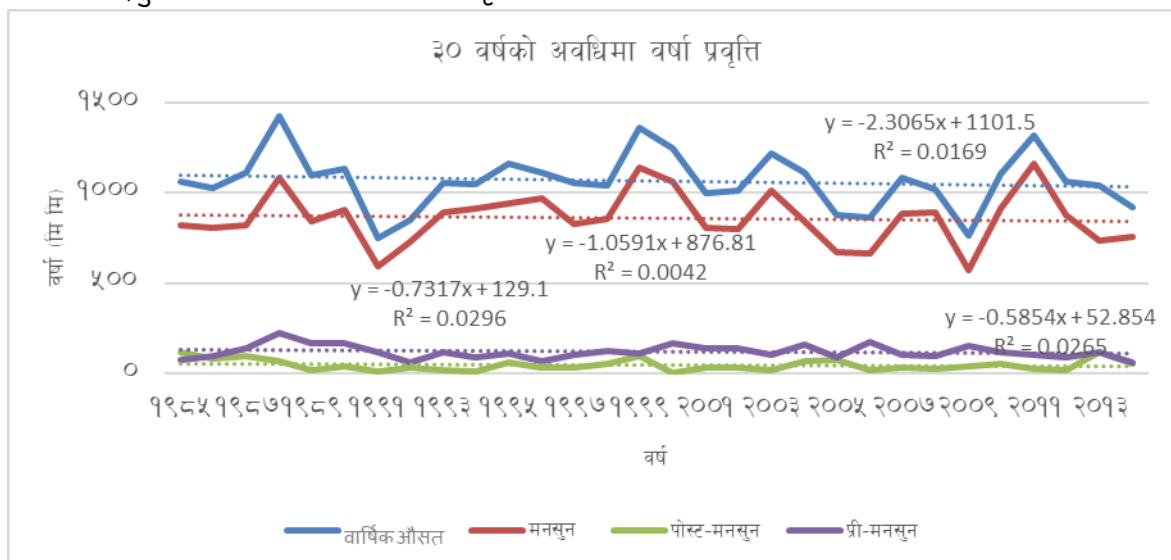
३.१ गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको तापक्रमको परिदृश्य



चित्र १०, अधिकतम, न्यूनतम र औषत तापक्रम को अवस्था

चार्टमा १९८५ देखि २०१४ सम्मको ३० वर्षको अवधिमा तापक्रमको परिवर्तनलाई देखाइएको छ । यस अवधिमा अधिकतम तापक्रम निरन्तर रूपमा बढिरहेको छ, जसले गर्मीको स्तरमा स्पष्ट वृद्धि देखाउँछ । औसत तापक्रम पनि केही हदसम्म बढ्दो क्रममा रहेको छ, तर यसको परिवर्तनको दर अधिकतम तापक्रमको तुलनामा कम छ । अर्कोतर्फ, न्यूनतम तापक्रममा भने धेरै कम परिवर्तन भएको छ, र यसले खासै प्रभावकारी वृद्धि देखाउँदैन । यो प्रवृत्तिले जलवायु परिवर्तनको प्रभावलाई झल्काउँछ, जहाँ गर्मी बढिरहेको छ तर चिसोको स्तर स्थिरजस्तै रहेको छ । यसले वातावरणीय असन्तुलनलाई संकेत गर्दछ ।

३.२ गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको वर्षाको परिदृश्य



चित्र ११, वार्षिक वर्षा र ऋतु अनुसार वर्षा को विवरण

चार्टमा १९८५ देखि २०१४ सम्मको ३० वर्षको अवधिमा वार्षिक Annual मनसुन Monsoon मनसुन पूर्व Pre-Monsoon र मनसुन पश्चात Post-Monsoon वर्षाको प्रवृत्ति देखाइएको छ । वार्षिक वर्षाको मात्रा क्रमिक रूपमा घटिरहेको देखाउँछ । यो घट्दो प्रवृत्ति लामो समयसम्म जारी रहँदा समग्र जलचक्र र पानीको स्रोत व्यवस्थापनमा गम्भीर प्रभाव पार्न सक्छ । वर्षा घटे पनि वार्षिक वर्षाको उतारचढाव भने उच्च देखिन्छ, जसले कुनै वर्ष अत्यधिक वर्षा र कुनै वर्ष न्यून वर्षाको अवस्था निम्त्याउँछ । मनसुन अवधिमा हुने वर्षा पनि घट्दो क्रममा देखिन्छ । नेपाल जस्तो कृषि आधारित देशमा मनसुन वर्षाको महत्त्व उच्च हुन्छ । यस प्रकारको कमीले किसानहरूको उत्पादनमा ठूलो असर पर्न सक्छ, जसले खाद्यान्न आपूर्ति प्रणालीमा चुनौती खडा गर्न सक्छ । मनसुन पूर्व (एचभ-यलकययल) अवधिमा हुने वर्षा पनि केही कमी हुँदै गएको देखिन्छ । मनसुन पूर्व वर्षा कृषि उत्पादनका लागि माटो भिजाउन र बालीको पूर्व तयारी गर्न महत्त्वपूर्ण हुन्छ। यस अवधिमा वर्षाको कमीले कृषि उत्पादनमा असर गर्न सक्छ । मनसुन पश्चात (एयकत-यलकययल) वर्षाको स्तर भने तुलनात्मक रूपमा स्थिरजस्तै देखिन्छ । यस अवधिमा धेरै ठूलो परिवर्तन नदेखिए पनि, समग्र प्रवृत्तिले जलवायु प्रणालीमा दीर्घकालीन असर हुने संकेत दिन्छ । त्यसर्थ, वार्षिक र मनसुन अवधिका वर्षामा कमी भइरहेको छ, जसले जलवायु परिवर्तनको प्रभावलाई स्पष्ट रूपमा उजागर गर्दछ । वर्षा प्रणालीमा यस्तो परिवर्तनले कृषि, पानीको स्रोत व्यवस्थापन, र समग्र वातावरणीय प्रणालीमा दीर्घकालीन प्रभाव पार्न सक्छ । यसले दिगो वातावरणीय व्यवस्थापन र जलवायु अनुकूलन रणनीतिहरूको आवश्यकता औँल्याउँछ ।

३.३ प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम

यस गाउँपालिकामा विगतमा भएका प्रकोप, यसको क्षेत्र र असर तथा समयक्रम अनुसार प्रकोपको प्रकृतिको बारेमा ऐतिहासिक घटनाक्रम समयरेखाले उपलब्ध गराउँछ, जसको सहयोगले विपद् तथा जोखिको प्रकृति पहिचान गरी अनुकूलन योजना निर्माण र लगानी तय गर्न मद्दत पुऱ्याउँछ ।

तालिका ९: गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने प्रवृत्ति असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
वाढी, वर्षा	२०५६	२०६३, २०७२, २०७३, २०८१	वडा नं. १, च्याम्बेलुङ खोला	स्थानीयहरूको अन्दाजी १६ रोपनी आवादी क्षेत्र क्षति गरेको ।		
वाढी, वर्षा	परापूर्व काल देखि	हरेक वर्ष	वडा नं.२, खेडलुङ खोला, सिमलुङ खोला, भोटेकोशि खोला, लेडदे खोला, दुधकुण्ड खोला	भोटेकोशि खोलाले घट्टेखोला क्षेत्रको अन्दाजी १५ रोपनी आवादी जग्गा क्षति गरेको		
वाढी, वर्षा	२०४२	हरेक वर्ष	वडा नं.४, किम्जुङ खोला, लाडटाङ खोला	वडा नं.४, किम्जुङस खोलामा एक जना स्थानीयको बगाएर बेपत्ता । लाडटाङ खोलामा वर्षेनी ४-५ वटा भन्दा बढि चौरा तथा याकहरू बगाउने गरेको । क्यान्जीन गाउँको उत्तर तर्फ अन्दाजी २५ रोपनी भन्दा बढि वन क्षेत्र कटान गरेको छ ।		किम्जुङ खोला र लाडटाङ खोलामा बगाएको मानव वा चौपायहरू को उद्धार गर्न नसकिने र बगाएपछि बेपत्ता हुने गरेको ।
वाढी, वर्षा	परापूर्व काल देखि	हरेक वर्ष	वडा नं.५, लाडटाङ खोला, भोटेकोशि तथा केरुङ खोला, त्रिशुली खोला	भोटेकोशि मा हरेक वर्ष १-२ जना मानविय क्षति हुने गरेको ।	लाडटाङ खोलाले पुरानो स्याफ्रुवेशि का ३२ घरधुरी उच्चजोखिम मा रहेको ।	
खडेरी	२०१७	२०१८, २०२७,	सबै समुदाय	स्थानीय समुदाय र वन क्षेत्रका डाले घाँस, आवादी क्षेत्रका फलफूल र तरकारी सुकेको, पानीका मुहान सुकेको । गहुँ	कृषि रोग, पशु रोग, मानवरोगमा वृद्धि,	भोकमरको कारण कन्दमुल, सिस्नुको जरा, हलहलेको जरा,

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने प्रवृत्ति असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
		२०२८, २०३६, २०४२		वाली नष्ट भएको । भोकमरी परेको ।	पानीका मुहानहरूमा पानीको मात्रा कम भएको । आगलागीका घटनाहरू वृद्धिले हुदा भविष्यमा खडेरीका घटनाहरू अझै बढ्ने, हिमालमा अनियमिता हुनसक्ने, मरुभूमीकरण हुन सक्ने, बढ्दो गर्मी तथा पानीका मुहानहरू सुक्नसक्ने , स्वच्छ पिउने पानीको अभाव भई अझै नयाँ नयाँ खालका रोगहरू देखा पर्ने सम्भावना देखिन्छ।	साग, निउरो, बाँको, तितेसाग, खाएको । घरमा भएका गरगहना, भाडाकुडा र चौपायहरू बेचेको । त्रिशुली, टिमुरे देखि उसिनिएको चामल र रातो मकै ल्याएको ।
आगलागी	२०६८	हरेक वर्ष	वडा नं.३, च्याडवाल वनक्षेत्र	वडा नं.३, च्याडवाल वनक्षेत्र मा स्थानीय १ महिला, १ पुरुष गरि २ जनाको मृत्यु ।		स्थानीयहरूले परम्परागत दाहसस्कार गरेको ।
आगलागी	२०८० मार्च	हरेक वर्ष	वडा नं.४, रिम्चे देखि पारिको वन क्षेत्र	वडा नं.४, रिम्चे देखि पारिपट्टि को निकुञ्ज क्षेत्रमा एक हप्ता समम आगलागी हुदा वन्यजन्तुको वासस्थान र अमुल्य जडिबुटि षति भएको ।		भौगोलिक विकटता को कारण आगलागी मानविय पहुँच भन्दा बाहिर रहेको
आगलागी	२०२७	हरेक वर्ष	गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेको वन क्षेत्र	स्थानीय स्तरका सबै मध्यवर्ती क्षेत्र मा हरेक वर्ष आगलागी हुने गरेको । चराचुरुङ्गी लगाएतका वन्यजन्तु को वासस्थान र जडिबुटी, पुनउत्पादन क्षति हुने गरेको		हरेक वर्ष स्थानीय र नेपाली सेनाहरूको संयुक्त प्रयासमा अग्नी नियन्त्रणमा लिने गरेको ।
पहिरो	२०७२	२०७३, २०७५	वडा नं.१, मिन्दोगाड पहिरो	वडा नं. १, स्थानीयहरूको अन्दाजी १ सय ५० रोपनी आवादी जग्गा क्षति गरेको ।		

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने प्रवृत्ति असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
पहिरो	२०८०	२०८१	वडा नं. १, देलेपगाड पहिरो, पहिरो	वडा नं. १, देलेपगाड पहिरोले अन्दाजी ९ रोपनी, छुर्तेनमार्पु पहिरोले अन्दाजी ५ रोपनी आवादी क्षेत्र क्षति गरेको ।	छुर्तेनमार्पु पहिरो को कारण स्थानीय नेराआवि उच्च जोखिम मा रहेको ।	
पहिरो	२०७२	२०७३, २०७५	वडा नं. २, घट्टेखोला	वडा नं. २, स्थानीयहरूको अन्दाजी ११ रोपनी आवादी जग्गा र अन्दाजी ३० रोपनी वन क्षेत्र क्षति गरेको । घोस्ने तामाड बेपत्ता, र स्थानीयहरूको १५ वटा चौपायहरू मरेको । २५ घरधुरी मा क्षति ।	स्थानीय खम्वाटार, घुम्ती, लकर्पु टोलहरूका अन्दाजी ७० घरधुरी र गुम्वा १, विद्यालय १ साथै खानेपानी मुहान उच्चजोखिम मा रहेको	नेपाल सरकार बाट प्रति घरधुरी ३ लाखको दरले आर्थिक अनुदान सहयोग पछि २५ घरधुरी नजिकै स्थानान्तर भएको ।
पहिरो	२०७२	२०७३, २०७५	वडा नं. २, लिडजेन पहिरो	वडा नं. २, स्थानीयहरूको अन्दाजी २५ रोपनी वन क्षेत्र र गोरेटो बाटो क्षति गरेको । स्थानीय पदम जैसी र फ्रुपु छिरिड तामाड बेपत्ता ।	स्थानीय खम्वाटार, घुम्ती, लकर्पु टोलहरूका अन्दाजी ७० घरधुरी र गुम्वा १, विद्यालय १ साथै खानेपानी मुहान उच्चजोखिम मा रहेको	नेपाल सरकार बाट प्रति घरधुरी ३ लाखको दरले आर्थिक अनुदान सहयोग पछि २५ घरधुरी नजिकै स्थानान्तर भएको ।
पहिरो	२०६२	हरेक वर्ष	वडा नं. ३ उसुगनु पहिरो	वडा नं. ३, स्थानीयहरूको अन्दाजी २५ रोपनी आवादी जग्गा र २० रोपनी वन क्षेत्र र गोरेटो बाटो क्षति		
पहिरो	२०७२ भाद्र	२०७३, २०७५ देखि निरन्तर	वडा नं. ३, छामगाड पहिरो र ढोरोल्वा पहिरो	वडा नं. ३, छामगाड पहिरो अन्दाजी २५ रोपनी वन क्षेत्र र गोरेटो बाटो क्षति गरेको । ढोरोल्वा पहिरो अन्दाजी ४० रोपनी वनक्षेत्र क्षति गरेको । २०८१ भाद्र मा उका जना विदेशि नागरिको मृत्यु भएको ।		
पहिरो	२०७२ भाद्र	२०७३, २०७५ निरन्तर	वडा नं. ३, मा छिराम्मु पहिरो,	वडा नं. ३, छिराम्मु पहिरो ले अन्दाजी ४५ रोपनी वन क्षेत्र क्षति गरेको ।	पासाडरागे पहिरो ले धुवुड गाउको आवादी	

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने प्रवृत्ति असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
			पासाडरागे पहिरो	पासाडरागे पहिरो ले अन्दाजी ५० रोपनी वनक्षेत्र क्षति गरेको ।	जग्गा उच्चजोखिममा रहेको ।	
पहिरो	परापूर्वकाल देखि	हरेक वर्ष	वडा नं. ४	लाडटाड क्षेत्र तथा वडा नं.४ को भुभाग मा सयौ धन्दा बढि स्थानहरूमा पहिरोले क्षति गरेको र अधिकांश सथान लाडटाड राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्र मा रहेको ।		
पहिरो	२०४२	निरन्तर २०७२	वडा नं.५, रातोभिर पहिरो तथा ब्रावाला पहिरो	वडा नं.५, अन्दाजी १ सय १० रोपनी आवादी क्षेत्र क्षति भएको ।	स्थानीय खम्वाटार, घुम्ती, लकपु टोलहरूका अन्दाजी ७० घरधुरी र गुम्वा १, बिद्यालय १ साथै खानेपानी मुहान उच्चजोखिममा रहेको	स्थानीयहरूको प्रयासको सम्भावना देखिदैन ।
पहिरो	२०७३	निरन्तर	वडा नं.५, ठुलोभाखुँ गोलमु पहिरो	वडा नं.५, अन्दाजी ५०—६० खेतीयोग्य आवादी क्षेत्र क्षति भएको ।		स्थानीयहरूले कुनैपनी प्रयास गरेको देखिदैन ।
पहिरो	२०७८	हरेक वर्ष	वडा नं.५, गुम्वा माथिको पहिरो	वडा नं.५ अन्दाजी ८० रोपनी आवादी र वनक्षेत्र क्षति भएको । स्थानीय ३२ घरधुरी बिस्थापित । स्थानीय ६ जना घाईते । गाउभिन्नका खानेपानी धाराहरू पुर्णक्षति भएको ।	भिमली गाउँका अन्दाजी ५०—६० घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको । भविष्यमा थप क्षति हुनसक्ने ।	रेडक्रस ले राहत सामाग्री सहयोग । गाउपालिकाले सार्वजनिक क्षेत्रमा अस्थायि टहरा निर्माण गरि ३२ घरधुरीलाई आवासको व्यवस्थापन गरेको । क्षतिग्रस्त गाउमा पालिका बाट ग्याविन बाल निर्माण । जिल्ला प्रशासन बाट २ घरधुरीलाई १५ हजारको दरले राहत अनुदान दिएको ।

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने प्रवृत्ति असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
पहिरो	२०४८	हरेक वर्ष	वडा नं. ६, लामाटार पहिरो	वडा नं.६ का ९ घरधुरी को अन्दाजी १५५ रोपनी आवादी क्षेत्र क्षति भएको । पहिरोको कारण हाल खेतिपाति गर्न छोडेको ।	भिमली गाउँका अन्दाजी ५०—६० घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको । भविष्यमा थप क्षति हुनसक्ने ।	चरण अफिसले ग्याविन वाल निर्माण गरेको हाल सो ग्याविन वाल क्षति भएको ।
पहिरो	२०७२ श्रावण	हरेक वर्ष	वडा नं.६, चरण पहिरो तथा कोबानी पहिरो	वडा नं.६ मा अन्दाजी १२५ रोपनी मध्ये वनक्षेत्र र ५ रोपनी चरण अफिस, ४ घरधुरीको २० रोपनी खेतियोग्य जमिन क्षति भएको ।	धुन्चे बजारको तल्लोभाग उच्च जोखिममा रहेको, भविष्यमा थप क्षति हुनसक्ने ।	चरण अफिसले ग्याविन वाल निर्माण गरेको हाल सो ग्याविन वाल क्षति भएको ।
पहिरो	२०७४	निरन्तर	वडा नं.६, बोकाझुण्डा पहिरो	वडा नं.६ को बोकाझुण्डा गाउका स्थानीयहरूको अन्दाजी ९ रोपनी खेतियोग्य आवादी क्षेत्र क्षति भएको ।	बोकाझुण्डा गाउका १५ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको । भविष्यमा थप क्षति हुनसक्ने ।	स्थानीयहरूको प्रयासमा उत्तीस रोपन गरेको ।
हावाहुरी	२०४२	२०४८, २०५२, २०६८, २०७३	सबै समुदायको	स्थानीय विद्यालय र नीजि घरहरूका छाना उडाएर क्षति हुने गरेको ।	विद्यालयहरूका छानाका पूर्वाधारहरूलाई थप मजबुत पारिएन भने पठगापाठन प्रभावित हुने गरेको । र थप जोखिमको सृजना हुने देखिन्छ । भविष्यमा हावाहुरीका घटनाहरू वृद्धि भई कृषि क्षेत्रमा हुने क्षति बढेतापनि भौतिक पूर्वाधारमा कम	स्थानीयले आआफ्नो घरगोठ सार्वजनिक भौतिक संरचनाहरू मर्मत सम्भार गर्ने गरेको ।

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने प्रवृत्ति असर तथा प्रभावहरु	समुदायको प्रयास
					क्षति पार्ने देखिन्छ ।	
असिना	२०१७,	२०१८, २०२७, २०३६, २०४२, २०४८, २०५२, २०६८, २०७३	सबै समुदायको	अन्नवाली, फलफूल खेति क्षेत्री गरेको	अल्पवृष्टि अनावृष्टि, अतिवृष्टि जस्ता जलवायुजन्य परिवर्तन र असिना पानीको बारम्बारतालाई हेर्दा भविष्यमा असिना पानीको समस्या बढ्दै जाने देखिन्छ	
चट्याड	हरेक वर्ष	हरेक वर्ष	वडा नं.२, याडछोजो खर्क, दुधकुण्ड डाडा, क्यारुड	चौरी चरण क्षेत्र मा वर्षेनी ३-५ वटा चौरी मर्ने गरेको ।	स्थानीयहरु चैरी गौठाला हरुको ज्यान जानसक्ने ।	
चट्याड	२०५८	२०७९ पौष, हरेक वर्ष	वडा नं. ३, साडसे डाडा, थालकाड डाडा	२०५८ सालमा साडसे डाडा मा ८ वटा गाई, गोरु मरेका । २०७९ पौष मा थालकाडडाडा मा चट्याड आउदा ५-६ दिनसम्म आगलागि हुदा बोटविरुवा नष्ट	स्थानीयहरु चौरी गौठालाहरुको ज्यान जोखिममा रहेको ।	
चट्याड	२०७९	हरेक वर्ष	वडा न.४, घोडातबेला	एक घोडा को बचेरा मरेको । वनक्षेत्रमा चरण मा छोडेका चौरी र याकहरु २-४ वटा मर्ने गरेको ।	स्थानीयहरु चैरी गौठाला हरुको ज्यान जानसक्ने ।	
चट्याड	२०७४	हरेक वर्ष	वडा न. ६, बक्सडाडा, ढाडेको लेक	स्थानीयहरुका १४ वटा चौपाय मरेको, बोटविरुवा नष्ट भएको ।	स्थानीयहरु त्रसित हुनुका साथै बालबालिकाहरुमा नकारात्मक प्रभाव परेको र साथै धनजनको क्षति भैरहने देखिन्छ ।	
वन्यजन्तु	हरेक वर्ष	हरेक वर्ष	सबै वडा तथा	भालु ले वस्तीस्तरको खाद्यान्न, पसलहरु क्षति गर्ने गरेको	मानवीय क्षति र खाद्य	

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने प्रवृत्ति असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
आतंक			समुदाय हरू	रातो बाँदर ले आवादी क्षेत्रको अन्नवाली, फलफूल क्षति गर्ने गरेको । बनेल ले आलु र तरकारी नोक्सान गरेको	तथा तरकारी, फलफूल वाली क्षतिको क्रम बढदै गएको ।	
वन्यजन्तु आतंक	२०७६ आषाढ	हरेक वर्ष	वडा न.३	भेन्जाड गाउँ मा छिरिड वाडपु को घर क्षति गरेको । टासी घले, दुण्डुप तामाड लगायत ८ घरधुरीको खाद्यान्न क्षति गरेको । हालसम्म १५-२० जना स्थानीयहरू घाईते अवस्थामा रहेको ।	मानवीय क्षति र खाद्य तथा तरकारी, फलफूल वाली क्षतिको क्रम बढदै गएको ।	
वन्यजन्तु आतंक	२०६८ पौष	हरेक वर्ष	वडा न. ६	२०६८ पौष भालुको आक्रमण ले चम्सुरी को १४ बर्षिया छोराको मृत्यु, हरेक वर्ष पशुचौपायहरू को लागि घास, सौत्तर लिन जादा ७-८ जना घाईते हुने गरेको बाघ र भालु को आक्रमण ले स्थानीयहरूका बंगुर, गाई, कुकुर, बाखा क्षति हुने गरेको । बनेल ले आलु र तरकारी नोक्सान गर्ने गरेको । बाँदर ले मकै, फलफूल, अन्नवाली नोक्सान गर्ने गरेको	मानवीय क्षति र खाद्य तथा तरकारी, फलफूल वाली क्षतिको क्रम बढदै गएको ।	
मानव रोग				झाडापखाला, आउँ, रुघाखोकि, निमोनिया जस्ता रोगहरूले बर्षेनी ५ देखि १० जना सम्म बालबालिका र वृद्ध हरूको मृत्यु हुने गरेको ।	चाउचाउ, फ्रुटी, चिसो पियपदार्थहरूको प्रयोगले सबैमा नकारात्मक प्रभाव पर्न सक्छ । दूषित खाद्य पदार्थको उपभोगबाट उत्पन्न हुने रोगहरूको फैलावट बढ्नेछ, सुनौला हजार दिनका आमाहरू सुरक्षित पोषण गापाएर कमजोर हुने, गर्भमै	

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने प्रवृत्ति असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
					बच्चा मर्ने, रक्तअल्पता जस्ता समस्याबाट प्रसित हुनेछन्, बच्चाहरू कुपोषित हुनेछन् । प्रदुषणजन्य रोग बढ्नेछ । स्वास्थ्य सेवामा मानिसहरूको पहुँच वृद्धि हुने र खर्च बढ्नेछ ।	
तुषारो				हेरेक वर्ष तरकारी वाली, मसुरो खेती नोक्सान गर्ने गरेको		
पशु रोग				गाई, बाखा, गोरुमा खोरेत, मुखपाक्ने, चर्चरे, ख्यारख्यारे, रिडने रोग । कुखुरामा आँखा पाक्ने, सेतो र हरियो छेर्ने । वर्षेनी १० देखि १५ वटा चौपायहरू मर्ने गरेको ।	भविष्यमा पशुमा रोग बढ्दै जाने देखिन्छ, पशुपालनमा मानिसको चाहना हराउन सक्ने, यो सँगसँगै पशु स्वास्थ्य सेवाको पनि विस्तार हुनेछ, पशु स्वास्थ्य सेवामा मानिसहरूको पहुँच वृद्धि हुनेछ । स्थानीय जातका पशुहरू लोप हुने सम्भावना देखिन्छ	

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने प्रवृत्ति असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
कृषि रोग	२०१६	२०२७, २०२७, २०३६, २०४२, २०४५, २०५२, २०६२, २०७२ हरेक वर्ष	सबै वडा तथा समुदायहरूमा	गहुँमा ढुसी, सिन्दुरे, कालिपोके, डरुवा । मकैमा खुडो, कालिपोके, खुम्ले, रातो कमिला, ढुसी । कोदोमा खुम्ले र गभारो, वालामरुवा । धानमा डढुवा, बेरुवा, गुवे । आलुमा रातो कमिला, डरुवा, खुम्ले । सिमिमा पोका र रातो कमिला । २०११ र २०७७ सालमा सलह किराले वाली र फलफूल नष्ट गरेको ।	भविष्यमा कृषिमा रोगहरू बढ्दै जाने, रासायनिक पदार्थको प्रयोग बढी हुने, उर्जाशिल जनशक्ति पलायन बाहिरी स्रोतबाट खाद्यान्नको आपूर्ति बढ्ने, कृषियोग्य जमिनहरू घडेरीमा परिणत हुने र सहरको विकास हुने	कैह घरघुरीले कृषि प्राविधिकको सल्लाह लिने गरेको, आधुनिक तथा व्यवसायिक तरकारी खेती तर्फ उन्मुख भएको । अधिकतम विषादीको प्रयोग गर्ने गरेको ।
हिमपात	२०५८ माघ	हरेक वर्ष	वडा नं.३, सुर्कागाउँ	वडा नं.३, सुर्कागाउँ का २ गोरु, १ गाई मरेको ।		
हिमपात	२०७२ वैशाख	हरेक वर्ष	वडा नं.४, लाडटाड हिमपहिरो	वडा नं.४, भुक्रम्प पश्चात हिमपहिरो मा स्थानीय १७५ जना, नेपाली सेना १० जना, अन्य नेपाली नागरिक २६ जना र विदेशी सहित ३८ जना पदमार्गिहरूको मृत्यु भएको । हजारौं रोपनी आवादी जग्गा सहित पुरै लाडटाड गाउँ पूर्णक्षति भएको । हरेक वर्ष लाडटाड पहिरोमा २-३ जनाको मृत्यु हुने गरेको ।		मृतकहरू के परिवारजनलाई नेपाल सरकार बाट सहानुभुति स्वरुप नगद र राहत सामाग्री सहयोग ।

३.४ प्रकोप तथा जोखिम विश्लेषण

यस गोसाईकुण्ड गाउँपालिकामा रहेको प्रकोपको प्रभाव, प्रकोपको प्रभावित क्षेत्रहरू विश्लेषण गर्नुका साथै भविष्यमा प्रकोप हुन सक्ने जोखिम र प्रकोपले पार्न सक्ने जोखिमको विश्लेषण गरिएको थियो । यो विधि प्रयोग गर्दा प्रभावको स्तर, प्रकोप हुन सक्ने जोखिम र प्रभाव पार्न सक्ने जोखिमहरूको स्तर लाई १ देखी ४ अंक भार दिई विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका १० प्रकोपको अवस्था तथा जोखिमहरूको विश्लेषण

प्रकोप	असर तथा प्रभावहरू	असरको गम्भीरता	प्रकोप हुनसक्ने सम्भावना	असरको सम्भावना	जम्मा अंकभार
बाढी, पहिरो	चौपायाको क्षति हुनु, खेती योग्य जमिन कटान, डुवान तथा पटान हुनु	३	३	३	२७
	झोलुङ्गे र काठेपुल क्षति हुनु	२		२	१२
	मानवीय क्षति	३		३	२७
	यातायात तथा आवातजावातमा अवरुद्ध	२		३	१८
सुख्खा खडेरी	उत्पादनमा कमी हुनु	३	२	३	१८
	पानीका मुहान सुक्नु	२		२	८
	पुर्नउत्पादनमा कमी	२		२	८
	खाद्यान्न अभाव तथा भोकमरी हुनु	२		२	८
	मानव रोग, पशुरोग र कृषिमा रोग तथा	२		२	८
आगलागी	महामारी बढ्नु ।	२	२	२	८
	बोटविरुवा नष्ट हुनु	२		२	८
	महत्वपूर्ण जटिवुडि नष्ट हुनु तथा लोप हुनु	३		३	१८
	वन विनास हुनु	३		३	१८
	भु.क्षय हुनु	३		३	१८
	पहिरो आउनु	३		३	१८
	वन्यजन्तुहरूको बासस्थान नास हुनु	१		१	२
असिना	अगला पहाडहरू बाट ढुंगा खस्नु	३	१	३	९
	अन्नवाली, तरकारीखेती र फलफूल नष्ट हुनु	३		३	९
	अन्नपातको अभाव हुनु	२		२	४
	स्थानीय वीउविजन लोप हुनु	२		२	४
कृषिमा रोग	वन्यजन्तुहरूको बासस्थान नास हुनु	२	२	२	८
	जीविकोपार्जनमा समस्या हुनु	२		२	८
	अन्नको अभाव हुनु	१		१	२
	स्थानीय तथा रैथाने वीउविजन लोप हुनु	२		२	८
पशु रोग	भोकमरी सृजना हुनु	१	१	१	१
	ख्याउटे तथा रोगी पशुहरूको जन्मिनु	२		२	४
चट्यांग	स्थानीय तथा रैथाने जातका पशुहरू लोप हुनु	२	१	२	४
	मनोवैज्ञानिक असर हुनु	१		१	१
	भौतिक संरचनाको क्षति हुनु	१		१	१
	चौपायाहरूको क्षति हुनु	३		३	९
वन्यजन्तु	मानवीय क्षति हुनु	३	१	३	९
	मानवीय क्षति हुनु	२		२	४

आतंक	त्रिहित्राहि बस्नु	२		२	४
	घरपालुवा चौपाय र कुखुराहरु नोक्सान हुनु	१		१	१
	स्वतन्त्रपूर्वक हिडडुल गर्न कठिन हुनु	२		२	४
हावाहुरी	अन्नवाली, तरकारी खेती र फलफूल खेती नष्ट हुनु	२	१	२	४
	स्थानीय समुदायका घरका छानाहरु क्षति हुनु	१		१	१
	बिद्यालयका छाना क्षति हुनु	१		१	१
	रुखहरु ढलेर बाटो अवरुद्ध हुनु	१		१	१
मानव रोग	मानीस अस्वस्थ हुनु	१	१	१	१
	खर्च बढनु, जीविकोपार्जमा समस्या हुनु	१		१	१
हिमपात	अन्नवाली र तरकारी खेती क्षति हुनु	१	१	१	१
	आवत जावत तथा हिडडुल अवरुद्ध हुनु	१		१	१
तुषारो	अन्नवाली र तरकारी खेती क्षति हुनु	१	१	१	१
	आवत जावत तथा हिडडुल अवरुद्ध हुनु	१		१	१

माथि उल्लेखित प्रकोपको अवस्था र अनुकूलनका प्रयासको अवस्थालाई विश्लेषण गर्दा कमजोर भुवनोट, भौगोलिक विकटता र अनियमित वर्षाको कारण केरुङ खोला, भोटेकोशि, लाडटाङ खोला, त्रिशुली खोला, किम्जुङखोला लगायत खेडलुङ खोला, सिमलुङ खोला, लेङ्दे खोला, दुधकुण्ड खोला, चाम्वेलुङ खोला, लुम्बु खोला, सुर्खाखोला, खाम्जीन खोला, सत्ताखोला जस्ता खहरेखोलाहरुले गर्दा धनजन र सामाजिक, भौतिक संरचनाहरुलाई क्षति गर्ने गरेकोले अन्य प्रकोपहरुको तुलनामा पहिरो, आगलागी, बाढी, खडेरी, र हिमपात असिनाले मानवीय जिवनयापनमा अधिकतम असर पारेको देखिन्छ तसर्थ स्थानीय तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरुको सहयोग र समन्वयमा अनुकूलनका कृयाकलापहरु तत्काल कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिका र वडा तथा स्थानीय समुदायले प्रयास गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

३.५ संकटासन्न वर्ग तथा समुदाय पहिचान

प्रकोपले सिर्जना गरेका असरहरु विश्लेषण गरी उमेर समूह, लिंग, सामाजिक स्तर, वर्ग र जातजाती अनुसार पर्ने र पारेको प्रभावहरुमा छलफल गरियो । प्रकोपका असरहरुले समुदायका वर्ग, जातजातिमा केकस्ता प्रभाव पारेका छन् र ति प्रभावहरु कुन समूहमा बढि असर गर्दछन् भन्ने सवालहरुमा छलफल गरि सबै भन्दा उच्च असर पर्ने लाई ३, मध्यमलाई २ र न्यून असर गर्नेलाई १ अंक दिएको थियो ।

तालिका ११ संकटासन्नवर्ग तथा सामाजिक समूहहरुको पहिचान

प्रकोप	प्रकोपको असरहरु	संकटासन्नता वर्ग														
		उमेर समूह				लिंग		वर्ग				सामाजिक स्तर		जाति		
		बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्धवृद्धा	महिला	पुरुष	विपन्न	मध्यम	सम्पन्न	अपांग भएका	व्यक्ति	एकल महिला	दलित	जनजाति	बा.क्षे।ठ.
बाढी	आवतजावतमा अवरुद्ध, मानवीय क्षति, उत्पादनशील जग्गा क्षति, घर र खेतीयोग्य जग्गा क्षति ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	
पहिरो	आवतजावतमा अवरुद्ध, उत्पादनशील जग्गा क्षति, घर र खेतीयोग्य जग्गा क्षति, सामाजिक संरचना क्षति ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	

प्रकोप	प्रकोपको असरहरू	संकतासन्नता वर्ग													
		उमेर समूह				लिंग		वर्ग			सामाजिक स्तर		जाति		
		बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्धवृद्धा	महिला	पुरुष	विपन्न	मध्यम	सम्पन्न	अपांग भएका व्यक्ति	एकल महिला	दलित	जनजाति	बा.क्षे।ठ.
सुख्खा खडेरी	उत्पादनमा कमी हुनु । भोकमरी सृजना हुनु, पानीका मुहान सुक्नु, वन पैदावार सुक्नु	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१
आगलागी	वन्यजन्तुको वासस्थान नाश हुनु । महत्वपूर्ण तथा लोपोन्मुख जडिवुटि नाश हुनु । पानीका मुहान सुक्नु । वन पैदावारको पुनउत्पादनमा कमी हुँदै जानु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१
असिना	वन्यजन्तुको वासस्थान नाश हुनु । फलफूल, अन्नवाली, तरकारी खेती नष्ट हुनु । पशुपालनको चरिचरणमा अवरोध हुनु । घरका छाना भत्किनु	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१
कृषि रोग	उत्पादनमा कमी हुनु । भोकमरी पर्नु । स्थानीय वीउविजन लोप हुनु	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१
पशु रोग	पशुधनको क्षति हुनु । आम्दानीको स्रोत घट्दै जानु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१
चट्यांग	मानवीय र भौतिक संरचनाको क्षति हुनु । मानसिक त्रास बढ्दै जानु	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१
वन्यजन्तु आतंक	मानवीय र कुखुरा, पशुचौपाहरु क्षति हुनु । मानसिक त्रास बढ्दै जानु	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१
मानव रोग	वर्षेनी आँउ, पखाला, निमोनिया, आँखा पाक्ने रोग आउनु । महिलाहरुको पाठेघर सम्बन्धिको समस्या बढ्दै जानु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१
हिउपात	अन्नवाली र तरकारी खेती नष्ट हुनु आवतजावतमा समस्या हुनु, पशुपालनमा समस्या हुनु, जीविकोपार्जमा	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१

प्रकोप	प्रकोपको असरहरू	संकटासन्नता वर्ग													
		उमेर समूह				लिंग		वर्ग			सामाजिक स्तर		जाति		
		बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्धवृद्धा	महिला	पुरुष	विपन्न	मध्यम	सम्पन्न	अपांग भएका व्यक्ति	एकल महिला	दलित	जनजाति	बा.क्षे।ठ.
	समस्या हुनु														
तुषारो	अन्नवाली र तरकारी खेती नष्ट हुनु आवतजावतमा समस्या हुनु पशुपालनमा समस्या हुनु जीविकोपार्जनमा समस्या हुनु	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१
हावाहुरी	घर, गोठको छाना क्षति हुनु विद्यालयको छानाक्षति	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१

माथि उल्लेखित संकटासन्नवर्ग तथा सामाजिक समूहहरूको तालिकाबाट यो स्पष्ट हुन्छ की स्थानीय स्तरमा देखापरेका तथा महसुश गरेका विभिन्न खालका प्रकोपहरूले स्थानीय स्तरका बालबालिका, वृद्धवृद्धाहरू, विपन्न, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू र दलित समुदायहरूलाई अधिकतम असर पार्ने गरेको देखिन्छ । यस्ता प्रकोपको असर उमेर समूहमा बालबालिका र वृद्धवृद्धाहरूमा उच्च, त्यस्तै लिंगको आधारमा महिलामा उच्च, वर्गको आधारमा विपन्नमा उच्च, सामाजिक स्तरको आधारमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिमा उच्च र जातजातीको आधारमा दलितमा उच्च रहेको छ । गाउँपालिकाका वडा तथा समुदायमा देखापरेका सबैखालका प्रकोपहरूले स्थानीय जनजीवन, जीविकोपार्जनलाई प्रत्यक्ष प्रभाव पारेको देखिन्छ ।

३.६ वडाको जोडागत जोखिम स्तरीकरण

यस गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाका हरेक वडाहरूमा प्राकृतिक तथा गैह्रप्राकृतिक रूपले सिर्जित प्रकोपहरूले सङ्कटासन्न वर्ग तथा समुदायहरूलाई पारेको असर पहिचान गरी विश्लेषण गर्दा मुख्यतया आर्थिक रूपले विपन्न, सामाजिक रूपमा पिछडिएका समुदायहरू र बालबालिकाहरू वढी सङ्कटासन्न रहेको पाईएको छ । यस क्रममा सङ्कटासन्नतायुक्त र सुरक्षित स्थान, भौगोलिक, सामाजिक संरचना, प्रकोपका घटनाबाट विगतमा भएको क्षतिको आँकलन, विपद् जोखिम व्यवस्थापनका अवसर र चुनौती जस्ता विषयको अध्ययन गरिएको छ । उक्त विधिको नतिजालाई तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १२ वडाहरूको जोडागत जोखिम स्तरीकरण

वडा नं.	१	२	३	४	५	६
१		१	१	१	१	१
२			३	४	५	६
३				३	३	३
४					४	४
५						५
६						
प्राप्त अंक	५	०	४	३	२	१
स्तर	१	६	२	३	४	५

माथि उल्लेखित तालिका अनुसार उच्च जोखिमका वडाहरू क्रमस पहिलो वडा नं.१ दोश्रो वडा नं. ३, तेश्रो वडा नं.४, चौथोमा वडा नं.५ पाँचौमा वडा नं. ६ र छैठौमा वडा नं. २ पर्दछन् ।

३.७ प्रकोपको स्तरीकरण

यस विधिको प्रयोगबाट ऐतिहासिक घटनाक्रम तथा प्रकोप नंकाकनबाट पहिचान गरिएका गोसाइँकुण्ड गाउँपालिका अन्तर्गतका ६ वडामा रहेका विभिन्न जलवायुजन्य प्रकोपहरू मध्ये सबैभन्दा बढी असर तथा प्रभाव पारेको प्रकोप कुन हो भनी स्तरीकरण गर्दै विश्लेषण गरिएको थियो । यस गोसाइँकुण्ड गाउँपालिका ऐतिहासिक समयरेखा र छलफलको आधारमा देखिएको विभिन्न प्रकारका जलवायुजन्य तथा गैह्र जलवायुजन्य प्रकोपहरूले सबै भन्दा बढी जीविकोपार्जनमा पारेको असर र प्रकोपको बारम्बारता साथै त्यसको असरको लेखाजोखा गरी जोखिम तथा प्रकोपको विश्लेषण गर्न तालिका नं. १३ मा जोडा विधीको प्रयोग गरी प्रकोप स्तरीकरण गरिएको छ ।

तालिका १३ प्रकोप स्तरीकरण

प्रकोप	बाढी	खडेरी	आगलागी	पहिरो	हावाहुरी	असिना	चट्याड	वन्यजन्तु आतंक	मानव रोग	तुषारो	पशु रोग	कृषि रोग	हिमपात
बाढी		बाढि	आगलागि	पहिरो	बाढि	बाढि	बाढि	बाढि	बाढि	बाढि	बाढि	बाढि	बाढि
खडेरी			आगलागि	पहिरो	खडेरी	असिना	खडेरी	वन्यजन्तु आतंक	मानव रोग	तुषारो	पशु रोग	कृषि रोग	खडेरी
आगलागी				पहिरो	आगलागी	आगलागी	आगलागी	आगलागी	आगलागी	आगलागी	आगलागी	आगलागी	आगलागी
पहिरो					पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो
हावाहुरी						असिना	हावाहुरी	वन्यजन्तु आतंक	मानव रोग	तुषारो	पशु रोग	कृषि रोग	हावाहुरी
असिना							असिना	वन्यजन्तु आतंक	मानव रोग	तुषारो	पशु रोग	कृषि रोग	असिना
चट्याड								वन्यजन्तु आतंक	मानव रोग	तुषारो	पशु रोग	कृषि रोग	हिमपात
वन्यजन्तु आतंक									मानव रोग	वन्यजन्तु आतंक	पशु रोग	कृषि रोग	वन्यजन्तु आतंक
मानव रोग										मानव रोग	मानव रोग	मानव रोग	मानव रोग
तुषारो											पशु रोग	कृषि रोग	तुषारो
पशु रोग												पशु रोग	पशु रोग
कृषि रोग													कृषि रोग
हिमपात													
ग्रास बँक	१०	३	११	१२	२	४	०	६	९	५	८	७	१
स्तर	३	१०	२	१	११	९	१३	७	४	८	५	६	१२

समुदाय र गाउँपालिका स्तरीय कार्यक्रममा भएको व्यापक सहभागितामूलक छलफलबाट माथि उल्लेखित तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा मुख्य गरी क्रमश पहिरो, आगलागी, बाढीबर्षा, मानव रोग, पशुरोग, कृषिमा रोग, वन्यजन्तु आतंक, तुषारो, असिना, खडेरी, हावाहुरी, हिमपात र चट्याड को प्रभाव देखिन्छ । गोसाइँकुण्ड गाउँपालिकाको कमजोर भुवनावट, अग्ला पहाड, भौगोलिक विकटता रहेको र अनियमित बर्षाका कारण बाढीले बर्षेनी वनक्षेत्र का साथै खेतीयोग्य जग्गा जमिन र मानवीय क्षति हुने गरेको पाईन्छ । मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेती र अन्नवालीलाई सुख्खा खडेरी र वन्यजन्तुले अधिकतम असर गर्ने गरेको छ ।

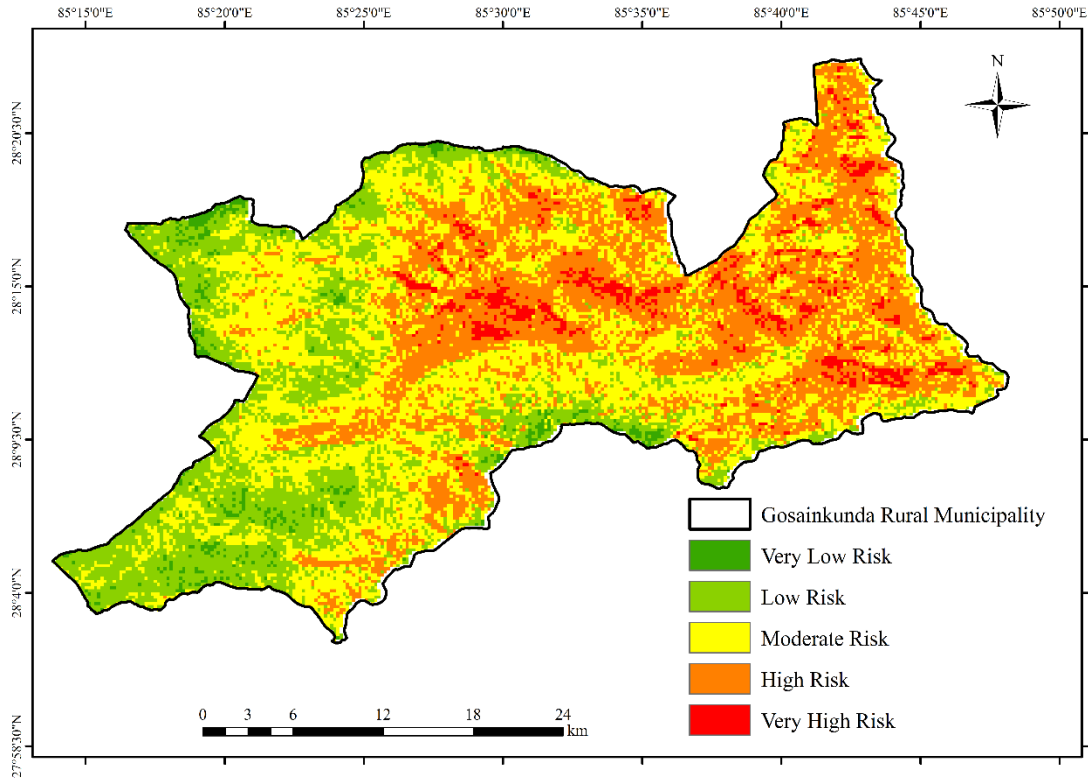
जोखिम तथा क्षमताको अवस्था विश्लेषण ः

लाडटाडक्षेत्र संरक्षण सरोकार समाजले तयार गरेको संकटासन्नता जोखिम विश्लेषण प्रतिवेदनको आधारमा गोसाइँकुण्ड गाउँपालिकाको जोखिम तथा क्षमता अवस्था निम्नानुसार रहेको छ ।

प्रकोप	यहाँका सबै वडा मध्यमस्तरीय प्रकोप अन्तरगत रहेकाछन्
जोखिम	मध्यमस्तरीय प्रकोप अन्तरगत रहेकाछन्
सङ्कटासन्नता	वडा नं. १ मा मध्यमस्तरीय संकटासन्नता रहेकाछन्
सम्मुखता	वडा नं. २ मा धेरै सम्मुखता रहेका छन्

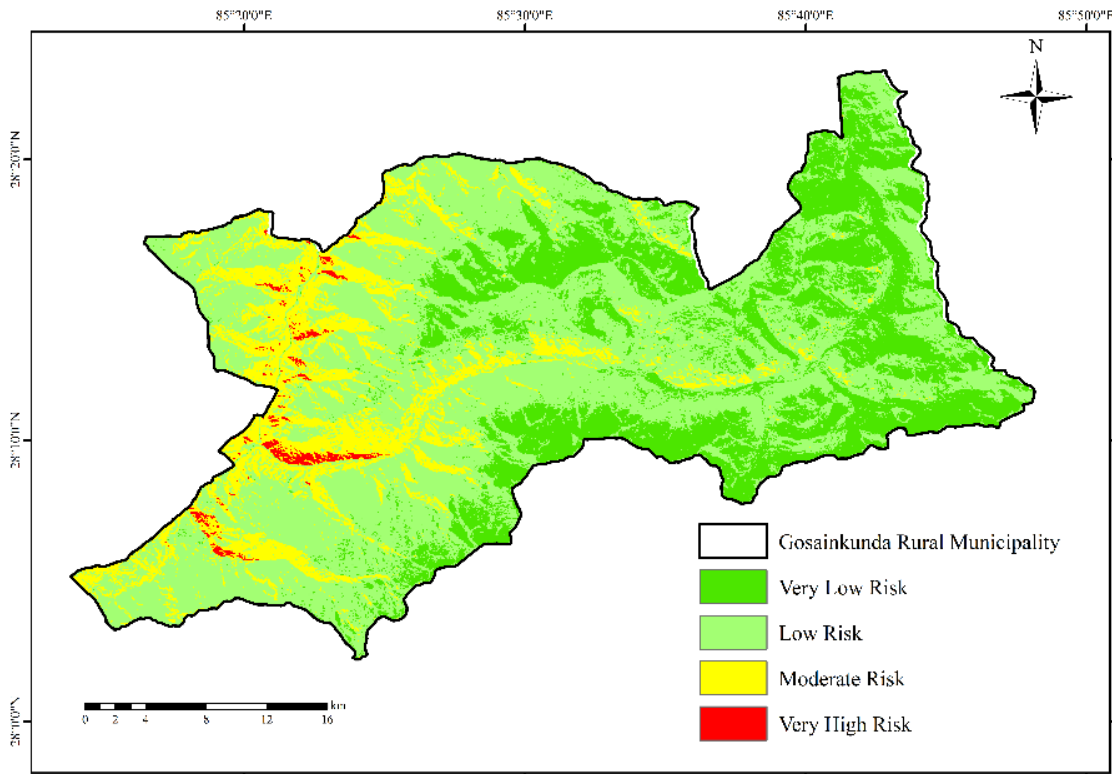
बहुप्रकोपीय जोखिम	वडा नं. १, २ र ५ सवैभन्दा बढी र वडा नं. ३ सवैभन्दा कम
संवेदनशीलता	वडा नं. १ देखि ५ मध्यम संवेदनशीलता रहेका छन्
अनुकूलन क्षमता	वडा नं. १ सवैभन्दा कमजोर अनुकूलन क्षमता र वडा नं. २ र ५ मध्यम अनुकूलन क्षमता भएका छन् । समग्रमा यहाँ स्रोत , भौतिक पूर्वाधार र सामाजिक सेवाहरूमा पहुँच कम रहेको छ ।

३.८ श्रोतहरूको विवरण तथा जोखिमको अवस्था

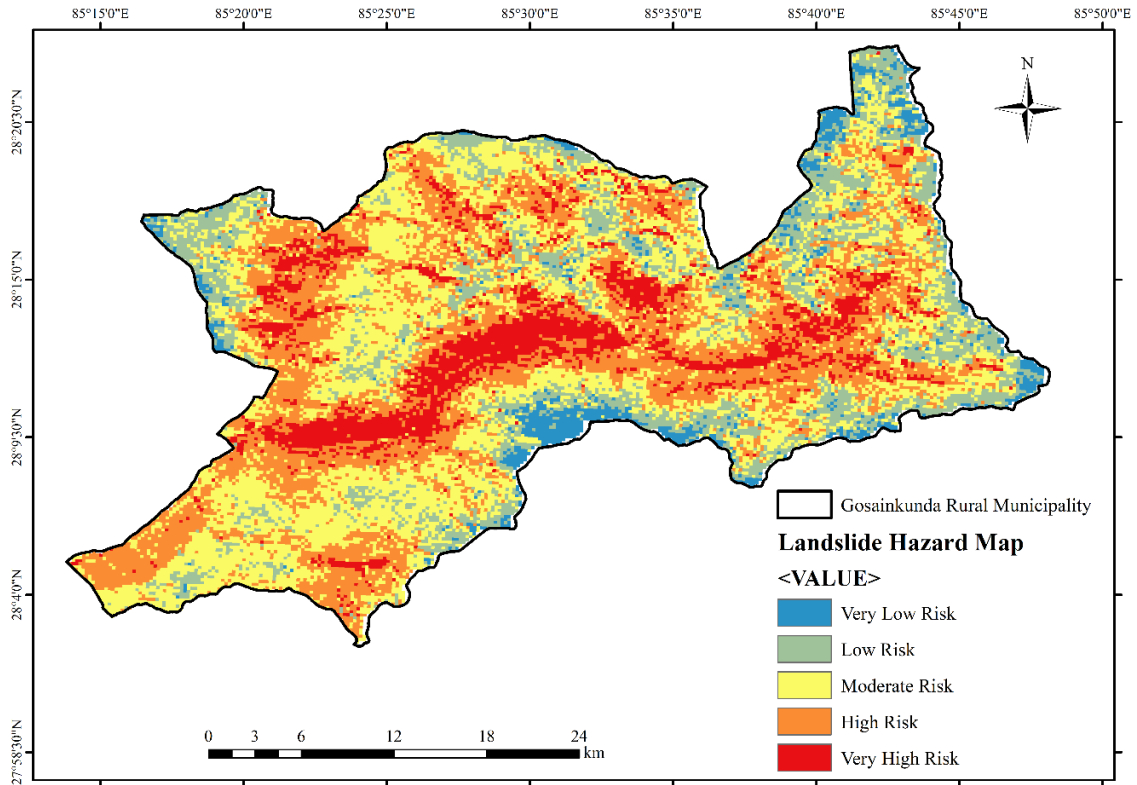


चित्र १२ समय जोखिम नक्शा

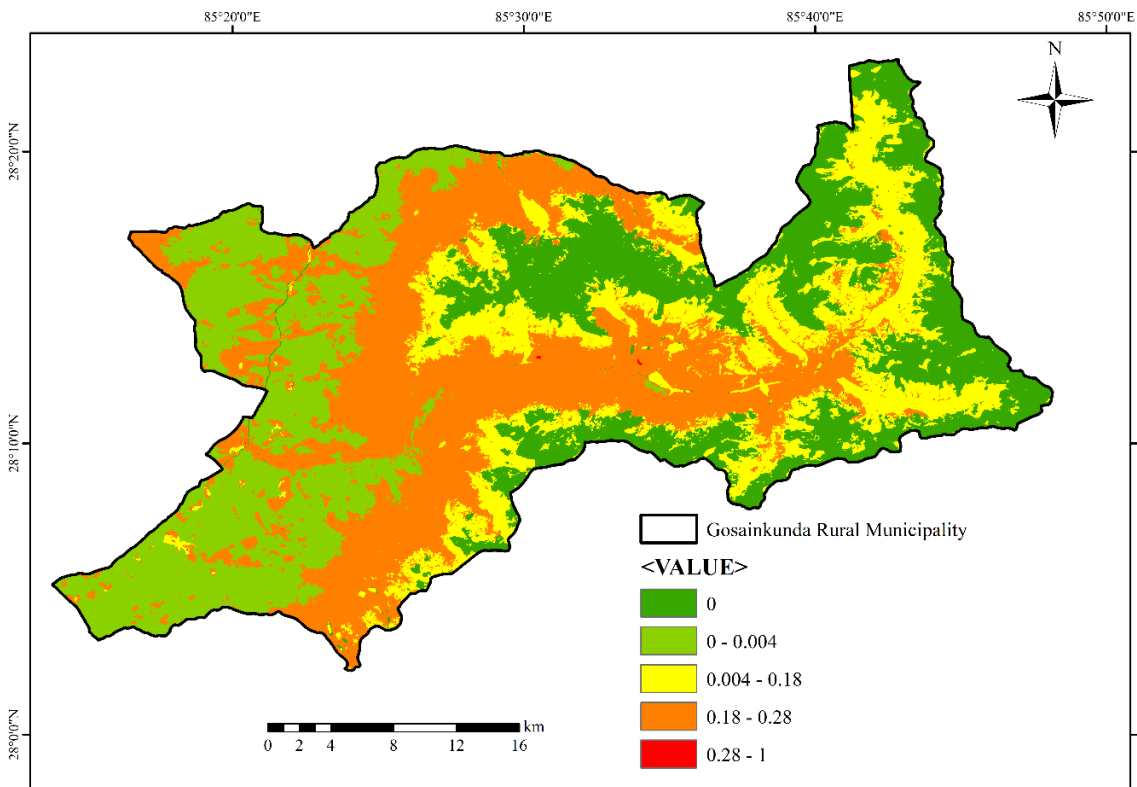
उल्लेखित मौसमी पात्रो, ऐतिहासिक घटनाक्रमको समय रेखा विश्लेषणको माध्यमबाट एकिन गरिएका प्रमुख प्रकोपहरूले प्रभावित पारेका क्षेत्रलाई गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको नक्सामा चित्रित गर्न यो विधिको प्रयोग गरिएको छ । सहभागितामूलक तरिकाले तयार गरिएको तल उल्लेखित नक्सामा बाढी र पहिरोको दोहोरिन सक्ने स्थान र प्रभावित हुनसक्ने बस्ती तथा समुदाय देखाइएको छ । यस विधिको प्रयोगबाट गोसाईकुण्ड गाउँपालिका क्षेत्रमा हाल विद्यमान प्रकोपहरू, ती प्रकोपहरूबाट भईरहेका र भविष्यमा हुन सक्ने समस्याको अवस्था तथा प्रकोपबाट प्रभावित र प्रभावित हुन सक्ने संकटासन्न समुदायहरूको विश्लेषण गरिएको थियो । सुख्खा, पहिरो र बाढीको प्यारामीटर राखी Sentinel-2 Setelite data को आधारमा माथिको समय जोखिम नक्शा तयार गरिएको छ । साथै दफा नं. १.५ मा उल्लेख भएवमोजिमका प्रकोपहरूले सम्मुखता, सम्वेदनशीलता तथा अनुकूलन क्षमताका सुचकहरूलाई सामान्यीकरण गरी संकटासन्नता तथा जोखिम VRA नक्शा तयार पारिएकोछ ।



चित्र १३ आगलागी नक्शा , श्रोत USGS, Sentine12, Landsar9



चित्र १४, पहिरो नक्सा, श्रोत USGS, Sentine12, Landsar9



चित्र १५, बाढी नक्सा श्रोत USGS, Sentine 12, Landsar9

३.९ परिवर्तित प्रकोप, वाली तथा मौसमी पात्रो

स्थानीय मौसम र मौसमी अवस्था, वाली तथा प्रकोपमा आएको परिवर्तनबारे जानकारी हासिल गर्न परिवर्तित प्रकोप तथा मौसमी पात्रो विधिको प्रयोग गरिएको थियो । समुदायको ज्येष्ठ नागरीक, बुद्धिजीविसंगको छलफलबाट भएको जलवायु सम्बन्धि जानकारी विवरणका आधारमा तापक्रम, वर्षाको स्वरूप, बिरुवाको व्यवहार, प्रकोपको स्वरूप आदिमा आधारित यो पात्रो तयार गरिएको थियो । मौसमी पात्रो सम्बन्धि जानकारी हासिल गर्न विगतको करिब ३० वर्ष पहिले र हालकोबारे तुलनात्मक अध्ययन गरी प्रकोप, तापक्रम, वाली आदि हुने समयमा परिवर्तन आएको वा नआएको प्रस्ट समुदायमा देखिएको थियो । गोसाईकुण्ड गाउँपालिकामा तयार पारिएको परिवर्तित प्रकोप तथा मौसमी पात्रो तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १४ परिवर्तित प्रकोप, वाली तथा मौसमी पात्रो

सम्मुखता का क्षेत्र	सूचकहरू	समय	वैशाख	ज्येष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन
तापक्रम	गर्मीका दिन	पहिले	१	२	४	४	३								गर्मीको समय उस्तै रहेता पनि अत्याधिक गर्मी १ महिना बढेको
		अहिले	२	४	४	४	३								
	जाडोका दिन	पहिले						१	२	३	४	४	३	१	जाडोका दिन २ महिनाले घटेको साथै अत्यधिक जाडो हुने समय पनि १ महिनाले घटेको
		अहिले							१	२	४	४	१		
वर्षा तथा यसको स्वरूप	मौसमी वर्षा	पहिले		१	४	४	१								वर्षा १ महिनाले घटेको र १ महिनाले पछाडी सरेको
		अहिले			१	२	२	१							
	हिउँदे वर्षा	पहिले													पहिले हिउँदमा वर्षा नहुने तर हिउँ पर्न कमि भै वर्षा हुने गरेको
		अहिले									१	१	१		
प्रकोपको स्वरूप	हिमपात	पहिले							१	१	४	४	४	१	अहिले हिउँ कम पर्न थालेको र हिउँ पर्ने समय २ महिनाले कमि आयको
		अहिले									३	३	१	१	
	तुषारो	पहिले						१	२	२					पहिले भन्दा अहिलेको समय १ महिनाले घटेको
		अहिले	३						१	१					
	खडेरीको घटना	पहिले													पहिले खडेरी को प्रभाव भन्दा अहिले बढ्दो
		अहिले	३	४									१	२	
बाढा र पहिरोको घटना	पहिले				१	१								वर्षा हुने समयको परिवर्तन सँगै बाढी पहिरोको घटनाक्रम पनि पछि सरेको	
	अहिले					३	४								

सम्मुखता का क्षेत्र	सूचकहर	समय	वैशाख	ज्येष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन
जीविकोपार्जनका क्रियाकलापहरू	गहुँ छर्ने र भित्र्याने समय	पहिले		४					४						पहिले जेष्ठमा फाफर छर्ने र कार्तिकमा भित्र्याउने गरेकोमा हाल असारमा छर्ने र असोजमा भित्र्याउने गरेको
		अहिले			४			४							
	जौ छर्ने र भित्र्याने समय	पहिले		४						४					जौ पहिले मंसिरमा छर्ने जेष्ठमा भित्र्याइन्धो भने हाल कार्तिक मंसिर तिर छर्ने जेष्ठमा भित्र्याउने गरेको
		अहिले		४					४	३					
भौतिक जानकारी पानीको मूलफुटने	पहिले		१	२	३										पहिले हिउँ प्रशस्त मात्रामा पर्ने भएकोले हिउँदे मुलहरू चैत्र र वैशाखमा फुटने र वखें मुलहरू असार र श्रावणमा फुट्ने गरेकोमा हाल हिउ कमपर्ने कारण हिउँदे मुल नफुट्ने र वखें मुल मात्र फुट्ने गरेको
	अहिले				३										
पहिले भन्नाले ३० वर्ष भन्दा माथि र अहिले भन्नाले २, ३ वर्ष देखि यताको समय सम्झनु पर्छ															

नोट: अति उच्च प्रभाव परेको भए ४, उच्च प्रभाव ३ मध्यम प्रभाव परेको भए २ र न्यून प्रभाव परेको भए १ अंक

जलवायु परिवर्तनका कारण हाल गर्मीका दिनहरू बढेका छन् भने जाडोका दिनहरू घट्ने क्रममा छन्। हिउ कम पर्न थालेको छ जसले गर्दा हिउँदे वर्षा हुने गरेको छ। यस्ता मौसमी परिवर्तनले गर्दा बाढी पहिरोको घटना झन बढ्ने क्रममा छ र यसले पार्ने जोखिम पनि उच्च रहेको छ। वखें वर्षा पर्ने समयमा पनि कमी सँगसँगै यसको मात्रा मा पनि कमी आएको छ जसले गर्दा पहिले खडेरीको प्रभाव थिएन भने अहिले यसको प्रभाव उच्च पाइएको छ। यस्ता फेरबदलले गर्दा बाली लगाउने तथा भित्र्याउने समयमा फरक आएको छ र अनिश्चितता रहेको छ।

३.१० जीविकोपार्जनका स्रोतहरू माथिको प्रभाव विश्लेषण

प्राथमिकिकरणमा परेका जोखिमहरूलाई एकातर्फ र जीविकोपार्जनका स्रोतहरूलाई अर्कोतर्फ राखी सहभागितामूलक विधीद्वारा प्रत्येक जीविकोपार्जनका स्रोतहरूलाई प्रत्येक प्रकोपले पारेको प्रभावसँग तुलना गरी क्षति पुऱ्याउदैन, थोरै क्षति, केही क्षति र धेरै क्षतिको आधारमा ०, १, २, र ३ अंक क्रमशः प्रदान गरी सोही बमोजिम तलको तालिकामा विश्लेषण गरिएको छ ।

तालिका १५ जीविकोपार्जनका स्रोतहरू माथिको प्रभाव विश्लेषण

क्र स	प्रकोपहरू	बाढी	पहिरो	सुख्खा खडेरी	आगलागी	असिना	कृषि रोग	पशु रोग	चट्यांग	वान्यजन्तु आतंक	कुल अंक
	जीविकोपार्जनका स्रोतहरू										
१	प्राकृतिक स्रोतहरू										
१.१	जमीन	२	३	३	३	०	१	१	०	०	१३
१.२	पानीको स्रोत	३	३	३	२	०	२	२	०	०	१५
१.३	वन जङ्गल	३	३	३	३	१	०	०	१	०	१४
१.४	वन्यजन्तु	१	२	३	३	२	१	०	१	०	१३
१.५	जडिबुटी	३	३	३	३	१	०	०	०	०	१३
२	भौतिक स्रोतहरू										
२.१	सडक, बाटो	३	३	१	१	२	०	०	०	०	१०
२.२	खानेपानी	३	३	३	३	१	०	०	०	०	१३
२.३	विद्युत	३	३	३	१	१	०	०	१	०	१२
२.४	सिँचाइ	३	३	३	१	१	०	०	०	०	११
३	आर्थिक सम्पत्ति										
३.१	कृषि	२	२	३	१	२	३	०	०	१	१४
३.२	पशु पालन	१	१	३	२	१	१	२	०	१	१२
३.३	रोजगार	१	१	१	१	०	१	१	०	०	६
३.४	व्यापार तथा उद्यम	१	१	१	१	०	१	१	०	०	
४	सामाजिक स्रोतहरू										
४.१	सामुदायिक भवन	२	२	१	१	१	०	०	१	०	८
४.२	विद्यालय र स्वास्थ्य चौकी	२	२	१	१	१	०	०	१	०	८
४.३	आमा समूह, बाल क्लब,	२	२	१	१	१	०	०	१	१	९
५	कृषि समूह										
५.१	मानवीय सम्पत्ती	२	२	१	१	१	०	०	१	०	८

जीविकोपार्जनका स्रोतहरूमाथिको प्रभाव विश्लेषण गर्दा सबै भन्दा बढी असर वनमा परेको देखिन्छ र क्रमशः पानीका मुलहरू, मानवीय तथा सिँचाइमा परेको देखियो । जोखिमहरूको विश्लेषण गर्दा बाढी र कटान/पटानले सबै भन्दा बढी असर गरेको देखिन्छ र स्थानीय बसोबास, रहनसहनमा प्रत्यक्ष असर पारेको छ । यसबाट जलवायु परिवर्तनका कारण बाढी, खोला र नदी कटान, खोला र नदीले बालुवा माटो थुपार्ने, र खडेरीले सबै स्रोतमा बढि ।

३.११ जोखिमको रूपरेखा

यस विधिको प्रयोगबाट गोसाईकुण्ड गाउँपालिका क्षेत्रमा हाल विद्यमान प्रकोपहरू, ती प्रकोपहरूबाट भईरहेका र भविष्यमा हुन सक्ने समस्याको अवस्था तथा प्रकोपबाट प्रभावित र प्रभावित हुन सक्ने संकटासन्न क्षेत्रहरूको विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका १६ गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको जोखिमको रूपरेखा

प्रकोप	अहिलेको अवस्था	भविष्यमा हुन सक्ने अनुमान
पहिरो	घर वस्तिहरू क्षेत्री, धनजनको साथसाथै खाद्यान्न र पशुपंक्षीको क्षति, विद्यालय, घर आदि जोखिममा	मानवीय क्षति, आर्थिक क्षति, पशु चौपायहरूको मृत्यु, घर तथा वस्ति जोखिममा, वनजंगलको क्षति, विद्यालय जोखिममा, स्थानीय सडकले पहिरोको जोखिम बढेको, बस्ती विस्थापित हुने सम्भावना, अनुकूलनका उपायहरू तत्काल नभएकोले भविष्यमा पहिरोको प्रकोप अझ बढ्न सक्ने ।
आगलागी	विभिन्न समयको आगलागीले वार्षिक रूपमा उल्लेखनीय घरगोठहरू जलेर क्षति भएको, मानवीय क्षति, चोटपटक लाग्नु, वनका साना बिरुवा र किरा फट्याङ्गाको लोपोन्मुख जीवजन्तुको वासस्थानको विनाश	वन जंगल विनास, पशु पंक्षी तथा वन्यजन्तुको मृत्यु तथा लोप, घाँसपातमा कमी, काठ पैदावरको समस्या
बाढी	बर्षे पिच्छे खेतीयोग्य जमिनको कटान, साथै मानव र पशुपंक्षीको क्षति ।	मानवीय क्षति, आर्थिक क्षति, पशु चौपायहरूको मृत्यु, स्थानीय सडकहरू क्षति
मानव रोग	आँउ, झाडापखाला, टाईफाइड, निमोनिया, आँखा पाक्ने रोग आदीको संक्रमणमा वृद्धि, गृहिणी महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा (ज्येष्ठ नागरिक), विद्यार्थी, शिक्षक, अभिभावक, जडीबुटी संकलक, मजदुर, पशुपालकले क्षमता अनुसारको कार्यसम्पादन गर्न नसक्ने, मानसिकख बिचलन पैदा हुनु, औषधीको खरिदमा रकम बाहिरिनु, दक्ष स्वास्थ्य जनशक्तिकोमा बढन, स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरूमा भीड हुनु, खर्चमा वृद्धि हुनु, घरभित्र हुने वायु प्रदुषणका कारणले खाना बनाउने समयमा घरभित्र धेरै समय बिताउने गृहिणी महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा (ज्येष्ठ नागरिक), विद्यार्थीलाई श्वासप्रश्वास सम्बन्धी समस्या बढ्दै	चाउचाउ, फ्रुटी, चिसो पियपदार्थहरूको प्रयोगले सबै स्थानीयहरू, विशेष गरी महिला तथा बालबालिकामा नकारात्मक प्रभाव पर्न सक्छ । दूषित खाद्य पदार्थको उपभोगबाट उत्पन्न हुने रोगहरूको फैलावट बढ्नेछ । आमाहरू सुरक्षित पोषण नपाएर कमजोर हुने, गर्भमै बच्चा मर्ने, रक्तअल्पता हुने जस्ता समस्याबाट ग्रसित हुनेछन् बच्चाहरू कुपोषित हुन सक्नेछन् । प्रदुषणजन्य रोग बढ्नेछ, स्वास्थ्य सेवाको पनि विस्तार हुनेछ, स्वास्थ्य सेवामा मानिसहरूको पहुँच वृद्धि हुनेछ, खर्च वृद्धि हुनेछ । महिलाहरूलाई पाठेघर सम्बन्धिको समस्या बढ्दै जाने देखिन्छ ।
पशु रोग	पशुधनको क्षति, आम्दानीको स्रोत घट्दै गएको	पशुहरूमा तथा खेति बालिमा नयाँनयाँ अज्ञात रोग, किराहरू देखा पर्न सक्ने ।
कृषि रोग	कृषिजन्य उत्पादन घटेको, उत्पादन भएको अन्न बचाएर राख्न नसकेको, बिषादी प्रयोग गर्नुपर्दा लगानी र खर्च बढेको, बिषाधीको प्रयोग गरिएको ।	भविष्यमा कृषिमा रोगहरू बढ्दै जाने, रसायनिक पदार्थको प्रयोग बढी हुने, उर्जाशिल जनशक्ति पलायन बाहिरी स्रोतबाट खाद्यान्नको आपूर्ति बढ्ने, ठूलाठूला कृषियोग्य जमिनहरू घडेरीमा परिणत हुने र शहरको विकास हुने ।
वन्यजन्तु आतंक	बाँदर, दुम्सी, स्यालको संख्यामा वृद्धि भएको, अन्नवाली, तरकारी वाली र फलफूल खेती नोक्सान गर्ने गरेको । घरपालुवा जनावरहरू गोठालो गएको अवस्थामा भालु, बाघ, चितुवाले	बाँदर, दुम्सी, स्यालको संख्यामा वृद्धि हुनेक्रम बढ्दै गएको बस्ती स्थानान्तर हुनसक्ने देखिन्छ ।

प्रकोप	अहिलेको अवस्था	भविष्यमा हुन सक्ने अनुमान
	बाखाहरु खाइदिएको, मनोवैज्ञानिक असर	
तुषारो	तुषारोले गर्दा हिमाली तथा उच्चपहाडी भेगको अन्नवाली र आलुखेती को उत्पादनमा कमी आएको ।	तुषारो को कारण हिमाली तथा उच्चपहाडी क्षेत्रको खेतीपाती उत्पादन मा असर पर्दा बसोबासमा नकारात्मक प्रभाव पर्ने देखिन्छ ।
असिना	खेतीको फूल र परागसेचन प्रक्रियामा असर, फलिसकेको अन्नलाई हानी भई उत्पादनमा कमी आएको, घरपालुवा पशुपंक्षीलाई असर गरेको ।	अन्न बालि तथा फलफुलमा क्षति, बोटबिरुवामा क्षति, घाँसपातमा क्षति ।
सुख्खा, खडेरी	पानीका मुहान सुकेको, खेतीपाती समयमा नलागनु, उत्पादन घटनु, रुख बिरुवा र खेती सुक्ने गरेका, पशुपालनमा असर	उत्पादनमा कमी, खाद्यन्न संकट, भोकमरी, महामारी, जैविक विविधतामा हास, मरुभूमिकरण हुन सक्ने, कुनै पनि अनुकूलनका उपायहरु नअपनाईएकाले भविष्यमा जोखिम बढ्ने संभावना रहेको छ, पशुपालन व्यवसाय संकटमा पर्नसक्ने, जडीबुटीहरु लोप हुन सक्ने तथा फलफुल उत्पादनमा कमी हुने
हावाहुरी	मकै, धान खेती नष्ट गरिदिने र उत्पादनमा कमी हुने, घर गोठ, विद्यालयहरु छानाको उडाएको, पठनपाठन बन्द भएको, मानसिक विचलन पैदा भएको, ममर्तका लागि थप रकमको यवस्थापन गर्नु परेको, फलफुलको बोटहरु भाँचिदिएको	भविष्यमा हावाहुरीका घटनाहरु वृद्धि भई कृषि क्षेत्रमा हुने क्षति बढे तापनि भौतिक पूर्वाधारमा कम क्षति पर्ने देखिन्छ ।
हिमपात	बेमौसमी हिमपातले गर्दा हिमाली तथा उच्चपहाडी भेगको अन्नवाली को उत्पादनमा कमी आएको ।	अनियमित हिमपात कारण हिमाली तथा उच्चपहाडी क्षेत्रको वसाई बिस्थापित हुने देखिन्छ ।
चट्याङ्ग	मानवीय र भौतिक संरचनाको क्षति हुनु, मनोवैज्ञानिक असर	गोठ राख्ने चलन क्रमश हट्दै जाने, पशुचौपाया उन्नत जातको बधुवापालनक्रम बढ्ने छ, अत उच्च क्षेत्रमा चट्याङ्गसँगका पशुचौपाया र गोठालाको सम्मुखता घट्नेछ, ग्रामिण विद्युतीकरणसँगै अर्थिकको व्यवस्थाले घरमा चट्याङ्गको प्रभाव कम पर्ने छ ।

३.१२ विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव

परिमार्जित स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको खाका २०७६ ले १० वटा विषयगत क्षेत्र र यस विधिबाट गोसाईकुण्ड गाउँपालिकामा विगत ३० वर्ष भन्दा पहिले देखि हालसम्म जलवायुमा देखिएको परिवर्तनले विभिन्न क्षेत्रगत प्रभाव तथा हालको अवस्था र भविष्यको अनुमान प्रस्तुत गरिएको छ । पहिलेको अवस्थाबाट वर्तमान अवस्थामा भएको परिवर्तन र भविष्यमा पार्न सक्ने नकारात्मक असरको चित्रण गरिएको छ । जसले जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक असरबाट अनुकूलित हुन गर्नुपर्ने कामहरूको प्राथमिकीकरण र लेखाजोखा गर्न मद्दत भएको छ ।

तालिका १७ विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव

३० वर्ष भन्दा अगाडीको अवस्था	हाल महसुस गरिएको प्रभाव	भविष्यको अनुमान
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा		
प्रयाप्त पानी र परम्परागत	कुलो सिचाईको व्यवस्था व्यवस्थित	पक्की तथा व्यवस्थित सिचाई

३० वर्ष भन्दा अगाडीको अवस्था	हाल महसुस गरिएको प्रभाव	भविष्यको अनुमान
सिचाईको अवस्था अव्यवस्थित थियो खेतवारी उर्वराशक्ति राम्रो थियो, अधिकतम प्रांगारीक र गोठमलको प्रयोग गरिन्थ्यो । स्थानीय जातको विउको प्रयोग, धान, गहुँ, मकै, कोदो, आलु राम्रो फल्थ्यो र पानी धेरै तथा समयमा पर्थ्यो । वातावरण स्वच्छ थियो, स्थानीय जातका पशुपालन गरिन्थ्यो र चौपायाहरू धेरै पाउने चलन थियो ।	हुँदै गरेको, खेतवारीमा रासायनिक मलको अत्याधिक प्रयोग हुने गरेको, उन्नत खेती र विउविजनको प्रयोग, अन्नवालीमा आधुनीकता तिर उन्मुख भएको, पानी समयमा नपर्ने, बाढी पहिरोले खेत वगाउने, कटान गर्ने, मिचाहा प्रजातीले असर गर्ने गरेको, विषादीको अधिकतम प्रयोग, उन्नत जातको पशुपालन शुरू गरिएको, गाईवस्तु पाल्ने चलन कम हुँदै गएको ।	कुलो निर्माण । पानीका मुहानहरू सुक्ने सम्भावना, प्रांगारिक मलको प्रयोग घट्ने, रासायनिक मलको प्रयोग बढ्ने र किटनाशक विशाधिहरूको अत्याधिक प्रयोग हुने । स्थानीय विउविजनको लोप हुने, खाद्यान्न अभाव तथा भोकमरी हुन सक्ने, बाढी, पहिरोले खेतीयोग्य जमिनमा धेरै क्षती गर्न सक्ने, पानीको समस्या झन बढ्दै जानसक्छ जसले गर्दा कृषि उत्पादनमा कमी आउनेछ, स्थानीय प्रजातीको पशुचौपाय लोप हुनसक्ने, उन्नत जातका पशुपालनमा वृद्धि हुने ।
वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण		
९० प्रतिशत भु-भाग वनले ओगटेको, घना जंगल थियो जंगलीजनावर र चराचुरुडगी हरू प्रसस्त देख पाईन्थ्यो । प्रयास मात्रामा जनावर र चराचुरुडगी देख्न पाईन्थ्यो । जडीवुटीमा हरो, बरो, अमला, सिन्काले, चिराईतो आदि प्रयास पाईन्थ्यो ।	वनको घनत्वमा कमी तथा पातलो हुँदै गएको वन्यजन्तुहरू लोप भैसकेको छिटफुट स्याल, मृग, घोरल देखिने गरेको र बाँदर, दुम्सिको संख्यामा वृद्धि भएको देखिन्छ । स्याल, मृग र बाँदर बाहेक सबै वन्यजन्तु लोप हुँदै गएको । हरो, बरो, अमला, दालचिनी, लोक्ता बाहेक सबै लोप भएको ।	वन पातलो हुँदै जाने क्रम नरोकिए जैविक विविधतामा कमी आउन सक्नेछ, । जनावर र चराचुरुडगीहरू लोप भएर देख्न नपाईने । जनावरहरू पूर्णरूपमा लोप हुने, पशुपंक्षी सकिने, जडीवुटी पनि पूर्णरूपमा लोप हुने र बादरको संख्यामा वृद्धि हुने । सबै खालका जडिवुटीहरू लोप भएका हुनेछन् ।
जलश्रोत		तथा उर्जा
पानीका मूल तथा मुहानहरू प्रयास थिए र पानीको स्रोत राम्रो, आकाशे पानी समय समयमा पर्दथ्यो, घना जंगल, दाउरा, घाँस नजिकै पाउदथ्यो । दाउरा र टुकी वत्तिको प्रयोग गरिन्थ्यो ।	वन पातलो भएको कारण पानीको मुहानहरू चाँडै सुक्ने गरेको, हाल उर्जाको रूपमा सोलार वत्ति, छिटफुट एल.पि.ग्यासको बढी प्रयोग भएको, जंगल मासिदै तथा पातलो हुँदै गएकोले घाँस, दाउरा पाउन धेरै टाढा जानुपरेको, सा.व. संरक्षणमा वृद्धि भएको ।	वर्षेनी भुकम्पको पराकम्पन र वनको चापमा वृद्धि भईरहेकोले सुख्खा खडेरी, खण्डवृष्टि, अतिवृष्टी हुने, अवस्था आउन सक्छ, पानीको मुहानहरू, सुक्यै जान्छन्, भविष्यमा जमिन मुनीको पानी सुक्न सक्ने सम्भावना, सोलार र विजुलीको अधिकतम प्रयोग भई नयाँ नयाँ उर्जाको अविष्कार हुनेछन्, लघु विधुत आयोजना र राष्ट्रिय प्रसारण निर्माण हुन सक्ने र प्रयास विद्युतीय सुविधा हुने ।
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई		
विषादी रहित पोषणयुक्त भोजन हुन्थ्यो ।	अधिकतम रासायनिक मल, विउ को प्रयोग भैरहेको छ ।	रासायनिक विषाधिको प्रयोग भएको खाद्यान्नले नयाँ नयाँ रोगहरू देखा पर्नेछ । मानीस ख्याउटे, पुडका,

३० वर्ष भन्दा अगाडीको अवस्था	हाल महसुस गरिएको प्रभाव	भविष्यको अनुमान
		अपाङ्ग हुने
ताजाताजा फलफुल, माछा, मासु, दुध, दही, घ्यू, मह, आदि प्रयास पाईन्थ्यो	नयानया रोगहरु देखा पर्दै गरेको ।	मानिस ख्याउटे, पुड्का हुने र महिलाको पाठेघर समस्या साथै गर्भ तुहिने हुन सक्छ
मानव रोग कमी, स्वास्थ्य चौकी थिएन ।	स्वास्थ्य चौकी तथा उपचार गर्ने ठाउँ हरु बढ्दै गएको ।	ठूलाठूला स्वास्थ्य संस्थाहरुको स्थापना हुन सक्ने ।
प्राकृतिक उपचार, जडीबुटी, धामीझाँको व्यापक प्रयोग गरिन्थ्यो ।	मानवीय स्वास्थ्य मा सुधार हुने गरेको ।	अस्पतालको पहुँचमा वृद्धिसँगै वडा स्तरमा अस्पतालको सुविधा हुन सक्ने ।
औँलो, झाडा पखाला जस्ता रोगहरु घेरै देखिन्थ्यो । धामीझाँकी को अत्याधिक प्रयोग ।	स्वास्थ्यकर्मीको संख्यामा वृद्धि, चेतनामा वृद्धि ।	एम्बुलेन्स को प्रयास व्यवस्था हुन सक्ने ।
जलवायु जन्य प्रकोप न्यूनीकरण तथा विपद जोखिम व्यवस्थापन		
समयमा वर्षा हुन्थ्यो, तापक्रम समय अनुकूलन थियो, उर्वराशक्ति प्रसस्त थियो, पानीको स्रोतहरु प्रसस्त थियो हावापानीको प्रभावका कारण उत्पन्न रोगहरु कम थियो । वन विनास थिएन, बाढी कम हुन्थ्यो । वन्यजन्तु प्रसस्त थिए, जडीबुटी प्रचुर मात्रामा पाईन्थ्यो समयमा पानी पर्ने तर पहिरोको जोखिम कम थियो ।	वर्षा ढिलो हुने गरेको । तापक्रम वृद्धि, उर्वराशक्ति घट्दै गएको, पानीका स्रोतहरु सुक्दै गएको रोगको मात्रा बढेको वन विनासमा वृद्धिका कारण बाढी तथा पहिरोको प्रकोप रहेको वन्यजन्तुको संख्यामा कमि पानी कम पर्ने हुदा बाढी र पहिरोले क्षति पुऱ्याएको ।	अतिवृष्टि तथा अनावृष्टि हुन सक्ने । प्रतिकूल तापक्रम, उत्पादनमा कमि, पानीका स्रोतहरु कहाँ कम हुने । मानवीय रोग बढ्दै जाने । वन सम्पदाको अस्तित्व खतरामा, वन्यजन्तु लोप हुने सम्भावना, जडीबुटी लोप हुनेछन । अग्ला पहाड तथा हिमश्रृखलाहरुमा व्यापक रूपमा पहिरोले क्षति गरेको हुनेछ ।
स्थानीय ग्रामिण तथा शहरी बस्ती		
जनसंख्या कम थियो । पातलो बस्ती थियो । सरकारी कार्यालयहरु टाढा थिए सामान्य गोरैटो बाटोको व्यवस्था थियो । सामान्य माटोढुंगा र काठले बनेका घरहरु थिए, खानेपानी योजना तथा विद्यालयहरु थिएन ।	पक्की घरहरु निर्माणका कामहरु बढिरहेको । सरकारी कार्यालय र गैसस हरुको कार्यालय स्थापनाको क्रम बढ्दो रहेको गाँउ तथा बस्ती स्तर सम्म मोटरबाटो विस्तारको कार्य भैरहेको । घरको सडख्यामा वृद्धि भएका छ । खानेपानी योजना सञ्चालनमा छन । सामान्य मोटर बाटोको निर्माण भएको छ । विद्यालय भवनको निर्माण भएको ।	बढ्दो शहरिकरणले खेतीयोग्य जग्गा कम हुदै जानेछ । समुदायको पायक पर्ने गरी सरकारी तथा गैससहरु नजिक रहने र भौतिक संरचनामा व्यापकता रहने । गाँउ तथा समुदायमा पक्की बाटो हुने । प्रयास यातायात सुविधा रहने छ । पक्की घर, पक्की बाटो, विद्यालयको पूर्वाधारमा वृद्धि, खानेपानी तथा सिँचाइको राम्रो व्यवस्था हुनसक्ने छ ।
उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार		

३० वर्ष भन्दा अगाडीको अवस्था	हाल महसुस गरिएको प्रभाव	भविष्यको अनुमान
परम्परागत जिवन शैली थियो । कुनैपनी उद्योग स्थापना भएका थिएनन । सडक तथा यातायातका साधनहरू नभएकाले हिउँद नै आवतजावत गरिन्थ्यो ।	स्थानीय स्तरमा वडा तथा समुदायहरू सम्म कच्ची सडकहरूको ट्रयाक खोलिएका सामान्य ससाना उद्योगहरू स्थापना हुन थालेका छन् ।	गाउँगाउँ तथा बस्तीस्तरसम्मका सबै बाटोहरूमा कालोपत्रे गरिएको हुनेछ । ठूलाठूला उद्योगहरू स्थापना भई रोजगार सृजना हुनेछन् ।
पर्यटन एवं प्राकृतिक एवं सांस्कृतिक सम्पदा		
पर्यापर्यटनको पहिचान थिएन	पर्यापर्यटनका लागि ओझेलमा परेका सांस्कृतिक सम्पदाहरूको खोजी भैरहेको छ ।	गाउँपालिका स्तरका प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाहरूको संरक्षण तथा संवर्धन हुदा आन्तरिक र वाह्य पर्यटकहरूको गन्तव्य हुनेछ ।
लैङ्गिक समानता सामाजिक समावेशिकता, जिविकोपार्जन र शुसासन		
सरल जिवन शैली थियो । सामाजिक कार्यका अधिकतम जनश्रमदान गरिन्थ्यो । सर्वसम्मत र सामाजिक सम्मान तथा मर्यादाको विश्वास हुन्थ्यो ।	मानव अधिकारको प्रत्याभुतिको लागि आवाज उठिरहेका छन् । सामाजिक श्रमदानमा कमि हुँदै गएको छ । सामाजिक सुशासन हुने गरेको छ ।	लोकतान्त्रिक पद्धति र लोकतन्त्रको प्रत्याभुति हुनेछ । सामाजिक श्रमदान हुनेछैन र सबै परनिर्भर हुनेछन् । भ्रष्टाचार र अनियमितता गर्ने गराउने दुवै पक्षलाई कारवाहीको कडा कानुनी राज्यको प्रत्याभुति हुनेछ ।
जनचेतना अभिवृद्धि तथा क्षमता विकास तथा अनुगमन		
सामाजिक सम्मान प्रदान गरिन्थ्यो । सामाजिक कार्यमा सर्वसम्मत निर्णय तथा सहमतिमा कार्य संचालन गर्ने गरिन्थ्यो ।	सामाजिक सुशासन हुने गरेको छ । सामाजिक कार्यमा केही सचेत नागरिकहरूको चासो बढेको छ ।	सुशासन युक्त समाजको निर्माण हुनेछ ।

३.१३ पारिस्थितिकीय प्रणालीको संकटासन्नता चित्रण तथा विश्लेषण

यस गोसाईकुण्ड गाउँपालिकामा जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरू तथा संभावित जोखिम र तिनहरूले वन जंगल जैविक विविधतामा, कृषि र जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा कस्तो असर पारिरहेको छ भनी पत्ता लगाउनु यस विश्लेषणको उद्देश्य रहेको छ ।

३.१३.१ वन जङ्गल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

यस गाउँपालिकामा जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरू तथा संभावित जोखिमहरूले वनको अवस्थामा तथा जैविक विविधतामा के कस्तो असर पारिरहेको छ भनी पत्ता लगाउन यस विधिको प्रयोग गरीएको थियो । समूहमा छलफल र अन्तक्रियाबाट जानकारी संकलन गरिएको थियो । पत्ता लगाईएका जोखिमहरूलाई उच्च—३, मध्यम—२ तथा न्यून—१ वर्गमा विभाजन गरी वन प्रजातीमा परिवर्तन, जीवजन्तुका प्रजातीमा परिवर्तन, वनको अवस्था, यसका संयोजन तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीको सेवामा कस्तो परिवर्तन आएको छ भनी विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका १८ वन जङ्गल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

क्र.सं.	जोखिमहरू	वन प्रजातीमा परिवर्तन	जिवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	वनको अवस्था/गुणस्तर	संयोजन	वनको पारिस्थितिकीय प्रणाली सेवामा परिवर्तन	जम्मा
१	पहिरो	२	२	१	१	२	८
२	आगलागी	३	३	३	२	३	१४
३	बाढी वर्षा	२	२	१	२	२	९
४	मानव रोग	१	१	२	१	१	६
५	पशुरोग	१	२	१	१	१	६
६	कृषिमा रोग	२	२	३	१	३	११
७	वन्यजन्तु आतंक	१	१	१	१	१	५
८	तुषारो	१	१	१	१	१	५
९	असिना	२	३	२	३	१	११
१०	सुख्खा खडेरी	३	२	२	१	२	१०
११	हावाहुरी	१	१	१	१	१	५
१२	हिमपात	१	१	१	१	१	५
१३	चट्याङ्ग	१	१	१	१	१	५
	औसत	१.६१५	१.६९२	१.५३८	१.३०७	१.५३८	

यस गाउँपालिकाको वन पारिस्थितिकीय प्रणालीको विश्लेषण गरी हेर्दा सबैभन्दा बढी असर आगलागी, कृषिमा रोग तथा असिनाले पारेको छ । आगलागी र असिनाले वनपैदावारको पुर्नउत्पादन हुन नदीने र रुखलाई सुकाउने भएकाले वन तथा जैविक विविधतामा हास आएको साथै वनले ढाकेको क्षेत्रफल घट्ने र हैसियत बिग्रने गरेको छ ।

३.१३.२ कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

जलवायु परिवर्तनका प्रकोपहरूले कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा पारेको प्रभाव विश्लेषण गर्नलाई यो विधि प्रयोग गरिएको थियो । समूहमा छलफल र अन्तक्रियाबाट जानकारी संकलन गरिएको थियो । पत्ता लगाईएका जोखिमहरूलाई उच्च—३, मध्यम—२ तथा न्यून—१ वर्गमा विभाजन गरी प्रमुख बालीहरूलाई आधार मानी विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका १९ कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

क्र.सं.	जोखिमहरू	खेती प्रणालीमा परिवर्तन	कृषि भूमिमा बसोबास गर्ने जिवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	कृषिजन्य उत्पादन गुणस्तर	कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीको	जम्मा
१	पहिरो	३	२	२	२	९
२	आगलागी	१	२	१	१	५
३	बाढी वर्षा	३	२	३	३	११
४	मानव रोग	२	१	२	२	७
५	पशुरोग	१	१	१	१	४
६	कृषिमा रोग	३	३	२	२	१०

क्र.सं.	जोखिमहरू	खेती प्रणालीमा परिवर्तन	कृषि भूमिमा बसोबास गर्ने जीवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	कृषिजन्य उत्पादन गुणस्तर	कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीको	जम्मा
७	वन्यजन्तु आतंक	१	१	१	१	४
८	तुषारो	२	१	२	२	७
९	असिना	२	२	२	२	८
१०	सुख्खा खडेरी	३	२	२	२	९
११	हावाहुरी	१	१	१	१	४
१२	हिमपात	२	१	२	२	७
१३	चट्याङ्ग	१	१	१	१	४
	औसत	१.९२३	१.५३८	१.६९२	१.६९२	

यस गाउँपालिकाको कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीको विश्लेषण गरी हेर्दा सबैभन्दा बढी असर बाढी र कृषिमा रोगले पारेको छ । बाढीले उत्पादनशिल खेतियोग्य जमिन कटान गरेकोले उत्पादकत्वमा कमी आएको देखिन्छ । कृषि वाली तथा फलफूल र तरकारिका विभिन्न खालका रोगकिराले स्थानीय प्रजातिको लोप हुदै गएको । आयातित वीउविजन बाट फाईदा लिन नसकेको देखिन्छ ।

३.१३.३ जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

यस गाउँपालिकामा भएका खोलानाला, पानीका मुहानमा जलवायु परिवर्तनले पारेको असर विश्लेषण गर्न यो विधिको प्रयोग गरिएको थियो । एकातिर जोखिमहरू राखेर र अर्कोतिर पानीका स्रोतहरूमा रहेका वनस्पति र जीवजन्तुमा परिवर्तन, पानीको गुणस्तरमा परिवर्तन, पारिस्थितिकीय प्रणालीको संयोजन तथा तिनका सेवामा परिवर्तन राखी जोखिमको अवस्था विश्लेषण गरिएको थियो । समूहमा छलफल र अन्तक्रियाबाट जानकारी संकलन गरिएको थियो

तालिका २० जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

क्र स	जोखिमहरू	वनस्पती जल प्रजातीमा परिवर्तन	जिवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	पानीको अवस्था/ गुणस्तर	संयोजन	जल पारिस्थितिकीय प्रणालीको सेवामा परिवर्तन	जम्मा
१	पहिरो	३	२	२	१	२	१०
२	आगलागी	१	१	१	२	१	६
३	बाढी वर्षा	३	२	२	२	२	११
४	मानव रोग	२	१	२	१	१	७
५	पशुरोग	२	२	२	२	२	१०
६	कृषिमा रोग	२	२	२	२	२	१०
७	वन्यजन्तु आतंक	१	१	१	१	१	५
८	तुषारो	१	१	१	१	१	५
९	असिना	१	१	१	२	१	६
१०	सुख्खा खडेरी	२	२	२	१	२	९
११	हावाहुरी	१	१	१	१	१	५
१२	हिमपात	१	१	१	१	१	५

क्र स	जोखिमहरू	वनस्पती जल प्रजातीमा परिवर्तन	जिवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	पानीको अवस्था/ गुणस्तर	संयोजन	जल पारिस्थितिकीय प्रणालीको सेवामा परिवर्तन	जम्मा
१३	चट्याङ्ग	१	१	१	१	१	५
	औसत	१.६१५	१.३८४	१.४६१	१.३८४	१.३८४	

यस गाउँपालिकाको जल पारिस्थितिकीय प्रणालीको विश्लेषण गरी हेर्दा सबैभन्दा बढी असर पहिरो र कृषिमा रोग, पशु रोगले पारेको छ । बाढी पहिरोले पानीका मुहानहरू परिवर्तन हुने, पानी प्रदुषित हुने र कृषि तथा पशु रोगले वातावरण प्रदुषित हुने भएकोले मानवीय स्वास्थ्यमा प्रत्यक्ष असर पारेको देखिन्छ ।

३.१३.४ पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको तुलनात्मक रूपमा जोखिम विश्लेषण

विभिन्न पारिस्थितिकीय प्रणालीहरूको विश्लेषण गरे पश्चात निम्न बमोजिमको तालिकामा राखी तुलनात्मक जोखिम विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका २१ पारिस्थितिकीय प्रणालीमा तुलनात्मक जोखिमहरूको विश्लेषण

क्र स	पारिस्थितिकीय प्रणाली	विविधता	अवस्था/ गुणस्तर	संयोजन	पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परिवर्तन	जम्मा	औसत
१	वन पारिस्थितिकीय प्रणाली	१.६५३	१.५३८	१.३०७	१.५३८	६.०३६	१.५०९
२	कृषि पारिस्थितिकीय प्रणाली	१.७३०	१.६९२	०.००	१.६९२	५.११४	१.७०४
३	जल पारिस्थितिकीय प्रणाली	१.४९९	१.४६१	१.३८४	१.३८४	५.७२८	१.४३१

माथि उल्लेखित प्रमुख ३ वटा पारिस्थितिकीय प्रणालीहरू वन, कृषि तथा जल क्षेत्रहरूलाई उपरोक्त विश्लेषणबाट जलवायु परिवर्तनका जोखिमहरू कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा नै तुलनात्मक रूपमा बढी भएको देखिन्छ । कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा सुख्खा खडेरी, नदी तथा खोलाले खेतीयोग्य जग्गा कटान, खहरेखोलाले ढुंगा, बालुवा र माटो थुपार्ने गरेकोले कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा असर देखिएको हो । यसको साथै वन र जल क्षेत्रमा पनि प्रभाव पारेको देखिन्छ ।

परिच्छेद ४ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका रणनीतिहरूको पहिचान

४.१ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका रणनीतिहरू

विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तनका असरहरूको सामना गरी रूपान्तरित सहज जीवनयापन गर्न सक्ने अवस्थाको सिर्जना गर्ने प्रक्रिया, स्थानीय परिस्थिति अनुसार अल्पकालीन, मध्यमकालिन तथा दीर्घकालीन अनुकूलनका रणनीतिहरूको अवलम्बन गर्न सकिन्छ । यस रणनीति तथा उपायहरू अवलम्बन गरी गाउँपालिकाले तयार गरेको जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना कार्यान्वयनमा सबै सरोकारवालाहरूको सहयोगमा सम्पन्न गरिने छ । विशेषगरी गाउँपालिकाले अति प्रभावित क्षेत्र, वर्ग, समुदाय, घरधुरी तथा व्यक्तीहरूलाई प्राथमिकताका साथ निम्नानुसारका रणनीतिहरू अवलम्बन गर्नेछ ।

- अति सम्बेदनशील, अनुकूलनका क्षमता कम भएका वर्ग, समुदाय र घरधुरीलाई जलवायु परिवर्तनका असरसंग सामना गर्नको लागि सहयोग गर्ने ।
- अति जोखिम वर्ग, समुदायका घरपरिवारहरूलाई जीविकोपार्जनकालागि प्राथमिकता दिने ।
- विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा जोखिम वर्ग, घरधुरीलाई जोखिम वहन गर्नसक्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- तत्कालिन, अति महत्व र जलवायु परिवर्तनका प्रभावमा परेकाहरूलाई प्राथमिकता दिने ।
- जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन योजनाका महत्वपूर्ण कृयाकलापहरूलाई स्थानीय योजनामा मुलप्रवाहीकरण गर्ने

४.२ विषयगत क्षेत्र अनुसारका रणनीतिहरू

- कृषि: परिवर्तित जलवायु अनुसार सुख्खा सहने वा सुख्खामा हुने तथा बढि पानी लाग्ने क्षेत्रमा हुने वालीनालीका प्रजाति लागउन सहयोग गर्ने ।
- वन: जैविक विविधता संरक्षण, पारिस्थितिकीय प्रणाली संरक्षण, आगलागी नियन्त्रण, रिचार्ज पोखरीको प्रवर्धन तथा फलफुल खेतीलाई प्राथमिकता दिने ।
- स्वास्थ्य: पानीजन्य र हावाजन्य रोगहरूद्वारा प्रभावित अति विपन्न घरपरिवारहरूलाई प्राथमिकता दिने ।
- खानेपानी तथा सिंचाई: खानेपानी तथा सिंचाईका लागि पानी उपलब्ध गराउन पानीका मुहान संरक्षण, लघुसिंचाईका उपायहरू संचालन गर्ने ।
- क्षमता अभिवृद्धि: विपद् व्यवस्थापन, कृषि, आगलागी नियन्त्रण, कृषिवन दक्षता सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गर्ने

परिच्छेद ५ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना

५.१. जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापहरूको पहिचान

संकटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषणको आधारमा तय भएका सम्भावित क्रियाकलापहरू र पालिका, वडा तथा समुदायस्तरमा भएका विभिन्न छलफलहरूबाट जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापहरूको पहिचान गरिएकाछन् । यसका लागि सम्भावित प्रकोपहरू, त्यसले असर पारेका जीविकोपार्जनका स्रोतहरू, असरसंग जुध्न गरिएका उपायहरू तथा उपयुक्त उपायहरूको बारेमा विश्लेषण गरिएका छन् ।

तालिका २२ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापहरूको पहिचान

जलवायु उत्पन्न प्रकोपहरू	प्रभावित जीविकोपार्जन का स्रोतहरू	प्रकोपले परेका असरहरू	समुदाय ले अपनायाका जुध्ने उपायहरू	के ति उपय हरुले काम गरेका छन् ?	के ति उपय हरु दिगो छन् ?	बैकल्पिक अनुकूलनक उपायहरू तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण

जलवायु उत्पन्न प्रकोपहरू	प्रभावित जीविकोपार्जन का स्रोतहरू	प्रकोपले परेका असरहरू	समुदाय ले अपनायाका जुध्ने उपायहरू	के ति उपय हरुले काम गरेका छन् ?	के ति उपय हरु दिगो छन् ?	बैकल्पिक अनुकूलनक उपायहरू तथा विपद जोखिम न्यूनीकरण
पहिरो	खेतीपाती, खेतीयोग्य र वनक्षेत्र कटान हुनु, वतजावतमा अवरुद्ध,	खेतीयोग्य जमिन साघुरिदै, त्पादकत्वमा कमी, खानेपानी र सिचाईकुलो क्षति, पशुपंक्षी मर्ने,	स्थानीय जग्गाधनीको प्रयासमा ढुंगाले छेकवार गरेको	छैन	छैन	तारजाली तटबन्ध, वृक्षारोपण, डालेघास रोपण, सिचाई कुलो मर्मत, खानेपानी मर्मत
आगलागी	लेकाली भुभागको अन्नवाली नष्ट हुनु, परम्परागत योगमा रहेका जडिवुटी पाउन छोडनु, जडिवुटी नष्ट हुनु	जडिवुटी पाउन छोडनु, जनधनको क्षति, पशुपंक्षीको वासस्थान नाश, वन्यजन्तु लोप हुनु	घर वरिपरी	छैन	छैन	अग्नी नियन्त्रण तालिम र प्रविधि सहयोग, होडिङ्गबोर्ड स्थापना, जैविक विविधता तालिम, जनचेतनामूलक तालिम, गोष्ठी
बाढी, वर्षा	खेतीयोग्य जमिन कटान हुनु, आवतजावतमा अवरुद्ध,	नदि, खोला फराकिलो हुदैजाने, खानेपानी र सिचाईकुलो क्षति, पशुपंक्षी मर्ने,	स्थानीय जग्गाधनीको प्रयासमा ढुंगाले छेकवार गरेको	छैन	छैन	तारजाली तटबन्ध, वृक्षारोपण, डालेघास रोपण, सिचाई कुलो मर्मत, खानेपानी मर्मत
मानव रोग	खाद्यबाली, नगदेबाली खेती, जडीबुटी संकलन, ज्यालामजदुरी, पशुपालन, जागिर, व्यापार	आउँ पखाला, ज्वरो, आँखा पाक्ने रोग, टाईफाइड आदीको संक्रमणमा वृद्धि, कृषक, जडीबुटी संकलक, मजदुर, पशुपालक, जागिरेले क्षमता अनुसारको कार्यसम्पादन गर्न नसक्नु, मानसिक बिचलन पैदा हुनु, औषधीको खरिदमा रकम बाहिरिनु	झारफुक गर्ने, स्थानीय जडिवुटीको प्रयोग गर्ने	छैन	छैन	आयुर्वेदिक औषधीको पहिचान र प्रयोग, जनचेतनामूलक कार्यक्रम, प्राथमिक उपचार सम्बन्धि तालिम तथा प्राथमिक उपचार, सामाग्री वितरण, स्वास्थ्य ईकाईको सबलिकरण, पानीको शुद्धिकरण, पोषण सम्बन्धि तालिम, स्वास्थ्य, खानेपान तथा सरसफाई, कोभिड— १९, कोरोना जस्ता महामारीका लागि क्वारिन्टिन तथा होल्डीङ्ग सेन्टर सहित अत्यावश्यक उपचार व्यवस्था गन
पशुमा रोग	उत्पादनमा कमी, पशुपालन, कुखुरापालन,	स्थानीय नश्वहरू समाप्त हुनु, रोगको संक्रमण बढनु, उत्पादनमा कमी	स्थानीय जडिवुटीको प्रयोग	छैन	छैन	पशु प्राविधिक तालिम, पशु बिमा
कृषि रोग	अन्नवाली, तरकारी वाली, फलफूल खेती, नगदेबाली	स्थानीय वीउविजन पाउन छोडनु, नयां नयां रोगकिरा देखापरेको, खाद्यान्न वालीको मुल्यवृद्धि, वीउमा रोगकिरा,	परम्परागत चालचलनमा सिमित	छैन	छैन	अर्गानिक विषाधी सम्बन्धि तालिम र सहयोग, कृषि प्राविधिक तालिम, वाली बिमा

जलवायु उत्पन्न प्रकोपहरू	प्रभावित जीविकोपार्जन का स्रोतहरू	प्रकोपले परेका असरहरू	समुदाय ले अपनायाका जुधने उपायहरू	के ति उपय हरुले काम गरेका छन् ?	के ति उपय हरु दिगो छन् ?	बैकल्पिक अनुकूलनक उपायहरू तथा विपद जोखिम न्यूनीकरण
		रासायनिक मल				
वन्यजन्तु आतंक	मानवीय क्षति, पशुचौपायाको क्षति, कुखुरा क्षति, अन्नवाली, तरकारीखेती, फलफूल खेती नोक्सान	मनोवैज्ञानिक असर, त्रसित हुनु, जीविकोपार्जनमा असर	डम्फु, ढोलर जस्तापाता बजाउनु, मानिस कराउनु	छैन	छैन	होर्डिङ्ग बोर्ड, पोस्टर टास्ने, जनचेतनामूलक तालिम, जैविक विविधता तालिम, खेतीपातीमा परिवर्तन
तुषारो	अन्नवाली र तरकारी वाली नोक्सान	उत्पादनमा कमी, आर्थिक संकट आउने	केही समय अगाडि वा पछाडी अन्नवाली लगाउने	छैन	छैन	खेतीपातीमा परिवर्तन, फलफूलखेती, स्याउखेती
असिना	लेकाली भुभागमा खेतीपाती नष्ट हुनु, नगदेवाली नष्ट, वन्यजन्तु को वासस्थान नाश	लोपोन्मुख वन्यजन्तुको लोप हुनु, खाद्यान्न वाली नष्ट, नगदेवाली नष्ट, चौपाय मर्नु		छैन	छैन	टनेल खेती, समयानुकूल खेतीपाती
खडेरी	वनस्पति सुक्नु, अन्नवाली र तरकारी वाली सुकेर नाश हुनु, फलफूल सुक्नु	उत्पादनमा कमी हुनु, भोकमरी हुनु, पानीका मुहानसुक्नु, जग्गाको बाझोपना बढ्नु, मानवीय स्वास्थ्यमा असर, कुपोषण बढ्नु, जैविक विविधतामा असर	आकाशे पानीको पर्खाईमा रहेको, खाद्यान्न खरिद गर्नुपर्ने, खोरिया फडानी बढ्नु	छैन	छैन	बेमौसमी तरकारीखेती, आधुनिक खेती प्रणालीको विकास, टनेलखेती, आधुनिक खेती प्रणाली
हावाहुरी	अन्नवाली, तरकारीखेती, फलफूल खेती क्षति, पशुपालनमा असर, जागिर, व्यापार, आवतजावतमा असर	अन्नवाली, तरकारीखेती, फलफूल खेती नोक्सान पुरयाउने र उत्पादन मा कमी हुने, घर गोठ, विद्यालयहरूका छानाको उडाएको, मनोवैज्ञानिक असर पर्नु, जीविकोपार्जनमा असर	स्वयम् ले आआफनो घरगोठ मर्मत गरेको विद्यालयहरू लाई स्थानीयको श्रमदान बाट पुननिर्माण गर्नेगरेको ।	छैन	छैन	वाली बिमा, प्राविधिकको डिजाईन तथा नक्सानुसार बलियो संरचना निर्माण गर्ने ।

जलवायु उत्पन्न प्रकोपहरू	प्रभावित जीविकोपार्जन का स्रोतहरू	प्रकोपले परेका असरहरू	समुदाय ले अपनायाका जुधने उपायहरू	के ति उपय हरुले काम गरेका छन् ?	के ति उपय हरु दिगो छन् ?	बैकल्पिक अनुकूलनक उपायहरू तथा विपद जोखिम न्यूनीकरण
हिमपात	आवतजावत मा असर, तरकारी वाली नोक्सान	तरकारी उत्पादनमा कमी, आर्थिक समस्या	केही समय अगाडि वा पछाडी अन्नवाली लगाउने	छैन	छैन	खेतीपातीमा परिवर्तन, फलफूलखेती, स्याउखेती

५.२ अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यहरूको प्राथमिकीकरण

पहिचान भएका जोखिम तथा प्रकोपहरूको प्रभावहरू तथा त्यसको लाभ लागत अनुपात लाभान्वित वर्ग आदिलाई मध्यनजर गरी अनुकूलनका उपायहरूको प्राथमिकीकरण तय गरिएको छ । प्राथमिकीकरण गर्ने क्रममा प्रभावकारिता, खर्चको मितव्ययीता, सम्भावना, महिलाप्रति संवेदनशीलता जस्ता उल्लेखित विषय वस्तुहरूलाई अङ्क १ देखि ३ निर्धारण गरिएको थियो जसमा अङ्क १ ले आधार राम्ररी पुरा गर्न नसक्ने तथा अङ्क ३ ले राम्ररी पुऱ्याउन सक्ने जनाउँछ । यस विधिमा खर्चको मितव्ययीता भने कम खर्चिलोलाई अङ्क ३ र धेरै खर्चिलोलाई अङ्क १ मानिएको छ । सबै विश्लेषणको नतिजालाई जोडेर आएको कुल अङ्कहरूलाई ३ भागमा विभाजन गरिएको थियो । जसमध्ये १४— १५ अङ्क आएका उपायहरूलाई तत्काल र अत्यावश्यक अवलम्बन गर्नुपर्ने १२—१३ अङ्कलाई उच्च आवश्यक र ११ भन्दा कमका अङ्क आएकाहरूलाई आवश्यक भनी वर्गीकरण गरिएको थियो । सो अनुसार प्राथमिकीकरण क्रमशः प्रथम, द्वितीय र तृतीय गरी श्रेणीबद्ध गरिएको छ ।

तालिका २३ अनुकूलन तथा विपद जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरूको प्राथमिकीकरण

प्रकोप	अनुकूलनका उपायहरू	उपयोगिता, दियोपन तथा सांख्यिकता (१—३)	प्रभावकारिता (१—३) (क) (ख)	खर्चको प्रभावकारिता (१—३) (ग)	सम्भाव्यता (१—३) (घ)	लैङ्गिक संवेदनशीलता (ङ)	कुल (क+ख+ग+घ+ङ)	प्राथमिकीकरण
पहिरो	पहिरो पूर्व सूचना प्रणालीको स्थापना	३	३	१	१	२	१०	तृतीय
	तटवन्ध निर्माण, ग्याविन पर्खाल	३	३	३	२	३	१४	प्रथम
	वायोइन्जीनियरिङ , वृक्षारोपण	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तरउन्नती	३	२	१	३	३	१२	द्वितीय
	पहिरो तथा जोखिम क्षेत्र मा वृक्षारोपण	३	३	३	२	३	१४	प्रथम
	खेतीयोग्य जग्गाको गहा सुधार	३	३	३	२	२	१३	द्वितीय
	कृषि वन प्रणाली प्रर्वद्धन	३	३	३	३	३	१५	प्रथम
आगलागी	अग्नी नियन्त्रण सम्बन्धि तालिम तथा सामग्री वितरण	३	२	२	२	२	११	तृतीय
	वन र आवादी क्षेत्रमा अग्नी रेखा निर्माण	३	३	२	२	२	१२	द्वितीय
	डढेलो नियन्त्रण सामग्री वितरण तथा जनशक्ती उत्पादन	३	२	२	१	२	१०	तृतीय
	डढेलो नियन्त्रणको सुचनासहितको होडिग बोर्ड स्थापना	३	२	३	३	३	१४	प्रथम
बाढी, वर्षा	खानेपानी मुहान संरक्षण	३	३	३	३	३	१५	प्रथम
	सूचना प्रणालीको स्थापना	३	३	१	२	२	११	तृतीय
	तटवन्ध, तथा नाली मर्मत तथा निर्माण	३	३	१	१	३	११	तृतीय

प्रकोप	अनुकूलानका उपायहरू	उपयोगिता, दिगोपन तथा सांस्कृतिकता (१-३)	प्रभावकारिता (१-३) (क) ख)	रुचको प्रभावकारिता (१-३) (ग)	सम्भाव्यता (१-३) (घ)	लैङ्गिक संवेदनशीलता (ङ)	कूल (क+ख+ग+घ+ङ)	प्राथमिकिकरण
	गोरेटो बाटो सुधार							
	वायो ईन्जिनियरिंग (जैविक बाध र पर्खाल)	२	३	३	२	३	१२	प्रथम
कृषि रोग	कम्पोस्ट मल तयारी तालिम	३	३	३	२	२	१३	द्वितीय
	रोग किरा प्रतिरोधी प्रजातिहरूको प्रवर्धन	३	३	२	२	२	१२	द्वितीय
	प्रांगारिक मल तथा जैविक विषादी तयारी तालिम	३	३	३	२	२	१३	द्वितीय
	बाली विमा वारे जनचेतना	३	२	२	२	२	११	तृतीय
	बाली विमा	२	२	२	२	२	१०	तृतीय
	माटो परिक्षण शिविर	३	३	१	२	३	१४	द्वितीय
	वीउ भण्डारणको स्थापना	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	मौसमी तथा बेमौसमी खाद्य र कृषि उपज संकलन गोदाम	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
असिना	असिनापानी प्रतिरोधी जाली वितरण	३	२	१	२	३	११	तृतीय
	टनेल खेती	३	२	२	३	३	१३	द्वितीय
खडेरी	खानेपानी मुहान संरक्षण, खानेपानी योजना निर्माण तथा मर्मत	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तरउन्नती	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	थोपा सिंचाई	३	२	२	१	३	१२	द्वितीय
	टनेल तथा बेमौसमी तरकारी खेती	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	पोखरी संरक्षण	२	३	३	३	२	१३	द्वितीय
	प्लास्टिक पोखरी	२	२	१	२	२	९	तृतीय
	पक्की सिंचाई पोखरी	३	३	१	१	१	९	तृतीय
स्याउ कृषि सम्बन्धि तालिम	३	३	२	२	१	१३	तृतीय	

५.३ बजेट सहितको अनुकूलन कार्ययोजना

अधिल्ला खण्डहरूमा भएका प्राथमिकता अनुसार सहभागितामूलक खुल्ला छलफलको आधारमा र हालसम्म भएको प्रगति तथा बाँकी क्रियाकलापहरू समेतलाई ध्यानमा राखी निम्नानुसार योजना (२०८१/०८२ देखि २०८५/०८६ सम्म) जलवायु परिवर्तन स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना, गोसाईकुण्ड गाउँपालिका, रसुवा ले तयार गरिएको छ । यस योजनामा बजेट अनुमान गर्दा सहभागितामूलक छलफलबाट स्थानीय अनुभव तथा वर्तमान दर रेटका आधारमा गरिएको छ ।

तालिका २४ स्थानीय अनुकूलन योजना, गोसाईकुण्ड गाउँपालिका, रसुवा

क्र. स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरू
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
१. कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१	माटो परिक्षण	पटक	५	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	६ वटै वडा स्तरमा	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
२	जैविक विषादी तयारी र प्रयोगविधि वारे तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	कृषि शाखा स्याफुवेशि	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
३	मौसमी तथा वेमौसमी तरकारी खेती सम्बन्धी तालिम र प्रविधि हस्तान्तरण	पटक	५	३००	१	३००	१	३००	१	३००	१	३००	१	३००	१५००	कृषि शाखा स्याफुवेशि	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
४	रैथाने वाली बीउ वितरण	पटक	५	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	५०००	६ वटै वडाका कृषकहरू	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
५	एक वडा एक कृषि प्राविधिक तालिम	जना	६	१००	०	०	६	६००	०	०	०	०	०	०	६००	६ वटै वडाका गरिव तथा विपन्नवर्गका योग्य महिला वा पुरुष	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
६	एक वडा एक पशु प्राविधिक	जना	६	१००	०	०	६	६००	०	०	०	०	०	०	६००	६ वटै वडाका गरिव तथा	वडा, गापा, प्रदेश, संघ,

क्र. स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु	
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा				
	तालिम																विपन्नवर्गका योग्य महिला वा पुरुष	सरोकारवाला निकायहरु
७	रैथाने वाली संरक्षण तालिम र प्रविधि सहयोग आलु, फाफर, जौ खेति	पटक	३	१००	०	०	१	१००	१	१००	१	१००	०	०	३००	वडा नं.४, लाडटाड, क्यान्जीन	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
८	मोडेल ग्रिन हाउस निर्माण	स्थान	२	३००	०	०	२	६००	०	०	०	०	०	०	६००	वडा नं.४, लाडटाड, क्यान्जीन	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
						१५५०		३४५०		१६५०		१६५०		१५५०	९८५०			
२. वन जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण																		
१	डालेघाँस र रैथाने प्रजाति तथा निगालोको विरुवाको रोपण	लस	१०	५००	२	१०००	२	१०००	२	१०००	२	१०००	२	१०००	५०००	सबै वन क्षेत्र	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
२	सुन्तला, अमिलो, कागती बेर्ना नर्सरी निर्माण	वटा	२	५००	२	१०००	०	०	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं. १, ३, ५ र ६	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
३	सुन्तला अमिलो, कागती बेर्ना वितरण	लस	३	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	०	०	०	०	३०००	वडा नं. १, ३, ५ र ६	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
४	खानेपानी मुहान संरक्षण	वटा	१२	५००	०	०	४	२०००	४	२०००	४	२०००	०	०	६०००	वडा नं.३, मा लुम्बुखोला १, सुर्खाखोला १, खाम्जीड खोला १,	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	

क्र. स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																सत्ताखोला १, वादीलुङ खोला १, देवलखोला ३, धोवीखोला २, गरवालखोला १, पेल्कोखोला १	
५	खानेपानी मुहान संरक्षण, सम्बर्धन	बटा	३	१०००	०	०	१	१०००	१	१०००	१	१०००	०	०	३०००	वडा नं.४, चेकोटी फेद, लुम्छाङ खोला, क्यान्जीन खोला	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
६	नर्सरी निर्माण तथा व्यवस्थापन १. लाडटाड सल्ला, २.गोत्रे सल्ला, ३.भोजपत्र। ४.लालिगुराँस, ५.धुपीसल्ला	स्थान	१	१०००	१	१०००	०	०	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.४, लाडटाड वा क्यान्जीन	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
७	वन्यजन्तु आहारा कृतिम पोखरी निर्माण	बटा	३	५००	०	०	०	०	३	१५००	०	०	०	०	१५००	वडा नं.६ मध्यवर्ति वन क्षेत्र	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
८	अग्नि तथा डडेलो नियन्त्रण सम्बन्धीतालिम र सामाग्रि वितरण	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	सबै मध्यवर्ति क्षेत्र उपभोक्ता समिति लाई समेटिकन गाउँपालिका, स्याफुवेशिमा	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
९	वृक्षारोपण	लस	४	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	०	०	२०००	सम्पूर्ण समुदाय र	वडा, गापा,

क्र. स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																वन क्षेत्र	प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१०	वनमा अग्नी रेखा निर्माण	पटक	२५०	५	५०	२५०	५०	२५०	५०	२५०	५०	२५०	५०	२५०	१२५०	वन क्षेत्र	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
					४९५०		५९५०		७४५०		४९५०		१४५०	२४७५०			
३.जलस्रोत तथा उर्जा																	
१	भेन्जाड सिचाईकुलो मर्मत, निर्माण	किमी	२	५००	०	०	२	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं. ३, भेन्जाड सिचाईकुलो निर्माण तथा मर्मत	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
२	सिचाईकुलो निर्माण	किमी	४	५००	०	०	४	२०००	०	०	०	०	०	०	२०००	वडा नं. ६, त्रिशुली देखि धुन्चे सम्म	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
३	पाईप लाईन सिचाई कुलो निर्माण योजना	किमी	५	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	५०००	वडा नं.६, माझकुलो, चोरगाँउ, लामीदमार, गोठेलटोल, सियालीगाउ, चिसामुल	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
					१०००		४०००		१०००		१०००		१०००	६०००			
४.स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई																	
१	खानेपानी निर्माण तथा सम्भार	वटा	७	५००	०	०	२	१०००	२	१०००	२	१०००	१	५००	३५००	वडा नं.१, मा लाम्त्रो ३ वटा, किप्लो २ वटा, घुसिड १ वटा,	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु

क्र. स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																प्याङलुङ १ वटा	
२	खानेपानी निर्माण तथा सम्भार	किमी	४	५००	०	०	४	२०००	०	०	०	०	०	०	२०००	वडा नं.३, लुम्बुखोला देखि सेर्पागाउँ सम्म	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
३	लाडटाड लेरुड सरसफाई कार्यक्रम	पटक	१०	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	वडा नं.४, लाडटाड लेरुड वेश क्याम्प	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
४	सडक किनारामा नाली निर्माण	पटक	३	१०००	०	०	१	१०००	१	१०००	१	१०००	०	०	३०००	वडा नं.४, लाडटाड, क्यान्जीन	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
५	ढल व्यवस्थापन	स्थान	२	२०००	०	०	१	२०००	१	२०००	०	०	०	०	४०००	वडा नं.४, लाडटाड, क्यान्जीन	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
६	फोहर तथा प्लाष्टिक व्यवस्थापन स्सीनेटर	स्थान	२	२०००	०	०	१	२०००	१	२०००	०	०	०	०	४०००	वडा नं.४, लाडटाड, क्यान्जीन	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
७	खानेपानी रिजर्भ टंकी निर्माण	वटा	२	१५००	०	०	२	३०००	०	०	०	०	०	०	३०००	वडा नं. ६, सशस्त्र क्याम्प, नक्छेपा	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
८	खानेपानी निर्माण योजना	वटा	४	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	०	०	४०००	वडा नं.६ मा ढाडे खानेपानी, बोकाझुण्डा, भिमाली, नाउत	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु

क्र. स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु	
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा				
९	एकघर एकधारा बृहत खानेपानी निर्माण योजना	लस	४	५०००	१	५०००	१	५०००	१	५०००	१	५०००	०	०	२००००	सम्पूर्ण समुदायहरुमा	बडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
१०	डस्टबिन स्थापना	बटा	५००	१५	०	०	०	०	०	०	५००	७५००	०	०	७५००	सबै वडाहरुको स्थानीय बजार तथा चौक हरुमा	बडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
						६०५०		१७०५०		१२०५०		१५५५०		५५०	५१२५०			
५ जलवायुजन्य प्रकोप न्यूनीकरण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन																		
१	तारजालि तटबन्ध निर्माण, जैविक तटबन्ध निर्माण	स्थान	३	१०००	०	०	०	०	१	१०००	१	१०००	१	१०००	३०००	बडा नं. १, देलेनगाड पहिरो, छुर्तेनमार्फु पहिरो, मिन्दोगाड पहिरो	बडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
२	तारजालि तटबन्ध निर्माण	स्थान	१	२०००	०	०	०	०	०	०	०	०	१	२०००	२०००	बडा नं. १, च्याम्बेलुड खोला	बडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
३	तारजालि तटबन्ध, सर्ट कंक्रीट निर्माण, रकपोल निर्माण	पटक	५	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	५०००	बडा नं. २, घट्टेखोला पहिरो, लिडजेन पहिरो	बडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
४	तारजालि तटबन्ध, रकपोल, जैविक तटबन्ध, बुक्षारोपण	पटक	५	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	५०००	बडा नं. ३, उसुगु पहिरो, छुनागाड पहिरो, ढोरोल्वा पहिरो, छिराम्मु पहिरो, पासाडरागे पहिरो	बडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
५	मेष जाली निर्माण	किमी	१०	१०००	२	२०००	२	२०००	२	२०००	२	२०००	२	२०००	१००००	बडा नं. ४,	बडा, गापा,	

क्र. स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																गुम्वाडाडा देखि सिन्धुम सम्म	प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
६	तारजालि तटबन्ध निर्माण, सर्ट कंक्रीट निर्माण, रकपोल निर्माण	पटक	५	२०००	१	२०००	१	२०००	१	२०००	१	२०००	१	२०००	१००००	वडा नं.५, गुम्वा माथिको पहिरो, रातोभिर पहिरो, ठुलाःधार्खु गोल्मु पहिरो	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
७	गुम्वा माथिको ठूलो ढुंगालाई व्यवस्थापन	पटक	१	२००	०	०	०	०	१	२००	०	०	०	०	२००	वडा नं.५, गुम्वा माथिको पुरानो स्याफ्रुवेशि पहिरो	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
८	ग्याविन वाल निर्माण, जैविक तटबन्ध, वृक्षारोपण	पटक	५	१५००	१	१५००	१	१५००	१	१५००	१	१५००	१	१५००	७५००	वडा नं.६, कोवानी पहिरो, चरण पहिरो	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
९	क्रिक्वु भुईघाँस रोपन	पटक	३	१००	१	१००	१	१००	१	१००	०	०	०	०	३००	वडा नं.६, कोवानी पहिरो, चरण पहिरो	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१०	चरण भल निकास तथा भलवाँध निर्माण	पटक	३	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	०	०	०	०	३०००	वडा नं.६, कोवानी पहिरो, चरण पहिरो	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
११	बोकाझुण्डा तारजालि तटबन्ध	पटक	५	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	५०००	वडा नं.६, बोकेझुण्डा पहिरो	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
						९६००		९६००		१०८००		९५००		११५००	५१०००		

क्र. स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु	
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा				
६. उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार																		
१	पैदलमार्ग स्तरउन्नति	किमी	१५	५००	०	०	५	२५००	५	२५००	५	२५००	०	०	७५००	वडा नं.४, च्यावरखोला कयान्जीन सम्म देखि	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
२	हस्तकला उद्योग स्थापना सहयोग	वटा	१०	२०	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	२००			
						४०		२५४०		२५४०		२५४०		४०	७७००			
७. पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा																		
१	चौरी खर्क गोठ टहरा निर्माण	वटा	१२	३००	०	०	०	०	४	१२००	४	१२००	४	१२००	३६००	वडा नं.२, याडछोजो खर्क, दुधकुण्ड डाडा, क्यारुड खर्क	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
२	लाडसिला खर्क व्यवस्थापन	पटक	५	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	वडा नं.४, लाडसिला खर्क मेला स्थल	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
३	चेकोरी पिक व्यवस्थापन	पटक	५	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	वडा नं.४, चेकोरी पिक	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
४	कयान्जीन रि व्यवस्थापन	पटक	५	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	वडा नं.४, कयान्जीन रि	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
५	गल्यासियर लेक व्यवस्थापन	पटक	५	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	वडा नं.४, गल्यासियर लेक	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	

क्र. स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
६	पर्यापर्यटन पद मार्ग निर्माण तथा मर्मत	किमी	२४	१०००	०	०	८	८०००	८	८०००	८	८०००	०	०	२४०००	वडा नं.४, मा क्यान्जीन — लाडसिसा ६, क्यान्जीन—चेरखोरी ५, क्यान्जीन—गन्जला पास ६, लाडसिसा— तिलमान पास ३, क्यान्जीन— लाडटाड, लेरुड वेशक्याम्प ४	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
७	पैदलमार्ग मा सांकेतिक चिन्ह स्थापना	वटा	१००	१	०	०	१००	१००	०	०	०	०	०	०	१००	वडा नं. ५ स्याफुवेशि देखि लाडटाड सम्मको पैदलमार्ग किनारा	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
८	सास्कृतिक तथा प्राकृतिक सम्पदा रिसर्च क्याम्प स्थापना	वटा	१	१०००	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं. ४, क्यान्जीन वा लाडटाड	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
९	गुम्वा संरक्षण सम्बर्धन	वटा	३	१०००	०	०	०	०	१	१०००	१	१०००	१	१०००	३०००	वडा नं.५, साडप्पा गुम्वा, छोर्तेन गुम्वा, डुकसाडकता छोलिड गुम्वा	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
						२००		९३००		११४००		१०४००		२४००	३२७००		
द.लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण जीविकोपार्जन र शुशासन																	
१	रैथाने जातको वाली व्यवस्थापन निर्माण	पटक	२	२५०	१	२५०	१	२५०	०	०	०	०	०	०	५००	वडाका विपन्न घरधुरीका महिला वा पुरुष	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला

क्र. स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																	निकायहरु
२	व्यवसायिक बाखापालन तालिम	पटक	२	२५०	१	२५०	१	२५०	०	०	०	०	०	०	५००	वडाका विपन्न घरधुरीका महिला वा पुरुष	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
३	व्यवसायिक कुखुरापालन तालिम	पटक	२	२५०	१	२५०	१	२५०	०	०	०	०	०	०	५००	वडाका विपन्न घरधुरीका महिला वा पुरुष	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
४	फलफूल तथा तरकारी बिक्रि हाटवजार स्थापना	वटा	२	१०००	१	१०००	१	१०००	०	०	०	०	०	०	२०००	वडा स्याफुवेशि	नं.५, वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
५	व्यवसायिक रैथाने आलुखेती तालिम सामाग्री सहयोग	पटक	४	३००	१	३००	१	३००	१	३००	१	३००	०	०	१२००	वडाका विपन्न घरधुरीका महिला वा पुरुष	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
६	बाखापालन तालिम र सहयोग	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	वनक्षेत्र संग जोडिएका किसानहरु	वस्ती गरिव वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
७	मौसमी तथा वेमौसमी तरकारीखेती तालिम र सहयोग	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	सबै कृषकहरु	वडाका वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
८	शत्रुजीव व्यवस्थापन तालिम	पटक	३	४००	०	०	१	४००	१	४००	१	४००	०	०	१२००	सबै कृषकहरु	वडाका वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु

क्र. स.	कृषाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
९	व्यवसायिक तरकारी खेती तालिम र सहयोग	पटक	३	४००	०	०	१	४००	१	४००	१	४००	०	०	१२००	वडा नं.४, काउली, वन्दागोपि, रायोसाग, मुला, गाजर, खुर्सान्नी, गोलभेडा	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१०	युरोपेनी प्लाष्टिक टनेल खेती तालिम र सहयोग	पटक	३	४००	०	०	१	४००	१	४००	१	४००	०	०	१२००	वडा नं.४, काउली, वन्दागोपि, रायोसाग, मुला, गाजर, खुर्सान्नी, गोलभेडा	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
११	होटेल् कुक तालिम	पटक	३	४००	०	०	१	४००	१	४००	१	४००	०	०	१२००	वडाका विपन्न घरधुरीका महिला वा पुरुष	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१२	चौरी उत्पादन तालिम र सहयोग	पटक	३	४००	०	०	१	४००	१	४००	१	४००	०	०	१२००	वडाका विपन्न घरधुरीका महिला वा पुरुष	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१३	चौरी पालन तालिम	पटक	३	४००	०	०	१	४००	१	४००	१	४००	०	०	१२००	वडाका विपन्न घरधुरीका महिला वा पुरुष	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
						२४५०		४८५०		३१००		३१००		४००	१३१००		
९. जनचेतना अभिवृद्धि क्षमता बिकास र अनुगमन																	
१	आगलागी नियन्त्रण सम्बन्धी होडिड बोर्ड स्थापना	वटा	५०	१०	१०	१००	१०	१००	१०	१००	१०	१००	१०	१००	५००	पालिका अन्तगतका सबै वन क्षेत्र	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
२	पूर्वसूचना प्रणाली अवलोकन भ्रमण	पटक	२	५००	०	०	१	५००	१	५००	०	०	०	०	१०००	सिन्धुपाल्चोक, गोर्खा, सुनसरी, बाके, बर्दिया,	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला

क्र. स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																कैलाली, कनचनपुर	निकायहरु
३	लेखाजोखा तथा प्रतिवेदन लेखन तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	बिपद व्यवस्थापन समिति	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
४	अनुगमन तथा मूल्यांकन बैठक	लस	२०	२०	४	८०	४	८०	४	८०	४	८०	४	८०	४००	बिपद व्यवस्थापन समिति र अन्य उपसमितिहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
५	नेतृत्व विकास तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	बिपद व्यवस्थापन समिति र अन्य उपसमितिहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
६	प्राकृतिक स्रोतमा महिलाको भूमिका विषयक तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	उपभोक्ता समिति का पदाधिकारीहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
७	महिला हिसा बिरुद्ध तालिम तथा अभियान	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	उपभोक्ता समिति का पदाधिकारीहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
८	निर्णायक तहमा महिला नेतृत्व विकास तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	उपभोक्ता समिति का पदाधिकारीहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
९	विपद् व्यवस्थापन समितिको पदाधिकारीको क्षमता वृद्धि	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	उपभोक्ता समिति का पदाधिकारीहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु

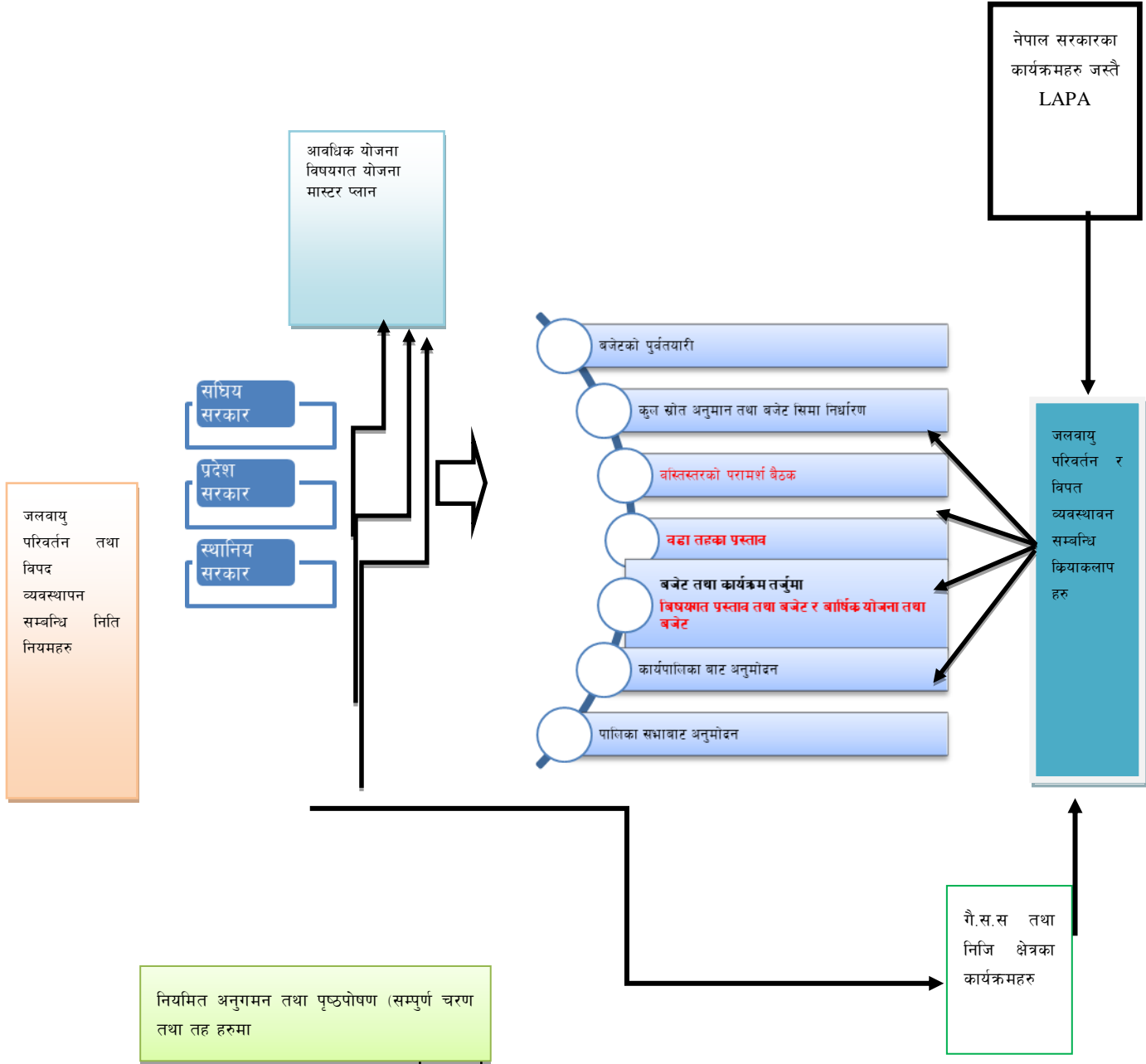
क्र. स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
	तालीम																
१०	विपद् व्यवस्थापन समितिको पदाधीकारीको वार्षिक तथा अर्धवार्षिक समिक्षा बैठक	पटक	१०	५०	२	१००	२	१००	२	१००	२	१००	२	१००	५००	पालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
११	अगुवा कृषक अवलोकन भ्रमण	पटक	२	१०००	०	०	०	०	०	०	१	१०००	१	१०००	२०००	सबै वडाका कृषकहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१२	चट्यांग सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम	पटक	१०	५०	२	१००	२	१००	२	१००	२	१००	२	१००	५००	सबै वडाका जनघनत्व तथा बाक्लो वस्ती हुने स्थानहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१३	विपद् जोखिम सम्बन्धि रेडियो सचेतना कार्यक्रम	लस	५	२०	१	२०	१	२०	१	२०	१	२०	१	२०	१००	स्थानीय एफएम	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१४	गाउँपालिका स्तरीय जलवायु अनुकूलन सूचना केन्द्र स्थापना	वटा	१	५००	०	०	१	५००	०	०	०	०	०	०	५००	गाउँ कार्यपालिका को कार्यालय, स्थापना र धुन्चे	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१५	जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन विषयक हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता	पटक	५	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	५००	पालिका स्तरीय सामुदायिक विद्यालयहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु

क्र. स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरू
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
						१७००		२७००		२२००		२७००		२७००	१२०००		

स्थानीय समुदायसँगको प्रत्यक्ष छुलफल तथा अन्तरक्रिया र गोसाईकुण्ड गाउँपालिका स्तरीय योजना तर्जुमा तथा ड्राफ्ट शेरिङ्ग गोष्ठीमा तयार पारिएका यी योजनाहरूको विशेष महत्व छ । यी सबै अनुकूलनका योजनाहरूले समुदायको संकटासच्छटा घटाउन र जीविकोपार्जनका स्रोतप्रतिको पहुँच स्थापना गर्न महत्वपूर्ण भूमिका रहनेछ । छोटो समयमा प्रभावकारी सेवा प्रदान गर्न सक्ने क्षमता, थप विकल्पहरूको पर्याप्तता, लक्षित वर्गमा पुऱ्याउन सक्ने सकारात्मक प्रभाव, गरिब तथा विपन्न समुदाय (संकटासन्न समुदाय) वा घरधुरीको आवश्यकता, समय सिमामा आधारित रहेर शीघ्र गर्न सकिने र खर्चमा मितव्ययीताका आधारहरू विश्लेषण गरी प्राथमिकतामा परेका अनुकूलनका उपायहरूलाई समेटेी यस अनुकूलन योजनाहरू तर्जुमा गरिएको छ

परिच्छेद ६ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मूलप्रवाहीकरण

जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका सवालहरूलाई नीति, नियम, आवधिक योजनामा र वार्षिक योजना तर्जुमा मूलप्रवाहीकरण गर्न विभिन्न तहमा भएका तहगत संरचना, मन्त्रालय, स्थानीय सरकार र सरोकारवालाहरूको ठाडो र तेस्रो समन्वयन हुनुपर्ने देखिन्छ ।



चित्र नं १६: लापा मूलप्रवाहीकरण

स्थानीय योजना प्रक्रियामा छुनौटमा परेका तर स्थानीय सरकारले लगानी गर्न नसक्ने, बहुबर्षे योजनाहरूलाई समेत प्रदेश र संघबाट विनियोजन हुने बजेटहरूबाट विनियोजित गर्ने साथै विभिन्न तहबाट नियमित अनुगमन तथा पृष्ठपोषण गरेमा बस्ती वा बडा स्तरमा समेत जलवायु र विपद् सम्बन्धिका योजनाहरूले प्राथमिकता पाउनेछन् । योजना तथा विकासका नीतिहरूमा मूलप्रवाहीकरण र स्थानीय तहको वार्षिक योजना, बजेट तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण ६.१ र ६.२ अनुसार हुनेछ ।

६.१ आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरूमा मूलप्रवाहीकरण

जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी स्थानीय सूचना, जोखिमको अवस्था, स्रोत साधनको उपलब्धता, गुणस्तर तथा त्यस माथिको पहुँच र अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरणको आवश्यकता पहिचानको आधारमा जलवायु परिवर्तनलाई गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाका आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरूमा मूलप्रवाहीकरण गरी जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापनलाई संस्थागत गरिनेछ । जलवायु परिवर्तनको जोखिममा रहेका परिवार, समुदाय, वडा वा गाउँपालिकालाई अपना अनुकूलन प्राथमिकताबारे प्रष्टसँग अभिव्यक्त गर्न र प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सरकारी, गैरसरकारी र निजी क्षेत्रका स्रोत परिचालन गरिनेछ । जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी विश्लेषण, अनुकूलन र जोखिम न्यूनीकरणका रणनीतिहरू स्थानीय आवधिक योजना अथवा दीर्घकालिन योजनामा समावेश गरिनेछ । राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक योजना आयोगहरूको आधार पत्र तथा आवधिक विकास योजनालाई प्रस्थान बिन्दु बनाएर जलवायु उत्थानशीलताका दीर्घकालीन लक्ष्य तथा सोचहरू आवधिक योजनामा समायोजन गरिनेछ । प्राविधिक रूपले कार्यान्वयन गर्न कठिन तथा धेरै स्रोत लाग्ने अनुकूलनका योजनाहरू बहु वर्षीय, दीर्घकालीन तथा आवधिक योजनामा समायोजन गरेर कार्यान्वयन गर्ने । स्थानीय तहबीच वा स्थानीय तह र प्रदेश एवं संघसँग समन्वय गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने प्रकृतिका जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका आयोजनाहरू आवधिक योजनामा एकीकरण गरी कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने । स्थानीय आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सरकारी निकाय, गैरसरकारी संघ संस्था, विकास साझेदार र निजी क्षेत्रका स्रोत परिचालन गर्न मार्गचित्र तथा खाका तयार गरिनेछ । स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद १०, दफा ७० बमोजिम यस गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको स्थानीय संचित कोषबाट रकम विनियोजन गरी विपद् व्यवस्थापन तथा आर्थिक सहायता कोषको स्थापना गरिएको छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यस गाउँपालिकाले गाउँपालिकाको अधिकार क्षेत्र भित्र प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद् तथा अप्रत्याशित कारण बाट सृजना भएको विशेष परिस्थितिलाई नियन्त्रण गर्न एक विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना गरी सो कोषको व्यवस्थापन गर्न वाञ्छनिय भएकोले गोसाईकुण्ड गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन तथा आर्थिक सहायता कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७४ लागु गरेको छ ।

६.२ स्थानीय तहको वार्षिक योजना, बजेट तर्जुमा र अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रक्रियामा समायोजन

अनुकूलन योजनालाई विकास र विषयगत योजनामा साथै स्थानीय सेवा प्रदान गर्ने निजी तथा गैर सरकारी संस्थाहरूको योजना प्रक्रियामा समायोजन गर्नका लागि वडा एवं गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधि, राजनैतिक दलहरू, अन्य बहुसरोकारवालाहरू र एकीकृत योजना तर्जुमा समितिसँग यस अनुकूलन योजना तर्जुमा प्रक्रिया देखि नै छलफल र समन्वय गरिएको छ । यसरी नै पालिका स्तरमा अनुकूलन कार्य योजनाका र प्रक्रियाको सम्बन्धमा प्रस्तुतिकरण गरी पालिकाका सेवा प्रदायक निकायहरूसँग छलफल गरियो । गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको हरेक वडा स्तरका स्थानीय राजनीतिक दल, सामाजिक संस्थाहरू, मध्यवर्ति क्षेत्र उपभोक्ता समिति, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरू संग विस्तृत छलफल तयार गरी अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ र गाउँपालिकाबाट अनुमोदन भए पश्चात यो लागु हुनेछ । यसरी नै गाउँपालिकाको वार्षिक योजनामा समावेश नभएका योजनाहरूलाई नियमित योजना तर्जुमा प्रक्रिया मार्फत जिल्ला समन्वय समिति तथा सम्बद्ध विषयगत कार्यालयहरू तथा अन्य सरोकारवाला निकायमा पनि पेश गरी मूलप्रवाहिकरणको लागि पहल हुनेछ । भविष्यमा गाउँपालिकाले तयार गर्ने आवधिक तथा वार्षिक योजना तथा रणनीतिहरूमा यस अनुकूलन योजनालाई उच्च प्राथमिकताका साथमा समायोजन गरिनेछ । यस योजनाका प्राथमिकताहरूलाई केन्द्रिय स्तरमा वन तथा वातावरण मन्त्रालय मार्फत राष्ट्रिय योजना आयोगबाट तयार गरिने रातो किताब मार्फत राष्ट्रिय विकास योजनामा समायोजन गर्न समेत आवश्यक पहल गरिनेछ । योजना समायोजनका लागि निम्नानुसार कार्यहरू समेत पहिचान गरिएका छन् ।

क) तत्काल गर्नुपर्ने

- योजनाका बारेमा सचेतना जागरण गर्ने र अपनत्वको विकास गर्ने ।
- योजना पुस्तिका वा सो अन्तर्गत प्राथमिकतामा परेका क्रियाकलापहरू आवश्यक प्रक्रिया पुऱ्याई सम्बन्धित विषयगत तथा अन्य सरोकारवालाहरू समक्ष पेश गरी सहयोगको लागि पहल र पैरवी गर्ने ।

ख) योजना तर्जुमा प्रक्रियाको समयमा समायोजन गर्नुपर्ने

तालिका २५ योजना तर्जुमा प्रक्रिया समायोजन

योजना तर्जुमा को स्तर	आवश्यक तयारी	जिम्मेवारी
टोल बस्ती स्तर	यस योजना बमोजिम आ—आफनो टोल बस्तीमा प्राथमिकतामा परेका योजनाहरू निर्धारित ढाँचामा पेश गर्ने ।	सम्बन्धित टोल बस्तीबाट पालिकामा प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्ति (पालिका सभासदस्य) वा प्रभावित समुदाय वा सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको व्यक्ति ।
वडा स्तर	बिभिन्न वडासँग सम्बन्धित कार्यक्रम भए सबैसँग समन्वय गर्नुपर्ने	वडा अध्यक्ष, सचिव वा तोकिएको व्यक्ति, वडा समितिका सदस्यहरू

योजना तर्जुमा को स्तर	आवश्यक तयारी	जिम्मेवारी
गाउँपालिकास्तर	गाउँ परिषदबाट अनुमोदन गराउन पहल गर्ने ।	कार्यपालिका सदस्यहरू, स्थानीय विपद व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरू, राजनितिक दलका प्रतिनिधि
विषयगत क्षेत्रका योजनाहरू	वनसंग सम्बन्धित योजनाहरू सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको साधारणसभा पूर्व नै कार्यसमितिमा पेश गर्ने, माथिल्लो स्तरमा लैजानुपर्ने योजना भएपनि सम्बन्धित निकायको तल्लो तह (जस्तै: सब डिभिजन वन कार्यालय) को सिफारिस, सेक्टर स्तरको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा योजना पेश	सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रसँग सम्बन्धित तथा अनुभवी व्यक्ति भएमा राम्रो ।
विभिन्न परियोजनाहरू	परियोजनाका तल्लो तहका योजना तर्जुमा प्रक्रियामा वा सोझै परियोजनाको पायकको कार्यालयमा निर्धारित ढाँचामा कार्यक्रम पेश	परियोजनाका स्थानीय सामाजिक परिचालक तथा कर्मचारी मार्फत गर्दा राम्रो

६.३ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना

गोसाईकुण्ड गाउँपालिका अन्तर्गत अनुकूलन योजनामा समेटिएका सबै घरधुरी तथा सरोकारवालाहरूको प्रत्यक्ष सहभागिता तथा स्थानीय विपद व्यवस्थापन समिति, कार्यपालिका सदस्यहरू र गाउँपालिका स्तरीय अनुगमन मूल्यांकन समितिको अगुवाईमा अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको अनुगमन, मूल्याङ्कनको साथै अर्धवार्षिक रूपमा समिक्षा गरिनेछ । अभिलेखिकरणमा उल्लेखित आवश्यक सूचनाहरूलाई ध्यान दिई अनुगमन गर्नुपूर्व अनुगमनको खाका तयार गरी सोही अनुसार अनुगमन र प्रतिवेदन तयार गरिनेछ । अनुगमनको लागि समितिका पदाधिकारीहरू अनुगमन सम्बन्धि अभिमुखीकरणमा सहभागी भएर मात्र अनुगमन कार्यमा संलग्न हुनेछन् जसबाट गरिएका प्रभावकारिताको लेखाजोखा गर्न सहज हुनेछ । त्यसैगरी वार्षिक रूपमा मूल्याङ्कन गरिनेछ भने योजनाको अन्तमा अन्तिम मूल्याङ्कन गरी पुनःआगामी दिनको मूल्याङ्कन योजना तयार गरिनेछ । यसरी नै अनुकूलन कार्ययोजनालाई सघाउन अनुगमन तथा मूल्याङ्कनले सिकाइ, चिन्तन—मनन र पृष्ठपोषणका लागि अवसर प्रदान गर्दछ । कार्यक्रम सञ्चालनको क्रममा कार्यक्रम गुणस्तरीय तथा उद्देश्यमुलक बनाउन सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग तथा सम्बन्धित सरोकारवाला संस्थाहरूको सुझावलाई सम्बोधन गरिने छ । साथै गाउँपालिका तथा सम्बन्धित समूहले स्व अनुगमन मूल्याङ्कन गरिनुका साथै सहयोगी निकायहरू संग संयुक्त रूपमा समेत कार्यक्रमको नियमित अनुगमन मूल्याङ्कन गरिनेछ । कार्यक्रम सम्पादन पश्चात सम्बन्धित क्रियाकलापको सार्वजनिक लेखा परिक्षण गरिने छ ।

तालिका २६ अनुगमन तथा मूल्यांकन

अनुगमनका तहहरू	किन	कसले	कहिले	कसरि
वडातहको अनुगमन (क्रियाकलापहरूको तहमा)	पारदर्शीता र अपनत्व कायम गर्न, अनुकूलन कार्यहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन	वडा समिति, वडा स्तरीय अनुगमन समिति	कार्यक्रम सञ्चालन पूर्व, सञ्चालनको क्रममा र सम्पन्न भएको १ महिनाभित्र (हरेक कार्यक्रममा)	सार्वजनिक लेखा परिक्षण, स्वः अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, होडिग बोर्ड अवलोकन
गाउँपालिका तहको अनुगमन (प्रक्रिया र प्रगतिहरू तहमा)	कार्यक्रमको गुणस्तर कायम गर्न । योजना र प्रगतिको लेखाजोखा गर्न । कार्यक्रमको प्रभावकारीता वृद्धि गर्दै समयमा कार्य सम्पन्न गर्न ।	कार्यपालिका सदस्य, पालिकास्तरीय अनुगमन समिति, विपद व्यवस्थापन समिति, स्थानीय पत्रकार, कर्मचारी तथा सहयोगी निकायहरू	अर्धवार्षिक रूपमा (पौष र असारमा)	समिक्षा तथा योजना तर्जुमा बैठक, गोष्ठी
			त्रैमासिक	फिल्ड अनुगमन भ्रमण
			त्रैमासिक	संकटासन्न वर्गहरूसँग अन्तरक्रिया
			नियमित	फोटो तथा घटना अध्ययनको संकलन
			वार्षिक	वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

अनुगमनका तहहरू	किन	कसले	कहिले	कसरि
जिल्ला तहको अनुगमन	अन्तर पालिका समन्वयन तथा अनुकूलनका राम्र अभ्यासहरूको सिकाई आदान प्रदान गर्न पारदर्शिता र प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न	समन्वयन समितिका पदाधिकारीहरू	अर्धवार्षिक वा वार्षिक	फिल्ड अनुगमन भ्रमण
प्रदेस र संघीय मन्त्रालय	पारदर्शिता र प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न, कार्यक्रम संचालनको प्रभावकारिता आवश्यकता औल्याउन	प्रदेश — सामाजिक विकास, उद्योग पर्यटन वनवातावरण र सम्बन्धित मन्त्रालय सघं — वन तथा वातावरण र सम्बन्धित मन्त्रालय	वार्षिक	फिल्ड अनुगमन भ्रमण

कार्यक्रम संचालनको क्रममा कार्यक्रम गुणस्तरीय तथा उद्देश्य मुलक बनाउन सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग तथा सम्बन्धित सरोकारवाला संस्थाहरूको सुझावलाई सम्बोधन गरिनेछ । साथै वडा, गाउँपालिका तथा सम्बन्धित समूहले स्वअनुगमन, मूल्याङ्कन गरिनुका साथै सहयोगी निकायहरूसंग संयुक्त रूपमा समेत कार्यक्रमको नियमित अनुगमन मूल्याङ्कन गरिनेछ । कार्यक्रम सम्पादन पश्चात सम्बन्धित क्रियाकलापको सार्वजनिक लेखा परीक्षण गरिने छ ।

६.४. जलवायु परिवर्तन अनुकूलन व्यवस्थापनका कार्यहरूको तर्जुमा र कार्यान्वयन

अनुकूलन योजनाको तर्जुमा तथा कार्यान्वयनको नेतृत्व गाउँपालिकाले गर्नेछ । गाउँपालिकाले योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन बाहेक स्थानीय स्तरमा घरधुरी, स्थानीय समुदाय र परियोजनाहरूले स्थानीय अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्य, समुदायमा आधारित अनुकूलन कार्यक्रम, पारिस्थितिकिय प्रणाली, संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन र विषयगत क्षेत्रसँग सम्बन्धि र समूहको योजनामा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका कार्यहरू समायोजन गर्नेछ । जोखिम तथा संकटासन्नता र यसका अन्तरनिहित कारणहरू व्यक्ति, घरधुरी र समुदाय स्तरमा फरक फरक भएका कारण स्थानीय योजना तर्जुमा प्रकृत्यामा जलवायु परिवर्तनबाट बढी प्रभावित महिला तथा संकटासन्न घरधुरीको विशिष्ट समस्यालाई समाधान गर्ने अनुकूलनका कार्यक्रमहरू समावेश गरिनेछ । अनुकूलन र जोखिम न्यूनीकरणका योजनाहरू घरधुरी, स्थानीय समुदाय, उपभोक्ता समूह, संघ—संस्था र परियोजना स्तरमा निर्माण र कार्यान्वयन गर्नलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । जलवायु परिवर्तन अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका कार्यहरू व्यक्ति, घरधुरी, स्थानीय समुदाय र उपभोक्ता समूहको जीविकोपार्जन तथा पारिस्थितिकिय प्रणालीमा आधारित हुन सक्नेछ । यस योजनाको सफल तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र समन्वयात्मक भूमिकाका लागि वडा समिति तथा कार्यपालिका समिति क्रियाशील रहनेछ । स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना संचालन कार्यविधि अनुसार यस योजनाको कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित गरिनेछ । पालिकाले प्रदेश, सघिय सरकार, गै.स.स को सहयोग तथा समन्वयनमा क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन गर्ने छ । जलवायु वित्तका लागि पनि स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना महत्वपूर्ण दस्तावेज हुनेछ । अनुकूलन योजनामा उल्लेखित कार्यहरूलाई गाउँपालिका, विषयगत शाखा, समुदायमा स्थापित भई क्रियाशील रहेका विद्यमान समूह, संस्था, क्लबतथा उपभोक्ता समितिहरू मार्फत कार्यान्वयन गरिनेछ । भौतिक पूर्वाधार सम्बन्धि कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा आवश्यकता अनुरूप प्राविधिक तथा उपलब्ध अन्य विज्ञहरूबाट विस्तृत लागत अनुमान (इष्टिमेट) गराउनुकासाथै कार्यान्वयनमा समेत सहयोग लिईनेछ। अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको सहजिकरण

स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले गर्ने छ। जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमहरूलाई थप प्रभावकारी बनाउने, स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनलाई थप प्रभावकारी बनाउन आवश्यक पृष्ठपोषण गर्ने काम कार्यपालिका र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति मार्फत गरिने छ। बार्षिक बजेट तर्जुमा तथा जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमहरूलाई मुलप्रवाहीकरण गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने तथा बजेट विनियोजनका लागि कार्यपालिकामा पैरवी समेत विपद् व्यवस्थापन समिति मार्फत गरिने छ। यस समितिको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने आवश्यक क्रियाकलापहरू समेत समावेश गरिने छ। यस योजनामा अन्य सरोकारवाला निकायहरूको सहयोग पनि आवश्यक पर्ने हुनाले सो कार्यक्रमहरूका लागि सरोकारवाला निकायको वार्षिक योजनामा समावेश गर्नका लागि वडा एवं गाउँपालिकाले पहल गर्नेछ। प्राथमिकतामा परेका हरेक क्रियाकलापहरूको विस्तृत कार्यान्वयन योजना र जिम्मेवारी तय गरी सम्बन्धित व्यक्ति, संस्था निकायहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा स्रोत तथा सेवा जुटाई कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ। योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि व्यक्तिगत बानी व्यवहार देखि नै परिवर्तनको खाँचो देखिएको छ। त्यसैगरी यस योजनाको कार्यान्वयनमा नीजि क्षेत्रको भूमिका अहमहुन सक्छ। नीजि क्षेत्रको संभावित भूमिका यसै योजनामा उल्लेख गरिएको छ। यसका लागि वडा तथा गाउँपालिकाले सम्बन्धित नीजि क्षेत्र, व्यवसायिक क्षेत्र एवं स्थानीय उद्योग बाणिज्य संघ मार्फत समेत पहल गर्नेछ।

सन्दर्भ सामग्री

- राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६
- स्थानीय अनुकूलन योजनाको राष्ट्रिय संरचना (Revised LAPA Framework) २०७६
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३०
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति २०७५
- गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण, २०७९
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४
- केन्द्रिय तथाक विभाग (२०७८) राष्ट्रिय जनगणना
- ष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (National Adaptation Programme of Action-NAPA), २०६६
- सेन्डाइ कार्यढाँचा २०१५-२०३०

अनुसूचीहरू अनुसूची १ स्थानीय बिपद् व्यवस्थापन समिति, गोसाईकुण्ड गाउँपालिका रसुवा

क्र स	नाम	पद	सम्पर्क नम्बर
१	श्री कैसाड नुर्पु तामाङ	अध्यक्ष	९८५११११८२९
२	श्री प्रमुखतिमा तामाङ	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत	९८४१९३५३९६
३	श्री उर्केन छिरिङ तामाङ	वडा अध्यक्ष, वडा नं.१	९८५१०४८८६०
४	श्री कामी छिरिङ तामाङ	वडा अध्यक्ष, वडा नं.२	९८५१२४६९८८
५	श्री मिडमार छिरिङ तामाङ	वडा अध्यक्ष, वडा नं.३	९८४१९०३५१७
६	श्री दिन्डु लामा जाडवा तामाङ	वडा अध्यक्ष, वडा नं.४	९८४५३५३५३७
७	श्री दावा मिडमार तामाङ	वडा अध्यक्ष, वडा नं.५	९८५११४३३४१
८	श्री दावा सिदार वाईवा	वडा अध्यक्ष, वडा नं.६	९८५११५८८२६
९	श्री	सामाजिक शाखा प्रमुख	
१०	श्री शिव प्रकाश बस्नेत	पुर्वाधार विकास शाखा प्रमुख	९८४८०८६३९०९
११	श्री दावा मिडमार तामाङ	प्रतिनिधि नेकपा एमाले	
१२	श्री सोनाम तामाङ	प्रतिनिधि नेपाली कांग्रेस	
१३	श्री सुकसाड तामाङ	प्रतिनिधि उद्योग वाणिज्य संघ	९८६०२४४३४३
१४	श्री कृष्ण बहादुर बिक	सदस्य सचिव	९८४९४३४२५२

अनुसूची २ गोसाईकुण्ड गाउँपालिका, गाउँकार्यपालिकाका पदाधिकारीहरूको विवरण

क्र स	नाम	पद	सम्पर्क नम्बर
१	श्री कैसाड नुर्पु तामाङ	अध्यक्ष	९८५११११८२९
२	श्री प्रतिमा तामाङ	उपाध्यक्ष	९८४३९१२१३८
३	श्री उर्केन छिरिङ तामाङ	वडा अध्यक्ष, वडा नं.१	९८५१०४८८६०
४	श्री कामी छिरिङ तामाङ	वडा अध्यक्ष, वडा नं.२	९८५१२४६९८८
५	श्री मिडमार छिरिङ तामाङ	वडा अध्यक्ष, वडा नं.३	९८४१९०३५१७
६	श्री दिन्डु लामा जाडवा तामाङ	वडा अध्यक्ष, वडा नं.४	९८४५३५३५३७
७	श्री दावा मिडमार तामाङ	वडा अध्यक्ष, वडा नं.५	९८५११४३३४१
८	श्री दावा सिदार वाईवा	वडा अध्यक्ष, वडा नं.६	९८५११५८८२६
९	श्री कार्मु तामाङनी	गाउँ कार्यपालिका सदस्य	९८६२९५८२५९
१०	श्री पेमा दोर्जे घले	गाउँ कार्यपालिका सदस्य	९८६२२६३६५०
११	श्री सिता घले	गाउँ कार्यपालिका सदस्य	९८४२४६१४७२
१२	श्री विविरानी तामाङ	गाउँ कार्यपालिका सदस्य	९८१८९५३२५९
१३	श्री तेम्पा ग्याल्बो भले	गाउँ कार्यपालिका सदस्य	९८४१८९३२५९
१४	श्री मेम डोल्मा लोप्चन	गाउँ कार्यपालिका सदस्य	९८६९७६३०२२
१५	श्री प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत	सदस्य सचिव	९८४१९३५३९६

अनुसूची ३ गोसाईकुण्ड गाउँपालिका, स्याफ्रुवेशिमा मौजादमा रहेको खोजउद्धार सामाग्रीहरूको विवरण

क्र स	सामग्री विवरण (मौजदात)	कैफियत
१	स्टेचर २ थान, भरयाड १ वटा, सावेल ५ वटा	२०८१ आषाढ मसान्त सम्म

अनुसूची ५ कार्यक्रमको फोटोहरु



गाउँपालिका स्तरीय प्रारम्भिक बैठक पछिको सामुहिक फोटो, स्याफ्रुवेशी,



गोसाईकुण्ड १, थुमन, वडास्तरीय भिसिए पछि सामुहिक फोटो



वडा नं ६, धुन्चे, वडा अध्यक्ष श्री दावा सिदार वाइवा र स्थानीयहरु संग सामुहिक छलफल



वडा नं ३, खाम्जिन, वडा सदस्य र स्थानीयहरु को सहभागितामा लापा गोष्ठी पछिको सामुहिक फोटो



गोसाईकुण्ड ४, क्यान्जिन, वडा अध्यक्ष श्री दिन्दु लामा जाडवा तमाड ले सुझाव मन्तव्य राखदै



गोसाईकुण्ड ५, स्याफ्रुवेशी, फिल्ड असिस्टेन्ट दावा तामांगले भिसिए कार्यक्रम शुरुवात गर्दै